GÜNÜMÜZDE KİTAPLAR

AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

13

OCAK 1985

250 LİRA

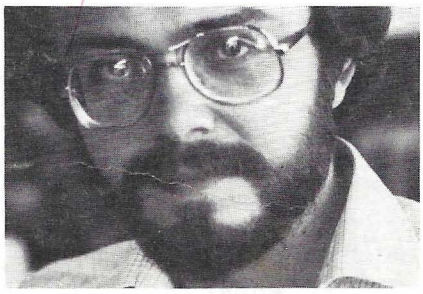

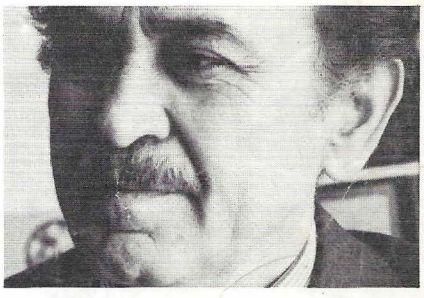

OSMAN ŞAHİN
EDİP CANSEVER
ECE AYHAN
CEMAL SÜREYA
SÜREYYA BERFE
İSMET ÖZEL
TURGUT UYAR

ARDA DENKEL
ADALET AĞAOĞLU
BEKİR YILDIZ
SELİM İLERİ
TOMRİS UYAR
IŞIL ÖZGENTÜRK
AHMET ADA

TALİP APAYDIN
MERAL ALPAY
MUZAFFER UYGUNER
MUZAFFER BUYRUKÇU
ORHAN BARLAS
ZEYNEP DAVRAN
M. KEMAL ÖKE

GÜNÜMÜZDE KİTAPLAR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

Sahibi ve Sorumlu Yazışleri Müdürü: **Vedat Akoğlu** • Yayın İşleri: **Şenay İşözen** • Basım İşleri: **Suat Akoğlu** • Kapak Düzeni: **Bülent Erkmen** • Kapak Basım: Reyo Ofset 520 55 42 • Dizgi-baskı: Kent Basımevi 528 08 15 • Yönetim Yeri: Bilge Kitap Kulübü, Valikonağı Caddesi, No: 73/2 Nişantaşı/İstanbul Tel. 141 51 24 - 141 51 25 • Abone Koşulları 12 Aylık 3000 TL., 6 Aylık 1500, Yurt dışı abonelerde posta ücreti eklenir • Dağıtım: Yetkin Dağıtım, • Yayın Danışmanı: **ATİLLA ÖZKIRIMLI**

Ocak '85

SANATÇININ DÜNYASI — *Osman Şahin* ile Hapislik Üzerine 3

SEDAT SİMAVİ ÖDÜLLÜ — *Edip Cansever, Ece Ayhan, Cemal Süreya, Süreyya Berfe, İsmet Özel* Turgut Uyar'ın Şiiri 8

TARTIŞMA SORUŞTURMA — *Adalet Ağaoğlu, Bekir Yıldız, Selim İleri* Kitap Fuarları ve İmza Günleri 13

İLK KİTAPLARI — *Talip Apaydın* Bozkırda Günler 16

DENEME ELEŞTİRİ — *Arda Denkel* Türkçede Soyut Kavramlar 10
Tomris Uyar Bernard Can Gülsen 20
Süreyya Berfe Edebiyata Kitakse 22
Işıl Özgentürk Turna Kanatlarında Türküler 24
Muzaffer Buyrukçu Rimbaud ve Verlaine 26
Orhan Barlas Aziz Nesin'in Ölüm Cezası 28
Ahmet Ada Lirik Şiir Üstüne 30
Meral Alpay Kitabın Geleceği 32
Muzaffer Uyguner Türkiye'de Kütüphaneler 33

ELEŞTİRİ YANIT — *Zeynep Davran* Bilginin Temelleri 36
Arda Denkel Zeynep Davran'a Yanıt 38

MİZAH — *Rıfat Madenci* Kanırtarak Öperdi 40

BİLİM TEKNİK — *Müge Gürer* Kim Korkar Matematikten 42
Semih Sökmen Süreli Yayınlar: Mimarlık 43

BİR YAYINEVİ — *İnci Asena* Adam Yayıncılık 45

SÖYLEŞİ — *Emine Tirali* M. Kemal Öke ile 48

KİTAP YAZILARI — Süleyman Bulut, Esen Çamurdan, Atilla Birkiye, M. Umut, Figen Gökberk, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Cem Sofuoğlu, Faik Akçay, Metin Turan 50-60

KAYNAKÇA — *Hatice Aynur* Felsefe Yayınları Kaynakçası 61

YENİ KİTAPLAR — *Bilge Kitap Kulübü* Yeni Yayınlanan Kitapların Tanıtımı 64

KAPAK RESİMLERİ — Osman Şahin, Arda Denkel, Talip Apaydın

KARŞI YAZILAR

tartışma eleştirme sakın

Günümüzde Kitaplar'ın geçen sayısında, Server Tanilli'nin, kendi kitabına yöneltilmiş eleştiriye yanıtını okurken, söylenenden çok söyleyiş biçiminden etkilendiğimi belirtmeliyim. İlk cümlesinden son cümlesine özlemi çekilen bir tavrı, eleştiri karşısında gösterilen olgunluğu sergiliyordu Tanilli. Bu olgunluk, doğruluğu ya da yanlışlığı bir yana, eleştirinin gerekliliğine inanmaktan kaynaklanıyordu. Kendine güvenen, inanan bir kafanın, benlik duygusuna kapılmadan eksiğini kabullenebilme erdemini gösterebileceğinin de kanıtıydı Tanilli'nin yazısı. Kaytarmasız, sudan bahanelerin ardına sığınmaksızın, yaptığı işin bilincinde, inançlı ve coşkulu bir tavırla tartışmanın önemini vurguluyordu üstelik.

Düşündüm. Çoğu konuda bir arpa boyu ilerleyememişsek bunun nedeni bizde eleştiri geleneğinin bulunmayışı olamaz mıydı? Daha doğrusu, bir eleştiri geleneği oluşturamamışsak, sağlıklı bir sanatsal, kültürel üretimden söz edebilir miydik? Tartışma yerine sövmeyi, hoşgörü yerine horgörüyü yeğlediğimiz sürece hangi düşünceyi, nasıl geliştirecektik? Karşı düşüncelerin de olabileceğini kabullenmeden bir eleştiri geleneği oluşabilir miydi?

Düşünün. Tek ölçü adamın kendisi. Doğru düşünen yalnız o. İyi olan yalnız onun yaptığı. "Acaba" sorusuna yer yok hayatında. Bu hakkı başkasına da tanımıyor. Karşı çıkamazsınız ona, eleştiremezsiniz onu. Hele bir eleştirin, ya küçükburjuva bireyciliğidir bu yaptığınız, ya provakasyondur, ya da Jdanovculuktur. Takılan at gözlüğüne göre değişir bu. "Bizde eleştiri yok"sa, nedeni, niçin bu eleştiriyi yok sayma tavrı olmasın?

Bu tavır tartışmayı da olanaksızlaştırır. Sözlükteki tanımıyla "karşıt düşünceleri karşılıklı savunma" eylemi olan tartışma, sövüşmeye dönüşüverir. Düşünce özgürlüğü savunulur, bu yolda savaşılırken, en küçük bir eleştiri karşısında karalamaya başvurulur. Bunun bir tutarsızlık olduğu hiç düşünülmez. Eleştirinin, tartışmanın olmadığı yerde gelişmenin olamayacağı da.

Server Tanilli'ye, tartışmanın unutulduğu günümüzde, düşünsel gelişme ve birikimin eleştiriyle, tartışmayla sağlanabileceği gerçeğini bize hatırlattığı için teşekkür etmek isiyorum.

Şu unutulmamalı: Demokrasinin ölçüsü düşünce özgürlüğüyse, düşünce özgürlüğünün ölçüsü de hoşgörüdür. Hoşgörülü olmaksa düşünceye saygıyı gerektirir. Karşıtınız yanlış düşünüyor, yanılıyor olabilir. Doğru olan, ona yanıldığını anlatabilmeniz, bunu gerekli saymanızdır.

Hem sonra, siz yanılıyor olsanız bile, ne çıkar! Yanlışını düzeltebilmekten daha güzel, daha anlamlı ne var yeryüzünde?

ATİLLA ÖZKIRIMLI

Her sayıda bu sayfada yayımlanacak yazılarımın dergiyi değil, yalnız beni bağladığını özellikle belirtirim.

OSMAN ŞAHİN İLE HAPİSLİK ÜZERİNE

Cezaevine girince insan
ilkin ne yapacağını bilemiyor.
Kendini bir kâbusta
düşteymiş gibi görüyor.

İnsan kendi iç ayrıntılarının
ayrımına en çok
hapisteyken varıyor.
Daha önceki yaşamının iyi kötü
bir özümlemesini, dökümünü
yapıyor.

Kimi öykülerimin içlerinin
boşaltılarak filme çekildiğinin
bilincindeyim.

Atilla Özkırımlı: Önce bir saptama yapalım. Bir öyküden dolayı değil de, bir kitap tanıtma yazın yüzünden yargılandın ve hüküm giydin. Bir yıl kadar da hapis yatın. Suçunu, verilen cezayı, hangi hapishanede yattığını bilgi olarak kısaca sıralar mısın?

Osman Şahin: Mustafa Yeşilova'nın Karacan Yayınları arasında çıkan Kopo romanı için bir eleştiri yazmıştım. Yazım, 8 Eylül 1978 tarihli Aydınlık Gazetesinin sanat-edebiyat sayfasında yayınlanmıştı. Yazımın içeriğinde suç görülerek İstanbul Toplu Basın Mahkemesi'nce hakkımda dava açıldı. Türk Ceza Kanunu'nun 142/3-6 ve 312/1-2 maddelerinden yargılandım. «Milli duyguları zayıflatmak ve yok etmek amacı ile propaganda yapmak, kanunun cürüm saydığı fiili övmek»le suçlandım. Yargılanmam bir yıldan uzun sürdü. 12 Eylül'den sonra dava dosyam İstanbul 3. nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'ne gönderildi. Yargılanmam orada da sürdü. Avukatım Dr. Memetcan Köksal'dı. Dosyam tekrar geri, İstanbul Toplu Basın Mahkemesi'ne gönderildi. Bilirkişi, Doç. Dr. Köksal Bayraktar'ın, «...yazı edebi yanı ağır basan bir eleştiri yazısıdır. Kanımca suç yoktur...» diye olumlu rapor vermesine karşın, Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesi'nce 27 Ocak 1982 günü 142/3-6. maddelerinden 18 ay hapis cezasına çarptırıldım. Yargıtay 4. Ceza Dairesi cezamı bir yıl sonra onaylayınca hüküm kesinleşti. Günüm gelince, İnfaz savcılığından cezamı 4 ay ertelettim. Evime kapandım. Acı Duman adlı öykü kitabımı yazdım. Cem Yayınevi'ndeki arkadaşlarım, sağolsunlar, kitabımı bir hafta gibi kısa bir sürede basıp yayınlayarak bana büyük bir jest yaptılar. Kitabımın yayımından dört gün sonra 1 Haziran 1983 günü Şile cezaevine girdim 18 Mart 1984 günü Yalova cezaevinden tahliye oldum.

Hapse girdiğin ilk günlerde neler hissettin? Nasıl bir duygu hapis yatmak?

Hapislik, kapatılmışlık duygusu daha hapse girmeden önce bende başladı. İstanbul'un ilçe cezaevlerinde yatmayı düşündüğüm için 1983 yılının o güzelim mayıs ayında, o dağın taşın bahara, ota çiçeğe şişip köpürdüğü mayıs ayında ben hep iyi bir cezaevi aradım durdum; yazlık ev ararmış gibi... Cezaevinin iyisinden kastım, fazla kalabalık olmayan, şöyle kitap okuyup yazabileceğim bir cezaevi olmasıydı. O günlerde kendimi, anahtarı gardiyanın elinde değil de, kendi elinde olan bir

hükümlüye benzetiyordum. O bir aylık süre içinde Çatalca, Silivri, Yalova, Şile ve Gebze cezaevlerini sorup araştırdım. Hepsi de kalabalıktı. Ben daha az kalabalık olan Şile Cezaevini seçtim. Cezaevi aramalarımda o bahar yeşilliklerinin hiç biri bana bir şey söylemedi. İnsanı yiyip bitiren, tedirgin eden, elini kolunu bağlayan ağır bir duygudur hapislik duygusu. Cezaevine girince insan ilkin ne yapacağını bilemiyor. Kendini bir kâbusta, düşdeymiş gibi görüyor. Kendi kendine «Ben ne yaptım ki? Ne arıyorum burada» diye soruyor. Bilincin soruyor bunu sana. İnsan bilincini çıkarıp atamaz ki. O insanın bir parçası. Elini nereye koyacağını, ayağını nereye basacağını bilemiyorsun. Tonlarca ağırlıkta dayanılmaz bir ağır psikolojik basıncın altında ruhunun daraldığını duyuyorsun. Her şey çok kaba, pis, kirli ve iğrenç geliyor insana. Sonra o pisliklerle tanışa tanışa, çevreye uyum sağlamaya çalışıyorsun.

Kaldığın hapishane koğuşunu betimler misin? Öteki mahkûmları, onlarla olan ilişkilerini?

Şile cezaevindeki koğuşum 12 kişilikti ama 18 mahkûm vardık. Ben yerde yatan beşinci hükümlüydüm. Gece olup herkes yatağına çekilince orta yerdeki ayakkabıları toplar, bir kenara koyar, açılan yere de yer yataklarımızı sererdik. Yerimiz dar olduğu için, beş kişi yanlamasına, yani kılıcına yatardık. Sağına dönsen sağındakiyle yüzyüze, ağız ağıza gelir, onun soluğunu içine çekersin. Soluna dönsen solundakinin soluğunu içine çekersin. Geceleri bir kabûstu benim için. Kalın ağaç ranzalar üç katlıydı. 18 hükümlüden 8'i hırsızlıktan, 4'ü esrar ve eroinden, 3'ü kaçakçılık ve zimmetten, 2'si ırza geçmekten yatıyordu. Aralarında tek fikir suçlusu bendim.

Yalova cezaevi ise daha rahattı. Yerde yatan kimse yoktu. Ama Bursa'dan, İstanbul Sağmalcılar'dan bazan hükümlü sevki gelirdi. Üç kişilik yerlerde altı yedi kişi yattığımız olurdu. Koğuşta çok tahtakurusu vardı. 2,5 ay kadar o koğuşlarda kaldım. Sonra iyi bir koğuşa geçince kurtuldum, pislikten. Siyasi mahkûmları bir arada tutmuyorlar, ayrı ayrı koğuşlara dağıtıyorlardı. Bu nedenle ilk aylar şöyle konuşabileceğim bir dostun, arkadaşın çok hasretini çektim. Adi suçtan hüküm giymiş arkadaşların büyük çoğunluğu toplumun çok yoksul kesimlerinden geliyordu. Bolca arabesk müziği dinlerler, yüksek sesle, bağıra

Hapislik çok ince bir acı çekme sürecidir. İnsan onurunun iğne deliğinden geçtiği yerdir

çağıra küfürlü konuşurlar, gazete olarak da Tan'la, Bulvar'ı okurlardı.

Koğuşlarda yemekleri kendimiz yapıyorduk. İstediğimiz her şeyi dışardan aldırabiliyorduk. Adi suçtan hükümlü arkadaşların, genellikle siyasilere karşı gözle görülür bir saygıları vardı. Bunun nedenini sonra anladım; siyasiler yardımsever oluyorlar, her şeylerini paylaşabiliyorlardı.

O günlerden unutamatığın bir tip var mı? Ya da tipler? Hapiste nasıl geçiyordu bir günün? Okuyabiliyor, çalışabiliyor muydun?

Yalova cezaevinde Barni takma adıyla çağrılan genç bir hükümlü vardı. Üç ay hapis yatar, tahliye oluyorum diyerek bizimle vedalaşır, çıkar giderdi. Ertesi günü ya da tahliye olduğu günün akşamı gasp suçundan tekrar geri gelirdi. Barni'nin birkaç kez tahliye olup, ertesi güne tekrar geri geldiğine tanık oldum. Yalnız bir kez şaşırttı bizi; 20 gün kadar sonra geldi. Barni, hapishaneye alışmıştı, hapishane kuşuydu. Hapishanesiz bir yaşam ona ağır geliyordu kanımca.

Bursa'dan bir hükümlü gelmişti. Belden yukarısını soyup çıplattığında bedeninde sayısız jilet, bıçak ve ustura izleri gördüm. Sayısızdı. Abartmasız söylüyorum, bedeninde tek bir jilet ya da ustura izi bulamazdınız ki biri diğerini kesmemiş olsun. Karakollarda kendisini fazla döğmesinler diye kendi kendine jiletle işkence etmiş, kanatmıştı. Bana bir gün tek tek o jilet ve bıçak yaralarının öyküsünü anlattı. Gene koğuşumda evli, beş çocuk babası bir arkadaşın duvar psikoloji diyebileceğim ağır hapis bunalımına düşerek yavaş yavaş, her gün biraz daha kayışa geçerek çıldırdığına tanık oldum. Hep, «Bu duvarlar beni tutacak, bu duvarlar beni bırakmayacak!..» diyordu. Çıldırdı. Görüşe gelen çocuklarını, karısını, anasıyla babasını tanıyamadı. Bakırköy Akıl Hastanesi'ne kaldırıldı. Sonradan iyi olduğunu duydum.

Bir de, yıllarca hapislerde yatmış kişilikleri, davranışları hapishane yaşamına göre gelişmiş kişilerden söz etmem gerek. Onlar için mapusluk bir öğünme, kendini kanıtlama nedenidir. Çocukluklarında sübyan koğuşlarında yatmışlardır. Delikanlılıkları, babalık-

ları hapislerde geçmiştir. Defalarca girip çıkmışlardır. Kişilikleri parçalanmıştır. Değişik kent hapishanelerindeki mahkum dostlarından, koğuşlardan, ünlü kabadayılarla aynı koğuşta beraber yattıklarından, başarılarından öğünerek söz ederler. Hangi hapishanede isyan ettiklerini, tünel kazıp kaçmaya çalıştıklarını, gardiyanları esir aldıklarını anlata anlata bitiremezler. Onların vazgeçilmez dostlarıdır duvarlar. Düşüncelerinin tümü hapishane üstünedir. Özgürlüğü bir tür hapislikte bulan kişilerdir. Anıları, arkadaşlık anlayışları gene hapishaneye dairdir.

Hapisteki günlük yaşamıma gelince, ben elimden geldiğince planlı haraket etmeye çalışıyordum. Sabahları erken kalkıyor, havalandırmanın kapısı açılır açılmaz spor yapıyor, kahvaltı ediyor, öğlene kadar kitap, gazete, dergi okuyordum. İstediğim kitap ve dergiler geliyordu. Daktilo bildiğim için idarede çalıştığım günler oluyordu. 160 kitaptan oluşan bir de kitaplık kurduk. Ama okumaya açamadan tahliyem geldi.

Hapishane yaşamı nasıldı? Hapiste geçirdiğin günler, hangi yönden etkiledi seni?

Hapislik bence çok ince bir acı çekme sürecidir. Hapislig bütün acılara dayanabilme gücü isteyen bir yaşam süzgecidir. İnsan onurunun iğne deliğinden geçtiği yerdir. Hapislik yaşamın daraltılıp küçültülmesidir. Mapus, çevresiyle, konuşacağıyla, yazacağıyla, hareket edeceği, volta atacağı, yatacağı yerle daraltılmış insandır. Mahkûmun gezip dolaşacağı caddeleri, sokakları, çıkıp çevreyi seyredeceği balkonu yoktur. Mahkûm demek, kimliği elinden alınmış insan demektir. Bütün özgürlüklerinden soyulmuş çırılçıplak mahkûmsan, o zaman sınırların daha da daralmıştır. Konuştuğun söz, kimse, okuduğun kitap, dergi, gazete, her şeyin gözaltındadır. Hepsi incelenir.

Hapse kolay ve ucuz girilir, çok pahalı deneylerle çıkılır. Mapus insanı öylesine kuşatılmıştır ya, duygularıyla zengindir. Baharı da içinde taşır, kışı da. Hapis insanı bir duygu yükü, bir duygu ağırıdır. Sürekli sevinçle acının uçlarında gezinir. İçi iyiye de, kötüye de koşarak gider. Bir yüzü gülmeyi yaşıyorsa, öbür yüzü acıyı yaşıyordur.

İnsan kendi iç ayrıntılarının ayrımına en çok hapisteyken varıyor. Daha önceki yaşamının iyi kötü bir özümlemesini, dökümünü yapıyor. Geçmiş günlerinin bir tür hasadını topluyor içerde. İnsan dışardayken bir insansa, içerde üç dört insan oluyor. Nasıl oluyor? Örneğin dışardayken pek acı çekmeyle tanışmamışsa, içerde acıyı öğreniyor, acının insanı oluyor. Dışarda pek ağlamamışsa, içerde ağlamayı öğreniyor, ağlamanın insanı oluyor. Yalnızlığı öğreniyor, yalnızlık denilen o korkunç devle boğuşa boğuşa bu kez yalnızlığın insanı oluyor. Bu nedenle hapislik dünyanın en zor yaşama sanatıdır. Duyarlı, içi olan bir insansan işin daha da zorlaşacaktır. Duyarlı ince insan daha da acı çeker çünkü. Onurluysan, koğuş ağalarının, lumpenlerin, gardiyanların koruyucu gölgelerine sığınmıyor da, kendi güneşinde kalmayı istiyorsan, gerçekten işin zorlaşacaktır. Bu nedenle benim hapisliğim biraz özgürce düşünebilmem adına, azıcık aydın olabilmem adına yasalar karşısında ömrümden ödediğim bir bedeldir. Ama gene de insanlara kendilerini, kendi düşüncelerini açıklama fırsatı verilmelidir diyorum. Yüreğim hapis yattığım için küçülmedi, aksine daha da büyüdü. Hapislik benim için yaşanmış bir anı oldu. İyi de oldu. Çünkü yumuşak, işlek, iyi döşenmiş evlerin insanı değildim ben. Yoksulukların, horlanmaların, sürgünlerin insanıydım. Yaşamım boyunca şöyle bir 'oh!..' çekemedim. 46 yaşındayım. Şöyle mutlu oldum diyebileceğim bir 46 günüm olmadı. Olmuşsa o 46 iyi günün hatırına koskoca bir 46 yılı omuzladık gidiyoruz işte. Hapislik benim yaşamımda bir eksiklikti. Bir o kalmıştı. Onu da tatmış olduk, böylece.

Hapisten çıktın ve yoğun bir çalışmaya girdin. Sinema çalışmalarıydı bunlar. Birkaç öykünün filme çekilmesi söz konusuydu sanırım?

Evet. Firar'ın öyküsünü cezaevindeyken yaz-

mıştım. Yapımcılığını Gülşah Filmin yaptığı Firar'ı bildiğin gibi Şerif Gören çekti. Erden Kıral'ın yurt dışında Alman yapımcılar adına çektiği, Beyaz Öküz öykümden Ayna adıyla uyarlanan filmin sekiz on kadar sahnesini cezaevinden yazıp göndermiştim. Hapisten çıktıktan sonra Ayna'nın Alman yapımcıları, Erden Kıral aracılığıyla benden ikinci bir film öyküsü istediler. En iyi, en uzun film öykülerimden birini, İpekçe'yi, sanat ajansım Umut Sanat Ürünleri kanalıyla gönderdim. Alman yapımcılar öykümü kabul ettiler. Ama çekiminin ne zaman olacağı konusunda şimdilik bir şey söyleyemem. Acı Duman kitabımdaki 'Ocağına Düşmek' adlı öykümü Tunç Okan aldı. Senaryosunu birlikte yazacağız. Tunç Okan'la çok zevkli bir çalışma yapacağımızı sanıyorum. Ocağına Düşmek 1985 yazında filme çekilecek

1984 Cannes Film Şenliği'nde en büyük ödülü alan Paris-Texas filminin ünlü yönetmeni Wim Wenders, Venedik Film şenliğinde AYNA'yı izledikten sonra öykülerime ilgi duymuş. Dört öykümü incelemeye aldı. Olumlu bir önerinin gelmesi beni sonsuz sevindirecektir.

Bugüne dek hangi öykülerin filme alındı? Kimlerle, hangi sinemacılarla çalıştın?

İlk, Musallim ile Kuşde adlı öyküm film oldu. 1973'te Feyzi Tuna tarafından 'Kızgın Toprak' adıyla sinemalaştırıldı. Sonra, Bedvanlı Zülfo ile Fıratın Cinleri adlı iki öykümü 1977 yılında Korhan Yurtsever, Fıratın Cinleri adıyla; Fareler adlı öykümü, Atıf Yılmaz, 1978' de 'Kibar Feyzo adıyla; Tomruk öyküsünü 1982 yılında Şerif Gören, 'Tomruk' adıyla; Derman öyküsünü, 1983'de Şerif Gören 'Derman' adıyla; Beyaz Öküz öykümü, Erden Kıral 1984 yılında Ayna adıyla; Firar öyküsünü, 1984 yılında gene Şerif Gören, Firar adıyla sinemalaştırdı. Çekim sırasını bekleyen dört öyküm daha bulunuyor.

Sinemacıların senin öykülerinle ilgilenmelerini neye bağlıyorsun?

İki nedene bağlıyorum. Biri, öykülerimdeki zengin gözlem gücüne, iyi detay vermeme, gerçek yaşamla olan kan bağına, öykudeki olay örgüsünün çarpıcılığına ve öykülerimde anlattıklarımın kolay resimlenebilirliğine... İkinci bir nedense, Osman Şahin öykülerinden uyarlanan filmlerin çekildikleri yıllar içinde belli bir düzeyi tutturmasına, iyi eleştiriler, kritikler almasına, yurt içi ve yurt dışı festival ve gösterimlerde çeşitli ödüller almasına bağlıyorum. Öykülerimden sinemalaştırılan filmlerin hemen hepsinin çekildikleri yıllar içinde en iyi üç Türk filmi arasına girdiğini rahatlıkla söyleyebilirim.

Öykü, senaryolaştığında değişiyor kuşkusuz. Kimi ekler yapılıyor belki de. Öykülerini sen mi senaryolaştırıyorsun? Yoksa bir senaryo yazarıyla birlikte mi çalışıyorsunuz öykü üzerinde? Değiştirilmelerin ölçüsü ne?

Öykülerimin senaryolaştırılmasında benim katkım yok denecek kadar azdır. Çok istediğim halde çeşitli nedenlerle bu çalışmalara katılamadım. Ancak bundan sonra filmleşecek öykülerimin çalışmalarına katılmakta kararlıyım. Erden Kıral'la iyi bir çalışma yapacaktık. Zamanım azdı, hapse girdim.

Kimi öykülerimin içlerinin boşaltılarak filme çekildiğinin bilincindeyim. Osman Şahin olarak kısa öykülememde verdiğim çarpıcı tadı, aynı öykümden uyarlanan filmlerde bulamadım. Bunun nedenini ben, yönetmen ya da senarist arkadaşın yazarla yeterli birlikteliği kuramadıklarına bağlıyorum. Yazarın görüşü kesinlikle alınmalı, öyküye yapılan ekler, yamalar, bindirmeler öykünün temel özünü saptırmamalı. Ya da bu tür ekleri, yamaları yazara danışarak yapmalı. Bunun en açık örneği, Tomruk filminde görülüyor. Benim öykümle uzaktan yakından ilgisi olmayan bir kız kaçırma motifinin filme monotonluk katması gibi.

Yeni öykü çalışmaların var mı?

85'in baharında, yarısını Yalova cezaevinde yazdığım on öykülük «Ay Bazen Mavidir» adlı öykü kitabının yayınlanacağını umuyorum. Ayrıca elimde salt cezaevi öykülerinden oluşacak, «Kolları Bağlı Doğanlar» başlıklı uzun çalışmalar var.

Bir de romanın vardı sanıyorum?

Üç yıl önce yazdığım ve adını, «Kanat Açma Zamanı» koyduğum bir romanım var elimde. 1970'li yıllar Çukurovasında yaşanmış, çok yakından izlediğim, tanık olduğum gerçek bir toprak işgali öyküsünün bütün içyüzünü, en ufak köylü popülizmine düşmeden, enine boyuna irdeleyen bir çalışma bu. «Kanat Açma Zamanı» yayınlanmak için üç yıl bekledi. Bir süre daha bekleyecektir sanırım.

Öykülerinde genellikle köyü, köylüyü anlattın? Bunu bir değerlendirme olsun diye değil de, bir soru geliştirmek için söylüyorum. Edebiyatta böylesi bir ayrım yapmak doğru mu sence?

Böylesi bir ayrımdan yana olmadım ben. 1970'

li yıllarda bu ayrımı yapan, tartışan aydın ve yazarlarımız oldu. Şimdilerde tekrar gündeme geleceğe benziyor. Önemli olan insanı anlatmaktır. İnsani durumları yüksek bir sanat gücüyle verebilmektir. Köyü yazdı diye köylü yazarı, kenti yazdı diye kentli yazarı, aşkı, sevdayı yazdı diye sevda yazarı, deniz yazarı gibi ayrılar kime ne verir ki? Yıllardır kentte yaşıyorum ama öykülerimle Güneydoğu ve Toros insanlarını yazıyorum. Bu ilk bakışta birbiriyle çelişir gibi görünse de değildir. Bence birinin diğerini içinde çoğaltıp büyüttüğü dengeli bir ikilemdir bu. İleride konusu kentte geçen öyküler yazıp yayınlayacağım. Ama ben ilkin köyde doğdum, büyüdüm. İçimdeki birikimim ilk tadlarını oralardan aldı. Yıllarım, gezilerim, incelemelerim köy insanları arasında geçti. Onlar üzerinde geniş folklorik birikimlerim var. Kırsal kesim öykülerimin çoğunda bu yüzden kendi yaşamımın, kendi benliğimin yarısı gizlidir. Toroslarda, Güneydoğu'da geçen çocukluğumun yoksul ama şiirsel anıları daima benim yüreğimde en üstte yer tutmuştur. Ne zaman onları düşünsem, o insanların yaşama biçimlerini, acılarını, coşku ve korkularını yazıp anlatmanın büyülü rüzgarına kapılırım hep. Ancak, onları yazmak için, sadece ora insanlarını tanıyıp bilmenin yetmediğinin bilincindeyim. Onları iyi tanımak kadar iyi bir de sanatçı olmaya özen göstermeye çalıştığım için onları yazmaya çalışıyorum.

Geçmişten beslenen ama her zaman ileriye dönük olan bir sanattan yanayım. Çeşitli halk anlatım geleneklerini, söyleyiş biçimlerini, halkımızın zengin yaratıcı söz gücünden yararlanmayı seviyorum. Heyecanla, coşkuyla renklendirilmiş, toplumsal coşkularla beslenmiş kıpır kıpır şiir ve ritm dolu öykülerle insanlarımızı anlatmaya çalışıyorum. ■

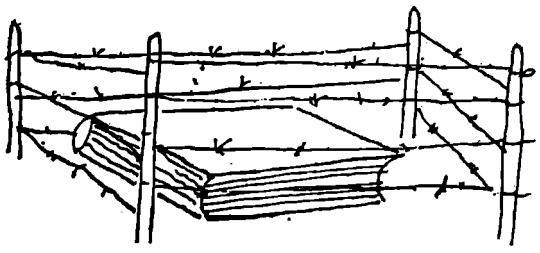

AYIN ON KİTABI

Füsun Akatlı, Hayati Asılyazıcı, Mehmet Başaran, Süreyya Berfe, Asım Bezirci, Recep Bilginer, Ferruh Doğan, Vedat Günyol, Şükran Kurdakul, Onat Kutlar, Işıl Özgentürk, Adnan Özyalçıner, Kemal Sülker ve Cemal Süreya'dan, tür sınırlamasına girmeyerek, son aylarda okuyup beğendikleri üç kitabın adını istedik. Daha sonra bize verilen kitap adlarını tarayarak yinelenenlerden bir liste oluşturduk. Ayın önerilen kitapları diyoruz bunlara.

Hatırlıyorum / Selim İleri
Anı, Altın Kitaplar

Berci Kristin Çöp Masalları / L. Tekin
Roman, Adam Yayıncılık

Geç Kalmış Ölü / Mehmet Eroğlu
Roman, Can Yayınları

Şiir Sıcağı / Ali Yüce
Şiir, Akademi Basımevi

Küçük Paşa / E. Hazım Tepeyran
Roman, De Yayınevi

Dreyfus Olayı / Emile Zola
Belge, Yalçın Yayınları

Yargılayan Zaman İçinden / Bekir Yıldız
Yazılar Derleme, Cem Yayınevi

Brecht'i Anlamak / Walter Benjamin
İnceleme, Metis Yayınları

Kent ve Köpekler / Mario Vargas Llosa
Roman, Alan Yayıncılık

Toplu Şiirler / Ahmet Erhan
Şiir, Can Yayınları

1984 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü
Turgut Uyar

Geçtiğimiz aylarda toplu şiirleri "Büyük Saat" adıyla bir kitapta toplanan Turgut Uyar, Sedat Simavi Vakfı'nca verilen Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Türk şiirinin bu değerli ustasını kutlarken, beş şairimizin onun şiirine ilişkin görüşlerini sunuyoruz.

Edip Cansever

Şiirin amacı *'bir şey'*i gündeme getirmekse, aynı zamanda *'o şey'*i gündemden ayıklamaktır da. Turgut Uyar şiirinin ana damarı öncelikle bu doğrultuda akmaktadır, bence.

Anlaşılması güç olanı kolay anlaşılana yakınlaştırması, şiirlerindeki özelliklerden biridir sadece. Dize bireşimlerindeki anlam katmanlarını öylesine üstüste getirir ki, bu yarı saydam dizilişi bir bir soyarak çekirdeğe ulaşmakta hiç bir güçlükle karşılaşmayız. Denebilir ki, en diplere inemeyen okurlar bile rahatlıkla tat alabilirler onun şiirinden.

Soluklu, soluklu olduğu kadar da görkemli bir şiirdir Turgut'un şiiri. Okuyanları şaşırtıp sarsarak parçalara ayırmaz, tersine bütünleştirir, belli bir düzene sokar onları.

Tek tek dizelere değil de, bir dizeler çokluğuna, hemen hemen bir dizeler kitlesine yerleştirir şiirsel tadı, şiirsel yükü.

Sözcükleri, sözdizimlerini, kısacası her türlü biçimsel görünüşü geri planda bıraktıran bir yaşam yoğunluğu, dünyasal bir denge, evrensel bir birikim vardır onun şiirinde.

Kimi zaman nesneleri sıralayarak kemiksi bir fon yaratırsa da, bunu, giderek soluk aldırıcı, yumuşak bir atmosfere dönüştürmesini bilir. Ardından da o her zamanki alaşım becerisiyle, insanı tam insan olduğu noktada yakalar ve nesne-insan birlikteliğini yaşamla örtüştürüverir.

Şiirini çeşitlendirirken özentiye düşmemiştir hiç bir zaman. Ondaki değişiklikler yaşamın başka başka kesimleriyle hesaplaşmak istemesinin doğal sonucudur. Çünkü yaşam her şeydir Turgut'un şiirinde. Bu yüzden de ne gelgeç akımlara, ne de yapay ve zorlama modalara yüz verir. Simgeler, allegoriler de sokulmaz onun şiirine.

İmgeleri özgün, yerinde ve dinlendiricidir.

Ve...

Türk şiirinin en seçkin, en usta şairlerinden biridir Turgut Uyar.

Ece Ayhan

Şu otuz yıl içinde, Türkçede, şiirden ve şiirde sıkılarak (İlhan Berk'de 'sıkıldığı için şiirler' yazdığını söyler; gülerek) tek başına kalmayı göze almış iki-üç şairden biridir (belki de en önemlisi) olarak düşünmek istiyorum Turgut Uyar'ı. Bu kişisel bir göze alma da olsa, herhalde 'böyle' bir ortamda, böyle bir özellik korkunç güzel bir şey.

'Tehlikeli şairler' ile 'uslu şairler' arasında bir yerde duruyor Uyar. (Şimdilik ne idüğü belirsiz denebilir) bu iki kavramın birer yanılsama (yaman bir yanılsama) olduğunu sezerek mi işliyor, bilemem. Ama onun pirinçten bir sarkaçta otuz yıldır sallandığını biliyorum. Ya da atlıkarıncada döndüğünü.

1984 Martında, İzmir'de, Alsancak'ta, Ahmet Necdet Sözer'in evinde, ressam ve şimdi ölü olan Hakkı Torunoğlu'yla birlikteyiz bir gece yarısı. (Sahiden 00.30). 'Lebiderya' Turgut Uyar'ın 'Kırlardan Geliyorlar' şiirini okuyoruz 'Büyük Saat' kitabından. Okurken, üçümüz adetâ kolkolaydık. (Ben bu şiire 'Sümbülteber' adını takmıştım)..

Derken konu 'arabesk şiir'e, Attila İlhan'a geldi, geldi ve renkler değişti. "Bana pes ettirilemez" diyordum "ne var bir şairin şarkı sözü yazarı olmasında ya da arabesk şiir yazmasında? Benimki yalnızca bir saptama!» - İzmir'den İstanbul'a geçince; Yaşar Kemal'e 'romanın İbrahim Tatlıses'i' dendiğini duyacaktım. Her sanatçının başka sanatlarda bir karşılığı var, en azından 'mukayeseli iktisat' gerektirir böyle düşünmeyi. İnsan zihninin bir tür çalışması.

İçimizde, düzyazıya (Selçuklularda, Osmanlılarda.. hiç olmayan düzyazı) en yakın oturan şair odur işte. ('o'yu ben ekledim) "O mısra işlevini yitirdi" sözünü, Edip Cansever yerine, Turgut Uyar söylemeliydi bence ve yakışırdı da. Cemal Süreya, -karıştırdım eski dergileri,- Turgut Uyar için geçmişte "düzyazıdan korkmaz" demiş.

Anadolu adlı bu gezegende de hiçbir 'umut' olmadığını (ya da 'umut' olduğunu mu?) söyleyen bir 'insan-insan'dır Uyar.

Cemal Süreya

Sedat Simavi Vakfı edebiyat ödülü jürisinde oyumu Turgut Uyar'a verdim.
1966'da onun şiiri için şöyle yazmıştım:
«Turgut Uyar özellikle son yıllarda büyük bir şiirin ortasını yazıyor. Büyük bir gövdedir onun yapıtı. Kımıldadıkça kendine benzer yeni gövdeler hazırlar. Bir anıttan çok bir dirim belirtisidir. Bu yüzden kolay kolay tanımlanmaya gelmez; görülür, tanık olunur. Tek tek şiirleri yok, şiiri vardır.»
Aradan 18-19 yıl geçmiş nerdeyse. Ne çabuk geçmiş. Turgut Uyar işte o «çabuk geçmiş»i yazıyor. Son üç kitabında *(Toplandılar, Kayayı Delen İncir, Dün Yok mu?)* sonsuzluk, dünyanın büyüklüğü içinde küçük durumlara eğiliyor. Sanırım, bu üç kitap onun yeni bir evresidir. Sözcük merkantilizmini bırakmış. İmgelerin yerine adları koyarak dünyayı çok daha dolaysız bir algılama yolu seçmiş. Bütün bu değişikliklere karşın, eski şiirinden çok ayrı bir plana geçmiş değil. Şiirinin bir yanını alıp geliştirme çabası içinde. Yalnız son şiirlerinde yinelemelerin fazla olduğunu da söyleyemeliyim.
Turgut Uyar, Cumhuriyet dönemi şiirimizin en önde gelen temsilcilerinden biridir. Şiirimizi bir yerden alıp bir yere getirmiş, özellikle son çeyrek yüzyılda ortaya çıkan şairlerin çoğunu derinden etkilemiş bir sanatçı. Yalnız şiir değil, başkaları için duyarlık da üretti. «Herkesin gelip gittiği.»

Süreyya Berfe

Huyum kurusun: Turgut Uyar'ın şiiriyle ilgili düşüncelerimi belirteceğim bir yazıda bile muzurluk etmeden duramıyorum. Aklıma Prof. Mehmet Kaplan geliyor. Edebiyat doktoru ve âlimi Mehmet Kaplan... Şiirimizi üç ciltte tahlil eden, laboratuvar sahibi Mehmet Kaplan. Kendileri, Turgut Uyar'ı da sokmuş laboratuvarına, tahlil etmiş. Neticeyi, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri adlı raporda vermiş. Turgut Uyar'da complexes claustraux varmış. Yani kapalı yerler kompleksi. Bu icat, «Turgut Uyar'ın şiirine baştan sona kadar hâkim»miş.
Biz kendi aramızda gelin güveyi oladuralım. Günümüz Türk Şiirinin fersah fersah gerisindeki bir zat, üniversite öğrencilerine şiir tahlil ettiriyor. Bu, Turgut Uyar'ın şiirini sevmek, ısınmak için bir engeldir. Ama, tek engel değildir. Sudan ve kitabi bir engeldir.
Turgut Uyar'ın şiirini yakalamak, tad almak, önemli bir şiir olduğunu kavramak birçok engeli aşmayı gerektirir. Eskimiş, köhnemiş duyarlıkları bir yana bırakacaksınız. Sözcükler ya da imgelerle yapılan züppeliklere aldırmayacaksınız. İlgi alanınız geniş olacak. Kışın gelmesi, kışın gelmesinden başka bir şeydir. Kışla birlikte ve kışın dışında yaşanan şeyleri de kapsar. Aklınızın, duyarlığınızın yetebildiğince küçük ya da büyük boyutlar peşinde olacaksınız. Hatadan korkmayacaksınız. Yeter ki «mevcut»un verdiği öldürücü rahatlığa yatmayın.
Turgut Uyar'ın şiiri, bugün, yeni yazılmaya başlanan bir şiir gibidir. Ama, o şiirde, şiirimizin 40 yıllık gelişmesini de bulabilirsiniz. *Dünyanın En Güzel Arabistan*'ı Turgut Uyar'ın şiirinde temel taşıdır. *Tütünler Islak,* bir proje. *Her Pazartesi,* şiirinin inşasında önemli bir adım. *Divan,* gerekli bir pencere. *Toplandılar, Kayayı Delen İncir, Dün Yok mu?* ise Turgut Uyar'ın şiirinde birer burç.
Turgut Uyar'la aynı dönemde yaşayıp şiir yazacağımı bilseydim, yorduğumu sandığım kafayı daha fazla yorardım.

İsmet Özel

Turgut Uyar'ın şiiri kaba çizgilerle özellikleri ortaya dökülebilecek şiirlerden değildir. Bu yüzden şiirleri çok okunduğu halde şiiri üzerine az yazılmıştır. Elbet her şair gibi o da farklı dönemlere sahip. Ama belki bir çoklarından ayrı bir yanı var onun «dönemlerinin». *Arz-ı Hal*'e, *Türkiyem*'e bakarken esas aldığımız ölçüleri, *Arabistan*'a, *Tütünler Islak*'a baktığımız zaman kullanamayız. Aynı şekilde *Divan, Toplandılar* ayrı ölçüler ister bizden.
Ben Turgut Uyar'ın şiirini iki kitabını (Dünyanın En Güzel Arabistanı, Tütünler Islak) eksen kabul ederek anlayabilirim. Böyle anlaşılmasının doğru olduğu görüşündeyim. Çünkü şairin bu kitaplarını içine alan dönemi, bütün dönemlerinde sürdürdüğü şiir kaygusunun fiilen yazmakta olduğu şiirle en çok örtüştüğü dönemdir. Bu döneminde Turgut Uyar «mükemmeliyetçiliğe» karşı açtığı savaşın ileri hatlarına ulaşmayı başardığı kadar, toplumun yaşadığı değişmenin derin anlamına inebilmektedir. Bunu «visionnaire» bir tutumla gerçekleştirmektedir. Modern Türk şiirinin konformizme düşman sesidir Uyar. Şiirini nelerin rağmına kurmuştur? Bunu düşünmek bir büyük burukluk bırakıyor insanda. Ama hep bunu düşündürüyor. ■

Türkçede Soyut Kavramlar

Arda Denkel

Felsefe konularının Türkçe anlatımında karşılaşılan kimi güçlükler, sanıyoruz konuyla ilgili çok kişinin paylaştığı bir sıkıntıyı oluşturmaktadır. Bu sıkıntıyı değişik nedenlere bağlayanlar olabilir. Bizim burada vurgulamak istediğimiz, Türkçenin henüz soyut kavramlar açısından istenen düzeyde zengin olmayışından kaynaklanan güçlük... Felsefe söylemindeki sıkıntının Osmanlıcadan arıtılmış Türkçenin soyut kavramları dile getirişte sınırlı kalışından kaynaklandığı görüşüne karşı tepki gösterenler olmuştur. Sorunun dildeki bir kavramsal fakirlik konusu olmayıp, bunun gerçekte felsefe terminolojisindeki bir eksiklik ya da sınırlılık olduğu savunulmuştur. Böyle bir tutuma karşı şu iki noktayı öne sürmek istiyoruz: Önce, sorunun, anlamını yitirmeden, bir teknik terimler kısıtlılığına nasıl indirgenebileceğini görmek güçtür. Çünkü felsefe terminolojisinin dilden bağımsız olarak nasıl kavranacağı belli değildir. Bir felsefe terminolojisi işlevini ve dolayısıyla yaşamını, bağlı olduğu dil içinde kullanılarak bulmaz mı? Türkçe felsefe terimlerini zenginleştirmek *Türkçenin* bir bölümünü zenginleştirmek değil midir? İkinci olarak ise, kanımızca, felsefe terimleri sözlüğümüzü yetkinleştirip, ona tam anlamıyla uyulmasını sağlasak bile, söze konu ettiğimiz sorunu bütünüyle çözmüş olamayız: Felsefe terimleri, sorunun yalnızca bir yönü, bir bölümüdür. Bundan dolayı sorunu yalnızca felsefeye ilişkin bir güçlük olarak değerlendirmekde yanılgılıdır. Sorun, soyut bir dil kullanmak gereğinde bulunan bütün üst düzey kuramsal alanları ilgilendiren bir güçlükten kaynaklanmaktadır. Bu kapsam içine ise, felsefe ile birlikte toplum bilimleri ve kimi alanlarda doğa bilimleri de girer. Ayrıca güçlüğü, felsefe terimleri yanısıra, tüm bu alanların teknik terimlerini geliştirip yetkinleştirmekle de ortadan kaldırmak olanağı yoktur.

Belirli bir disiplinin, örneğin felsefenin, teknik terimler dağarcığı ve dildeki, disiplinlere bağlı olmayan soyut kavramları dile getiren sözcükler öbeği arasındaki ayrım kesin bir sınır oluşturmaz. Bu alanlar arasında çeşitli örtüşmeler, çifte kullanımlar, hattâ anlam kaymaları da söz konusudur. Ancak, belirli bir örtüşme bulunuyor olmasından, terminoloji sorununu çözerek soyut söylemdeki sıkıntıların tümünü gidereceğimiz sonucuna atlamaya pek de hakkımız olmasa gerek. İster teknik terimler dağarcığı, isterse de bunun dışında kalan soyut terimler olsun, sözcüklerdeki yetersizliğin, ilgili dili kullananlarda kavramsal alanda bir sınırlamaya neden olması kaçınılmazdır. Belirli bir dili kullananlar, ondaki soyut anlatım olanaklarının kısıtlılığı ölçüsünde, soyut düşüncede de sınırlanacaklardır. Çünkü soyut kavramlar düzeyinde, düşünce dile büyük ölçüde bağımlıdır. Eğer dil kimi ayrımları veremiyor ve kimi kavramları anlatıma dökemiyorsa, düşünmede ona bağımlı olan, onu kullanan bireyler de aynı ayrım ve kavramları düşünemeyeceklerdir. Bunun o dildeki soyut düşün ürününü nasıl kısıtlayacağı açık olsa gerek.

Dilimizdeki bu sınırlılığın boyutu üzerine bir görüş verebilmek amacıyla, kavramsal yönden zengin dillerden İngilizce ile bir karşılaştırma yapalım. Düşünmek, Türkçede şimdi kullandığımız sözcük dışında, «düşüncede bulundurmak», «öngörmek», «ele almak», «tartışmak», «akıldan geçirmek», «kurmak» gibi terim ve deyimlerle dile getirilir. Bunlar, ara-

larında çeşitli anlam ayrımları içeren, ancak, tümce içinde yerlerine «düşünmek» sözcüğünün konmasının tümce anlamını genellikle değiştirmediği terimlerdir. Öte yandan «düşünmek» **sözcüğüne karşılık** olabilen bu terimler, bu sözcükle her bağlamda eşanlamlı değildir. Düşünmeyi dile getirdikleri bağlamlarda bir ölçüde kaypak ve ayrıca çoğu da, temeli mecaz olan bir kullanımdadır. İngilizcedeki «to think» sözcüğüne mecaz bir yorum gerektirmeden eş anlamda kullanılabilen sözcükler uzun bir liste oluşturur: «To consider, deliberate, contemplate, entertain, reflect, ponder, cogitate, meditate, cerebrate, lucubrate, speculate, muse, ruminate, introspect, suppose, surmise» vb. Mecaz yoluyla deyimleşerek düşünmek anlamını kazanmış dile getirişler de, bütününü vermediğimiz bu listeden aşağı kalmaz: «To take into account, apply the mind, bend the mind, digest, discuss, hammer at, puzzle out, nurture a thought, take into consideration, take counsel, revolve in the mind» vb...

Düşünmek, örneğin tıpkı anlamak, kavramak, belirlemek, kapsam, ilke ve koşul gibi, teknik olmayan soyut bir kavramdır. Teknik bir söylem bağlamından çok, doğal dil bağlamında kullanım bulur. Ancak felsefe incelemeleri içinde de sık sık yer alır. Düşünmek kavramı ile ilgili kısıtlanma, bu kavrama ilişkin, ya da onu kullanmayı gerektiren söylem içinde, az sayıda olan olanaklı dile getiriş araçları nedeniyle, kimi ince ve ayrıntılı anlam ayrılıklarını verememek biçiminde belirir. Örneğin, «Düşünceyi dil ile mi yürütürüz?» gibi bir soruyu ele aldığımızı düşünürsek, konuyu irdelemenin, değişik düşünsel biçimleri, onları birbirlerinden ayırt edebilecek terimlerle kavrayabilmeyi gerektirdiğini görebiliriz. Kısıtlanışın bir başka boyutu da, kullanılan tümcelerde kimi terimlerin çok sık yinelenmesi ve dolayısıyla bir tekdüzeliğin doğmasıdır.

Tekdüzeliğe ve kavramsal kısıtlamaya neden olan başka bir etmen, türetilen soyut sözcükler ailelerinin, çoğu kez almaşıksız olarak, özdeş bir kökenden gelmeleridir. Kimi batı dillerinde olduğu gibi, bir kavramı, değişik köklerden türetilen yapıca ayrı almaşıklarla dile getirebilme olanağı, biçimsel ve semantik yineleme ile tekdüzeliği önleyecektir. «Ol»dan türetilen sözcüklerle kurulan «Olanaklı olgunun olumsal oluşu» veya «An» kökünden türetilen sözcüklerle kurulan «Anlamı anlığında anlamak» gibi «anlatımlara» bağımlı oluş yalnız tekdüzelik getirmez. Kökün özdeşliği, kavramı ve onun yerine durduğu olguyu, değişik bakış açılarından, değişik kavrayış yollarından görebilmeyi de önler.

Şimdi betimlediğimiz türden kısıtlanmalar, doğaldır ki, belirli soyut kavramları dile getirecek hiç bir Türkçe sözcüğün bulunmamasından ağırlıkça daha az bir güçlük doğurur. Çünkü bu son durumda artık kısıtlanma belirli bir kavramın ince alt ayrımlarını verememek durumunu aşmakta, kavram tümüyle, hiç düşünülememektedir. Örneğin İngilizcedeki «the speaker's meaning» diye adlandırılan ve bir tümcenin anlam taşıması gibi, bir *kişinin* «anlamlaması» olarak dile gelen kavramın, dilimizde karşılığı yoktur. Bu yazıyı örneklere boğmak istemiyoruz; yalnızca, terminoloji ögesi olmayan soyut terimlerdeki kısıtlılığın, özellikle soyut *eylemler* ve *nitelemelerin* dilegetirilişinde duyulduğunu vurgulamak isteriz.

Bu gedikler nasıl kapatılabilecektir? Doğal olarak, akla ilk gelen, tıpkı felsefe ve öbür alanlara özgü özel terimler dağarcığı ile ilgili olarak yapıldığı gibi, yeni sözcükler türetme yöntemidir. Bu bir ölçüde uygulanabilir. Oysa, teknik terminoloji kapsamına girmeyen soyut sözcükleri türetmek, terminoloji parçası olanları türetmekten çok daha güç olabilir. Terminoloji, belirli bir disiplin içinde, örneğin felsefe alanında etkinlikte bulunabilmek için zorunludur. Felsefe öğrenmek, bu dalın terminolojisinin büyük bir bölümünü de birlikte öğrenmeyi gerektirir. Felsefe öğrenmek, bu öğrenimin gereği olarak kimi özel kavramları da öğrenmektir. Bu özel kavramlar öğrenilen felsefe hangi dilde yapılmışsa orada zaten vardır ve orada gelişmiş oldukları biçimde Türkçede karşılanmak durumundadır. Bir başka deyişle, bu bağlamda karşılanması gereken belirli bir şey söz konusudur. Dolayısıyla aranabilecek çare de, neye yöneleceği belirgin olan bir çaba gerektirir.

Bu durumu, dilimizde yapıldığını varsayacağımız, yöntemiyle de konusuyla da yepyeni ve başka bir dilde karşılığı bulunmayan bir felsefe üretimi ile karşılaştıralım: Burada karşılığının aranması gerektiği söylenebilecek bir kavram bulamayacağız. Böyle bir yeni felsefenin kurulabilmek için gerektirdiği kavramlar, bu yeni düşüncelerin kendi devimselleri içinde ortaya koydukları istemin karşılanmasıyla, özgün olarak yaratılırlar. Doğal süreçleri içinde, felsefe terim ve kavramlarının

ilk kez ortaya atılışları böyle olmuştur. Bu terim ve kavramlar, düşünce belirli konularda yol aldıkça, derinlere indikçe, buralarda doğan yeni anlatım gereksinimlerini karşılarken ortaya çıkmıştır. Ancak burada zorunlu olan koşul, bağımsız, özgün araştırma ve çalışmaların yapılıyor olmasıdır. Özgün felsefe terim ve kavramları, özgün bir felsefe ile birlikte üretilir.

Terminoloji kapsamında olmayan soyut terimlerin zenginleşmesinin, bu son türdeki doğal ve özgün üretim biçimine daha çok benzediği kanısındayız. Çünkü her dil soyut söylemini kendi başına, işlenerek yaratır. Kendi dilini öğrenmek ve kullanmak, belirli bir disiplini öğrenmek gibi değildir. Dil belirli alanlarda ve belirli amaçlarla kullanılabilecek bir araçtır. Yoksa dili öğrenmek, bir *alanın* içeriğini öğrenmek değildir. Dili soyut alanlarda özgün olarak kullanmak ve işlemek gerekir ki yeni soyut düşünceleri dile getiriş gereksinimleri doğsun. Yoksa, soyut kavramı düşünmeyi gerektirecek bu ortamı yaratmadan, kendiliğinden düşünülecek bir şey, bir kavram olmayacak, kavram düşünülemeyecektir. Düşünülemeyen bir şey için de, başka dillerdeki dile getirişine istediğimiz bollukta Türkçe karşılık üretelim, bunları pek kimse kullanamayacaktır. Dolayısıyla, dilimizi soyut kavram ve terimler açısından zenginleştirecek etkinlik önsel bir terim üretiminden çok, dili soyut düzeyde kullanma çabası ve bu alanda verilecek yazılı ürün olsa gerektir. Bu ortamda ortaya çıkacak gereksinimler, ya yeni terimler, ya da önden var olan somut terimlerin mecaz olarak soyut kullanımıyla karşılanacak ve böyle kullanımlar yerleşiklik kazanabilecektir. Öyle ise, soyut konuları işleyen yayınlar yönünden daha etkin bir ortam yaratmadıkça, daha çok düşünür yetiştirip, bunların daha çok yazılı ürün vermelerine uygun koşullar hazırlamadıkça, dilimizdeki bu sınırlılığı kolay kolay gidermek olanağını bulamayabiliriz. Bugün Türkçede soyut anlatımda çekilen türden güçlüklerle sonradan özgün felsefeler yaratmış olan Batı dilleri de karşılaşmışlardı. Bu, Fransızca ve İngilizce için 16. yy, Almanca için ise 17. yy'da söz konusuydu. Bu dillerdeki özgün felsefenin yaratılışı ise, soyut anlatımda yeterli kıvraklığın sağlanış dönemine rastlar. Türkçede bir eşanlamlı sözcükler sözlüğü, ya da İngilizcedeki *Thesaurus* türü sözcüklerin geliştirilebilecekleri düzey, çok uzak bir geleceğe bırakılmamalıdır. ■

Çizgilerle Kitaplar

Ahmet Önel

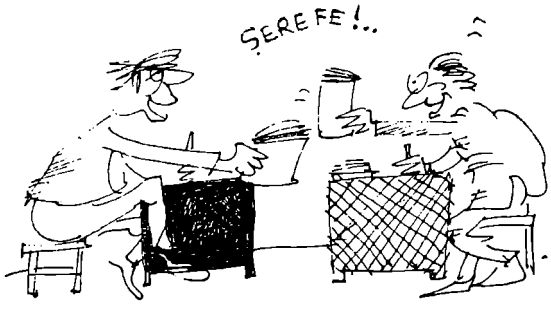

Soruşturma Tartışma

Kitap Fuarları İmza Günleri

Son yıllarda yaygınlaşan kitap fuarları ve imza günleri, amaçlarının ötesinde, salt kitap satışının arttırılmasına yönelik girişimler görünümünü aldı. Fuarlarda bir rekabet, bir yarış havası estirildi neredeyse. Bu olgudan yola çıkarak bir soruşturma-tartışma başlatmayı düşündük biz de. *Adalet Ağaoğlu, Bekir Yıldız* ve *Selim İleri*'ye *«Kitap fuarları, imza günleri ve dolayısıyla yazarın satış unsuru olarak kullanılması»* konusundaki düşüncelerini sorduk. Konuyu gündemde tutmak ve tartışmak amacıyla bu soruşturmayı sürdürecek, her sayı başka yazarlarımızın düşüncelerini yayımlayacağız. Soruşturmamızın bütün okurlarımıza açık olduğunu belirtirken, onların da bu konudaki düşüncelerini beklediğimizi ekleyelim.

Adalet Ağaoğlu

Özel girişimimiz, kendi bağrından yeni bir kazanç yolu daha doğurdu. Fuarcılık. Sistem sonucu, özel kâr sağlayacak boş alanlardan biri daha böylece doldurulmuş bulunuyor.

Ülkemizde özellikle kitabın tanıtımı, bile isteye boş bırakılmış alanlardan biri. Özel girişimci bunu gördü. «Kitabın öteki tüketim 'mallarından' ne farkı var,» deyip, bu boş alana yerleşerek oradan kâr sağlamayı gözardı etmedi. Bence, kitap fuarı düzenleyenler, sistemin sunduğu olanağı pek güzel değerlendirmişlerdir.

Gerçi halkın sağlık, beslenme, eğitim gibi temel gereksinimlerinin karşılanması yanısıra, düşünsel yaşamının da geliştirilmesi devletin ödevleri arasında. Ama devlet, yerleşik düzeni koruma kaygısıyla, düşünsel yaşamı geliştirme şöyle dursun, onu kuraklaştıran hükümetlerin siyasal eğilimlerine her zaman desteklik etmiştir. Bu durumda özel girişimci, kitaba 'mal' yaftasını yapıştırmakla kitap-okur ilişkisini soğuk tutan politikayı ürkütmeyecek formülü de bulmuştur.

Asıl amacı kâr etmek olan kitap fuarlarının düşünsel yaşama dolaylı bir katkıda bulunduğu da yadsınamaz. Kitap tanıtımıyla ilgili bu katkı nedeniyle kitap dünyasının üyeleri, kitap fuarlarını olumlu karşıladılar; girişime destek oldular. Okurun bu fuarlara gösterdiği umudun üstündeki ilgi ise, bir hoşnutluk duygusunun dalgalanmasına yolaçtı: İşte, hiç değilse...

Gerçi, yayınevlerinden alınan stand kiraları çok yüksek. Gerçi yazarlar, en azından bir yarım günlerini de özel girişimin kitap tanıtımından biraz daha fazla kâr sağlayabilmesi için okurlarına kitap imzalamaya ayırıyorlar ve bu arada herhalde bazısında, hiç değilse bende, yazarlık dışı bir iş yapılmakta olduğu düşüncesi ağır basıyor; gerçi okur, fuara alım gücüne oranla yüksek bir giriş ücreti ödüyor; gerçi yine okur, satış ve imza itiş kakışı arasında dilediği yazarla dilediği ilişkiyi kuramıyor, ama hiç değilse...

Hiç değilse yayınevleri, birkaç ayda ancak derleyebilecekleri parayı bu fuarlarda, işittiğime göre, bir haftada derleyebilmekte, standların yüksek kiralarından doğan sancılarını, ellerine daha çabuk ve topluca dönen parayla dindirebilmektedirler. Hiç değilse yazar, şu kadar bin okuru birarada görerek kitabın okura ulaşmakta olduğu gibi hoş bir umudu yaşayabilmektedir. Hiç değilse okur, aradığı kitapları ya da yazarı en kısa yoldan nerede bulabileceğini öğrenebilmekte, hiç değilse istediği bir kitabı indirimli olarak elde edebilmektedir. İşte canım, özel girişimci, kitap fuarlarından sağladığı kâra karşılık hiç bir şey de vermiyor değil. Biraz bir şeyler veriyor. Hiç değilse kitabın adı, birkaç büyük kentimizde yılda birer hafta boyunca biraz-

cık işitiliyor. İmza günleri düzenleyen kitabevleri ise, her hafta yaşlı - genç birkaç yazarın adını, kitaplarının adıyla birlik minicik ilânlar, haberlerle duyuruyorlar. Okur imzaya iyice doyuncaya dek de duyuracaklar; daha ne yapsınlar?

Bütün bunlara çoğunca da, «yazarın kitap fuarlarında, imza günlerinde satış unsuru olarak kullanılması» sözü, gerçeği tam yansıtmadığı için değindim. Paslaşmalarda yanlış vuruşların suçunu hep karşı tarafa yüklemeyi hiç sevmem. Kitap fuarlarında ya da imza günlerinde bir kullanılma durumu varsa bu, yazarın bilgisi dışında gerçekleşemez. Yani burada, yazarın satışa gönüllü katkısı sözkonusu. Bu gönüllü katkı da onun vatan, millet, sakarya illetine fazlasıyla tutulmuş bulunmasının bir sonucu. Açıkçası, özel girişim, yaratıcının tutulduğu 'vatanî görev' illetinden yararlanıyor, ama bana kalırsa, bu görevin abartılıp yozlaştırılmasından daha çok yararlanıyor.

Ben de birçok yazar arkadaşım gibi, hiç değilse yılda bir kez, kitabın yaygınlaştırılması konusundaki 'vatanî görevimi' yerine getirmeye çalıştım. Bu arada birtakım gözlemlerim oldu. Bu gözlemler sonucu, bundan böyle kutsal görevime ihanette bulunmayacağımı söyleyemem. Her şeye karşın, kitap satışlarına katkı sağlamış biri olarak, kitap fuarlarıyla ilgili birtakım önerilerimi de sıralamak isterim:

Kitap fuarı, imza günleri yoluyla kitap satışından en kısa zamanda en çok kârı toplayanlar, pekâla kitabın özüne ilişkin bazı etkinliklerde de bulunabilirler. Kitabın uzun süreli bir istek durumuna gelebilmesi için, fuarlarda düşünsel ve yaratımsal ağırlığı olan kitaplar üstüne eğilme ortamı hazırlayabilirler; o yıl içinde yayımlanan kitapların tanıtımına ağırlık verebilirler; yaratının ve kültürel yaşamın sorunları üstüne paneller, açıkoturumlar, söyleşiler düzenleyebilirler, kitap ve yazar dünyasıyla ilgili belgesel filmler gösterebilirler. Bunları yapmanın kitap sırtından sağlanan kâra bir zarar getireceğini sanmıyorum.

Şimdiki görünümüyle bizdeki kitap fuarları bildiğim, gördüğüm başka kitap fuarlarından ayrıksı bir şey: Ne deve, ne kuş. Ya da, hem deve, hem kuş. Anında satış yapan bir tanıtım örneği.

Bu yılki İstanbul Kitap Fuarı'nda yazarlarımızdan birkaçının birden aynı tezgâha yanyana sıralandırılışı da tam anlamıyla insana semt pazarlarını düşündürüyordu. Tabii bazı yayınevlerinin, yangından mal kaçırır gibi, çarçabuk kendi standlarında özel imza masaları kurmaları da, salt aile çitlerini sağlamlaştırmaya çaba harcanması açısından düşündürücüydü.

Bekir Yıldız

Renk renk ışıklar, pırıl pırıl kitaplar, akın akın gelen okurlar, güleryüzlü yazarlar ve kasalara akan sıvı para... İşte Kitap Fuarlarının şaşaalı görünümü. Ama, bana sorulursa, bu görünüm aslında, yazarların, yayınevlerinin hüzünlü görünümüdür. Hele o, ardı arkası kesilmeyen anonslar... Her bir anons, daha çok kitap imzalamak isteyen yazarların paniğini haykırmaktadır sanki.

Gönül isterdi ki, yazarlar bir araya gelip yayınevlerine, yayınevleri bir araya gelip dağıtıcılara karşı güçlerini çoğaltabilmiş olsunlar. Böyle olamayınca, fuarlar devreye girdi. Önceleri okurla kitabın, yazarla okurun bir araya gelişini kolaylaştırdığı için olumlu karşılandı. Ama giderek, bu raslaştırmadan aldığı payı çoğaltmak, özellikle giriş ücretlerini yükseltince, bir petek baldan, payın çoğunu fuar düzenleyicileri almaya başladı. Üstelik yazarları da yanlarına alarak, imza günleri, paneller düzenleyerek...

Düşünülebilir ki, yazarlar zorla değil, tersine sevinçle, birbirleriyle yarış edercesine olayın üzerine atlamışlardır. İlk bakışta böyle si bir değerlendirme doğrudur. Ama şu gerçeği de gözardı etmemekte sayısız yararlar vardır: Bu çarpık gelişme, korku kürleri uygulanarak oluşturulmuştur. Yaratılan imaj şudur: Bir yazarın kitaplarının satış şansı, ancak katılacağı imza günlerinin çokluğuyla ilgilidir. Gözlediğim, pek çok yazarın da buna kanmış olmasıdır. Oysa, imza günlerinde atılan imzalar, ne o yazarın okur sayısıyla, ne de saygın-

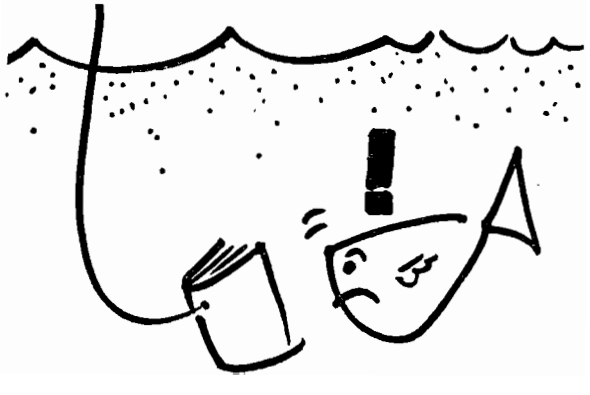

lığıyla ilgilidir. Bazı günlerde Boğazdan gelip geçen balık akınında, kepçeyle balık avlamak gibidir, fuarlarda kitap imzalamak da. Daha çok imzalamak, fuardan mümkün olduğunca yararlanabilmek için çırpınıp durur yazarlar. Bu çırpınış, giderek tiryakiliğe dönüşür. Kan tutmuş gibi, pek çok yazar, fuardan ayrılamaz. Kendi imza günlerinin dışında bile dolanıp durur standdan standa. Çünkü yazar, nerdeyse yazarlığını unutup imzaman olmuştur çoktan. Kendi adıma söylüyorum: Bu imzaman tiryakiliğinden kurtulmanın yollarını arıyorum. Şokuna katlanabileceğime inansam, benden buraya kadardı, diyeceğim. Ama kolay değil böylesi. Şimdilik dozu azaltmak en iyisi.

İmza günlerinin, önceleri amacı başkaydı. Bir yazara karşı yapılan haksızlığa, kitap toplamalara, kitap, hatta kitapçıları yakmalara varan yasadışı tutumlara karşı bir dayanışmaydı. Ama giderek, iş çığrından çıktı. Gözü dönmüş imzamanlar olarak, nerden bir çağrı alsak, oraya koşar olduk. Bir yanda yazar-yayınevi ilişkisinden doğan emeğin sömürüsü üzerine konuşurken, öte yandan, fuar düzenleyicilerine de paylar oluşturmak için, yeni bir sömürülme olanağının yaratıcısı, baş savunucusu durumuna düşürüldük.

Giderek stand fiyatları, giriş ücretleri her yıl artar oldu. Yayınevleri, kitaplarını indirimli satacaklarını önceden hesap ettiklerinden, fiyatları yükselterek, fuarcılara karşı yüklerini hafifletmek istediler. Sonunda, okurun önüne kitaplar, pahalı sürüldü. Yazara da bu durum karşısında yeni bir görev yüklenmiş oldu. Bu görev, yazarın güleryüzlülüğü, okurun önünde eğilmesiydi. Bir başka söyleyişle: Yayınevlerinin, fuarcıların yükselen payları, yazarın «yüzgörümü»ydü, onuruydu.

Evet, fuarcılar matadordur. Okuyucu boğa. Yazar da kırmızı şal. Oleeeyyyy...

Selim İleri

İlk katıldığım yıllarda imza günlerinin, açıkoturumların, söyleşilerin vb. bir anlamı olduğuna inanıyordum. Çok gençtim. Böylesi edimler bana tuhaf bir kanıtlanma, kendimi kanıtlama zevki veriyordu. Sonra zaman geçti; tümüne karşı bir yabancılık, yabancılaşma duymaya başladım. Kendimi kanıtlasam ne değişecekti? Hiç bir şey! Siz biraz yukarıda oturuyorsunuz, bir kademe yukarıda. Aşağıdakilerden ayrıcalıklı bir haliniz var: Çok geçmeden bu yapay ayrıcalık dolayısıyla utanç, hattâ tiksinti duyacaksınız... İlk tepkiler bu düşünceyle belirdi. Sonra giderek, kitle adamı olmadığımı açık seçik ayrımsadım. Birtakım zorunluluklar, insan kırmaktan ürkmem beni yine imza günlerine zorluyordu. Ordan oraya handiyse sürükleniyorduk.

Hele imza günleri: sizin için de, belki okur için de bir kâbus. Hele bir de kalabalık geçiyorsa... Önümde sıra oluşursa, paniğe kapılıyorum. Adları bir türlü işitemiyorum. İnsanlar bekliyor, ayıp oluyor diye ter döküyorum. Yok, bana göre değildi. Mesela bir sempozyumda fark ettim ki, çoğunluk sizin düşüncenizi öğrenmeye gelmiyor; ezberlediği toplumcu kurtuluş reçetesini bir de sizin ağzınızdan dinleyecek. Tersini söylerseniz, ufak ufak azarlanıyorsunuz. Çok ciddi geçinen basın organları ertesi gün dinleyicilerin size nasıl ses yükselttiklerini yazıveriyor! Pes... mi demek gerek? Nihayet döne dolaşa Fuar'daki imza gününe geldik. Galiba Otel'in garaj kapısına kurulmuş olan 'Yazarlar Kahvesi' dahı baştan çok şaşırtıcı bir durumdu. Yazarlar mı işletiyor o kahveyi, yoksa yazarlar seyirlik hayvan konumunda mı; geçiyorum. Bu epey sıkıcı durum ve konum benim için bardağı taşıran son damla olmayabilirdi. Ne var ki, günün sonunda, fuar içinde tanınmış bir şairimizin sarhoş yalpalayışlarıyla üstüme doğru gelip, yarı boynuma sarılıp yarı tartaklayıp, «Sen Balzac mısın? Sen zambaksın, zambak!» demesi üzerine anladım ki; bizim toplumumuzda imza günü de, açıkoturum da bir bayağılıklar toplamı olmaktan öteye gitmeyecektir. Hattâ her geçen gün bu bayağılık biraz daha artacaktır. Çözüm? Evet, çözüm, her zaman olduğunca, kenara çekilmektir. Ben de öyle yapmaya çalışacağım... ■

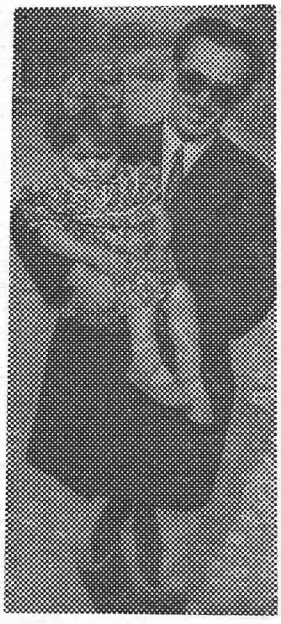

İlk Kitapları

Bozkırda Günler

Talip Apaydın

1950'li yılların ilk yarısında Tokat'a bağlı Almus bölgesinde gezici başöğretmen olarak çalışıyordum. Uzun süren askerlikten yeni dönmüşüm. Yirmi beş yaşın heyecanları, tutkuları başıma vurmuş. Atla köyleri dolaşıyorum, okulları öğretmenleri denetliyorum. Onlara yardımcı oluyorum. Geri kalmış Türkiye'nin eğitim yoluyla kalkınacağına, hiç değilse kalkınmanın hızlanacağına inanmışım. Yalnız okulların, öğrencilerin değil, tüm toplumun öğretmeni olmayı amaçlıyorum. Arkadaşları buna yöneltmek istiyorum. Aksaklıkların, yanlışların, geriliğin sorumlusu biziz, halkı uyandırmamışız. Onları silkeleyip kalkındırmak bizim görevimiz... Böyle söylüyorum. Nerede kimi görürsem doludizgin konuşuyorum. Yalnız konuşmak da değil, bir yandan da yazıyorum. O zaman Ankara'da pek yok ama İstanbul'da yayınlanan tüm dergilere aboneyim. Yeni kitaplar hep adresime geliyor. Almus posta çantasının hemen de yarısı bana gelen mektuplarla, dergilerle, kitaplarla dolu. Bazı dergilerde şiirlerim yazılarım yayınlanıyor. Coşku doluyum. Onları atımın terkisine doldurup köylere taşıyorum. Öğretmenlere, köylülere okuyorum. Zorluyorum duvarları, bir şeyleri sarsmak istiyorum. Fakat nasıl bir sağırlık, kimse tınmıyor. Deliymişim gibi bakıyorlar yüzüme.

Bir yandan gittikçe artan siyasal baskılar. DP iktidarının gericiliğe verdiği gün geçtikçe dozu artan ödünler. Öğretmenlerin sınıf içine çekilmesi, toplumsal konulara karışmamaları için yönetimin ikide bir uyarıları... Bunalıyorum. Uykularım kaçıyor. Köylerde gördüğüm yoksulluk, gerilik, karanlık... dertli ediyor beni. İşi yazıya vuruyorum. Onunla boşalıp rahatlıyorum biraz. Şiirler, düzyazılar... Elbet bireyin sorunlarından çok toplumun sorunlarına çevrik yazını yeğliyorum. Onları okuyorum en çok. Yaşantım gereği kendimi o alana daha yatkın buluyorum. Kırsal kesimi ve kırsal kesim insanını anlatan ürünlere yöneliyorum. Yaşar Kemal'in İnce Memed'i yayınlanınca nasıl coşkulara kapıldı isem Mahmut Makal'ın Varlık'ta yayınlanan köy notlarını aynı beğeni ile koğuşturuyorum. Şiirde Cahit Külebi'yi, Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı (Sivas dönemini), Ceyhun Atuf Kansu'yu, elimize pek az geçse de Nazım'ı yutarcasına okuyorum. Köy okul-

larında atın üstünde ikide bir "uyandırmazsan uyanacak değil!" diye bağırdığım oluyor. Bazan atı durdurup cebimden çıkardığım kağıt parçasına iki dize yazıyorum ya da bir iki cümle. Sonra tamamlarım diye düşünüyorum.

Bir de doğa sevgisine kapılmışım. Kırları yolları, ekili tarlaları seviyorum. Durup uzun uzun baktığım oluyor. Dereler tepeler, ırmak kıyıları... Sonsuz güzellikler buluyorum oralarda. Yazmak betimlemek istiyorum. Yazıyla resim yapmak. Çok uğraşıyorum bunun için. Makal'ın köylü insanı anlattığı gibi ben de Anadolu bozkırını anlatmak istiyorum. Daha bir yazarca anlatayım, içinde sanat olsun diyorum.

Varlık'ta parça parça yayımlanıyor. Rahmetli Yaşar Nabi özendiriyor beni. "Şiirlerin de güzel ama bozkır notlarına devam et, onlar ilginç" diye mektup yazıyor. Müthiş göneniyorum. Hemen o gün oturup iki yazı yazıyorum arka arkaya. Temize çekip gönderiyorum. Henüz daktilo makinem yok, elimle yazıyorum. Tükenmez kalem daha icat edilmemiş İki nüsha yazmak da uzun iş. Tek nüsha yazıp postalıyorum. Zarf biraz şişkin olduğu için midir, postada ikisi de kayboluyor. Müsvetteyi de yırtıp atmışım. Çok yanıyorum sonradan. Her yazının bir kopyasını saklamak gerektiğini böylece öğreniyorum.

Almus merkezi o tarihte kendisi de bir köy. Yolu yok, elektriği yok. Kış aylarında Tokat'a atla gidiyorum. Köylerin yoksulluğundan karanlığından sonra nasıl bir lüks geliyor Tokat şehri. Çarpılıyorum.

Bizim yaptığımız yazında ister istemez bir yakınma var. "Halimizi arzetme" eğilimi var. Kimi aydınları çok ilgilendirdi bu. Kimileri ise tınmadı. "Dilekçe yazını" dediler küçükseyerek. Hâlâ da öyle. Ülke sorunları karşısındaki tavırları belirler bunu. Biz Köy Enstitülü yazarlar ülkemizin ve toplumumuzun gerçeklerini taşıyla, toprağıyla, insanıyla ortaya sermeğe çalıştık. Büyük tarihsel "ihmali" gündeme getirdik. Herkes kişisel görüşü ve durumu açısından değerlendirdi. Kimisi önemsedi, kimisi küçümsedi.

1952 yılında rahmetli Yaşar Nabi bozkır notlarımı bir kitapta toplamamı önerdi. Ben şiirlerimi "Susuzluk" adıyla yayınlamak istiyordum. Şiir dönemindeydim, şiirimin ağır bastığını sanıyordum. O ise düz yazılarıma önem veriyordu. Bir kitabımın çıkmasını çok istiyordum elbet. Makal'ın "Bizim Köy"ü büyük yankılar uyandırmıştı. Kendisiyle henüz tanışmıyorduk ama çok sevinmiştim. Hasetsiz bir gıpta duyuyordum içimde. O heyecanla topladım yazıları, birkaç tane daha ekleyip postaladım.

Nasıl bir bekleyiş süreci geçirdim sonra? Bu ay çıkar, gelecek ay çıkar... Varlık kitapları o dönemde piyasanın en önemli yayınları idi. Her ay başı birkaçı birden yayımlanır, Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasında duyulurdu. Gazeteyi her alışta gözüm doğruca oraya saplanırdı.

Sonunda oldu evet "Bozkırda Günler" kitabımın duyurusu çıktı ve benim nefesim kesildi. Doğru mu okuyorum diye birkaç kez tekrar baktım. İnanılmaz bir şeydi, övgüyle sözediliyordu kitabımdan. Dünya kurtuldu sandım. Her şey değişiverdi.

İlk kitabının yayınlanması böylesine etkiliyor insanı.

Şimdi nasıl bekleyecektim, ata binip Tokat'a mı gitseydim, yoksa kitap paketini getirecek treni yarı yolda karşılayıp arkasından mı itseydim? Bir yandan da kendimi denetlemeye çalışıyordum, "heyecanlanma, sakin ol, sevindirik oldu demesinler." Bir kız bir oğlan iki küçük çocuğumuz var-

dı. Küçüğü henüz kundakta. Üçüncü çocuğumuz doğdu diyordum karıma. Kız mı oğlan mı diye soruyordu. Bilmiyorum, dur hele bakalım, gelsin de...

Geldi. Paketi açarken ellerim birbirine dolaştı. Açınca irkildim. Kapağı zenci gibi koyu renkliydi. Öbür Varlık kitaplarına benzemiyordu. "Tüh Allah kahretsin" diye söylendim. Bir haksızlığa uğramışım gibi geldi bana. İnsan uzakta olunca böyle oluyor işte... Sonra sonra ısındım. İçini karıştırdıkça hoşuma gitti. Olsun, dedim, kapak önemli değil. Arka yazısı güzeldi, övücüydü "İç Anadolu'nun bozkırı, gözalabildiğine uzanan kıraç, bomboş ve ıssız topraklar... Memleketimizde yaşamış ve bozkırımızı tanımış olanlar içinde kim bu çıplak toprak enginliğinin heybetli hüznünü ta canevinde duymamıştır?

Bu bozkırı dile getirmek, onun ruhuna ermek, derinliğine onu anlamak ve anlatmak gerekiyordu. Bunu ancak bir bozkır çocuğu, o topraklarda bir turist gibi değil, basit bir köylü, sonra bir köy öğretmeni olarak çalışmış, ekmeğini çıkarmak için onun çoraktoprağıyla pençeleşmiş bir sanatkâr yazabilirdi. İşte Talip Apaydın'ın bu kitapta yaptığı da budur. Bu eseri okuyup bitirdikten sonra ilk olarak bozkırımızın enginliklerinde gizli şiire eriştiğinizi duyacaksınız."

Bir zaman elimden bırakamadım, döne döne okudum.

Yaşar Nabi'ye bir mektup yazıp teşekkür ettim. Keşke kapak başka bir renk olsaydı, örneğin sarı olsaydı dedim. Bozkırın yanık rengi bana daha bir uygun geliyordu. Yaşar bey yanıtlamadı. Ama ertesi yıl yayımlanan şiir kitabımın kapağını sarı olarak bastı. Bir ince adamdı Yaşar Nabi.

Telif hakkı için hiç bir şey konuşmamıştık. Ne verilir ne istenir, bilmiyordum. Birkaç gün sonra iki yüz liralık bir havale kağıdı geldi. O yıllarda benim maaşım 174 lira idi. Bir aylık maaşımdan fazla. Tokat'a indim, parayı çektim. Üstüne yirmi lira daha ekleyip karıma bir tank bilezik aldım. O dönemin modası. Arada bir hâlâ takar. Bir anı işte...

"Bozkırda Günler"deki düzyazılarımı çok sevdiğini söyleyen kişilere rastladım. "Düzyazı ile şiir" olarak değerlendirdiler. Hangi yıldı, İstanbul'da karşılaştığım bir genç "Söğüt Ağacı" bölümünü yarıya kadar ezbere okumuştu da çok duygulanmıştım.

"Bizim ağaç... Anadolu'nun tüm derelerinde, su kıyılarında kendikendine bitip büyüyen, kese kese bitiremediğimiz, gölgesine davarlarımızı sürüp öğle üstlerinin yakıcı sıcağında serilip uyuduğumuz, bizim ağaç! Seni görünce hep hüzünleniyorum. Ödeyemediğim bir borcum var gibi. Şehirlerde beton havuzların kıyısında da gördüm seni. Oralarda daha bir güzeldin. Dalların salkım salkım serin sulara eğiliyordu. Yaprakların daha gürbüzdü, daha parlaktı. Bizim derelerde hiç de öyle değilsin. Kalın kabuklu gövden dilim dilim yarılmış da gene yaşıyorsun. Dibinde ateş yakmışlar, yarı yerin yanmış, gene yaşıyorsun. Balta ile bir o yanına, bir bu yanına vurmuşlar, acıdıklarından değil, usandıkları için bırakmışlar da, baharda gene yeşilleniyorsun. Nice sevgili kollarını kesmişler. Seni böyle bir kütük gibi koymak istemişler, gene de dal büyütmüşsün. Sen çileli Anadolu'nun ihtiyar ağacı. Neden böyle hüzünleniyorsun? Sen beni ağlatıyorsun..."

"Bozkırda Günler" hakkında birkaç yazı yazıldı. 1972 yılında gene Yaşar Nabi yeni bir baskısını yayınladı. Şimdi sanıyorum piyasada gene yok.

Severim o kitabımı. Ortaanadolu toprağına yakılmış bir ağıttır. Bir sevgi dilekçesidir. Hep içimdedir sıcacık. ■

ADI

.....
.....
.....
.....
..... (*)

inanmazsınız
"Bunlar bir yaz içinde oldu
Ben o zaman otuzbir yaşındaydım"

(*) ben gittiğimde satranç oynuyorlardı
hayır babam başkan değildi o zaman
ama ben onun oğluydum
yanımızdaki bahçede biri
iri güller yetiştiriyordu
ve inanılmaz şeyler olmuyordu
satrancı hangisi kazandı bilmiyorum
yazgökleri gece yarısına kadar uzuyordu

sonra evlendik işte

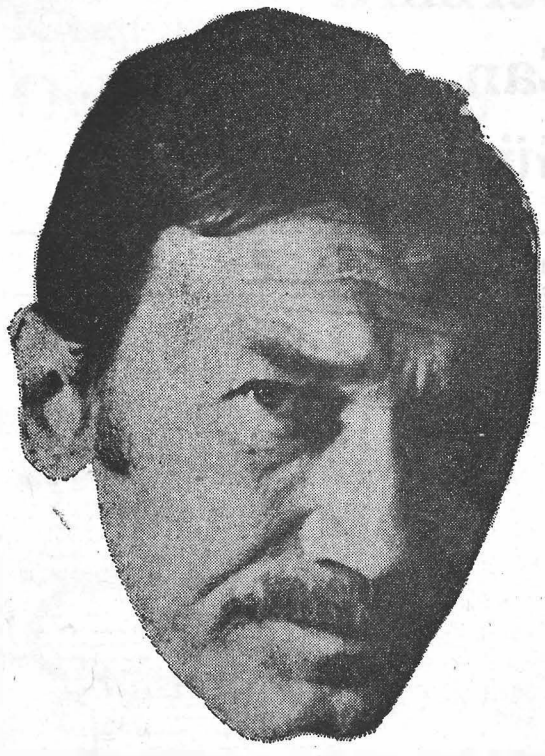

TURGUT UYAR

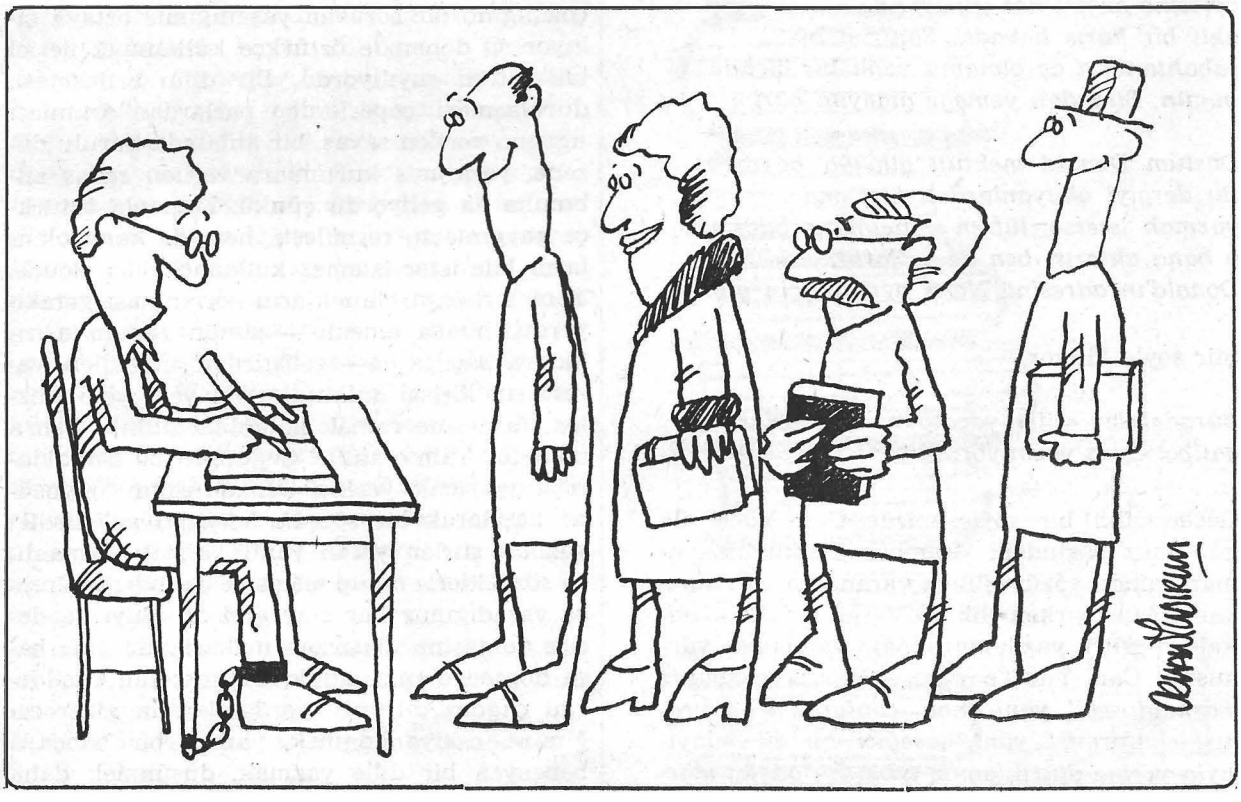

Bernard Can Gülsen

Tomris Uyar

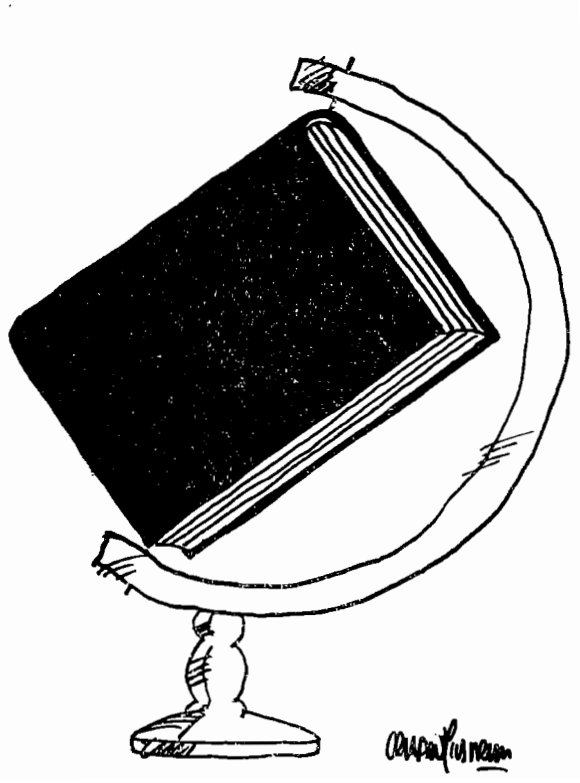

Bernard Welt «İşyerinde», «Otobüste» ve «Evde» üçlemesinin «İşyerinde» başlığını taşıyan şiirinde şöyle diyor bir yerde:
Bugün sanki onyedi yaşındayım,
öylesine azgın, her işin içinde
aklı bir karış havada. Sanırım bu
sabahtanberi aç olmama bağlı bir ölçüde
bugün. Birazdan yemeğe gideyim bari.

Dostum Donald mektup almaya bayılır
Bu dergiyi okuyanlardan biri ona
yazmak isterse, lütfen yönetmene bildirsin
o bana aktarır, ben de yollarım size
Donald'ın adresini. Nefis heriftir, cin gibi.

Şiir şöyle bitiyor:

Buradakiler «şiir» yazdığımı sanıyorlar
galiba. Oysa yazmıyorum ki.

Geçen yılki bir söyleşimizde Can Yücel ile günümüz şiirindeki «humor» eksikliğini, zaman zaman gözüyaşlılığa varan genel somurtkanlığı tartışırken ılık ve uysal bir dille başkaldırı şiiri yazılamayacağı sonucuna varmıştık. Can Yücel'e göre: «*Sözünü ettiğimiz 'başkaldırısal' yani 'non conformist' davranış, 'conformist' yani 'başeğici' bir dil anlayışıyla yerine oturtulamaz tabii. Bu adeta, merkezkaç bir araçla merkezde çadır kurmaya benzer ki o çadır, giderek hünkâr çadırı olabilir.*»
Yirmi yıl geriye bir göz attığımızda gerçekten çok ilginç bir serüven yaşadığımız ortaya çıkıyor. O dönemde öztürkçe kullanmak ilerici bir tutum sayılıyordu. Bir dilin arılaşması, durulaşması, çeperlerden paslardan arınması uğruna verilen savaş, bir anlamda kurulu düzene, yerleşmiş kurumlara verilen savaş anlamına da geliyordu çünkü. Zamanla öztürkçe yaygınlaştı, resmileşti, hem de karşı olanların bile ister istemez kullanacakları ölçüde. Yeni birtakım olanakların zorlanması gerekiyordu, bunca emekle —zaman zaman aşırılıklara kaçılsa da— geliştirilen, inceltilen, yazarların kişisel anlatımlarıyla yeni yeni filizler sürmesine ramak kalan bu dilin... Sonra ne oldu? Tam o anda? Çoğumuz, bu olanakları araştırmak yerine Osmanlıcanın büyüsüne kapılarak bir *sözcük fetişizmi* geliştirdik; yazılar, şiirler, yalan yanlış, ağdalı Osmanlıca sözcüklerle dolup taşmaya başladı. Toplumca yaşadığımız her olay gibi dil olayı da doruk noktasına ulaşırken makaslandı, yine başa dönmeye razı olduk. Öztürkçenin eksiklerini çağdaş düşünce yordamlarıyla gidereceğimize, eskiye dönmek, yamalı bir bohçaya benzeyen bir dille yazmak, düşünmek daha

kolay geldi bize: usuletle ve suhuletle yazdık. Nasıl olsa önemli sayılan *bildiri*'ydi, bildiri nasıl iletilse olurdu. (Dili olmayan bir bildiri nasıl iletilirse!) İşin daha da garip yanı, günümüzde çok ayrı dünya görüşlerini savunan yazarların aynı ılımlı, uysal dilde birleşmeleri.

Bernard Welt, sürrealizmden punk'a kadar her akımın bir başkaldırı niteliğiyle parladığı, o yüzden «öncü» sayıldığı bir dünyanın yazarı. Can Yücel'se aynı akımların üstünkörü ödünç alındığı, yerli yersiz, tepe tepe kullanıldığı bir ülkede yaşıyor, o yüzden de ilk kızıştırmanın, kışkırtmanın dilimizden yükselmesi gerektiğinin bilincinde, bütün yetkin şairler ve yazarlar gibi kendi dilini kendi yapmak zorunda olduğunun da Welt'in işi, çeşitli deneyimlerden geçmiş bir şiiri düzleştirmek (yavanlaştırmak değil), süssüz kılmak, sokaklarda dolaştırıp taze bir solukla doldurmak. Can'ın derdiyse dili yavanlaşan bir şiiri zora koşmak, yokuşa sürmek, yeni bir şiirle şiirden öc almak.

İşte hiç bir öyküsünü yayınlamamakta direnen Gülsen burada katılıyor onlara. (Umarım beni bağışlar.)

— *Marul gibi gömdük onu toprağa sonbaharda. Her sene bahar geldiğinde sebze tohumları ekerdik bahçeye. Bazıları kış başında ekilir, ilkbahar geldiğinde fidelerin dipleri açılır, gübrelerle beslenirdi. Tarhlar hazırlardık birer birer, aralarına birer ayaklık yollar bırakarak. Burası soğan, burası maydanoz, turp, ıspanak diye. (...) Sıra sulamaya gelirdi ki bu çok önemliydi. Kovaya suyu doldurup yavaşça serpiştirir, «Birdenbire dökülmez, şöyle, tutsun diye can suyu vereceksin» derdi. Marul gibi ektik onu sonbaharda. İyice örttü adamlar, biraz fazlaydı, o tümsek gereksizdi bence. Sesimi çıkartmadım. Hafiften de bir yağmur başladı, hiç karışmadım. Gittim toprağını okşadım, temizledim, pürtüklerini elimle ufaladım, ipek gibi yaptım. Sonra da adamlar küçük bir göbek yapıp tümseğin üstüne su döktüler, azıcık bir su. Şaşırdım kaldım. Ömrümde ilk kez bir insanın yavaş yavaş, hiç acele edilmeden, tohuma, toprağa gösterilen saygıyla, sevgiyle gömülüşünü seyretim. İlk kez.*

Can, Bernard ve Gülsen aralarındaki ulus, cinsiyet ve yaş ayrımına karşın aynı başkaldırıda birleşiyorlar: tabuları kırmakta.

Üçünün de adresini veriyorum size: *Bugün* Dünya

Çizgilerle Kitaplar
Orhan Yıldırım

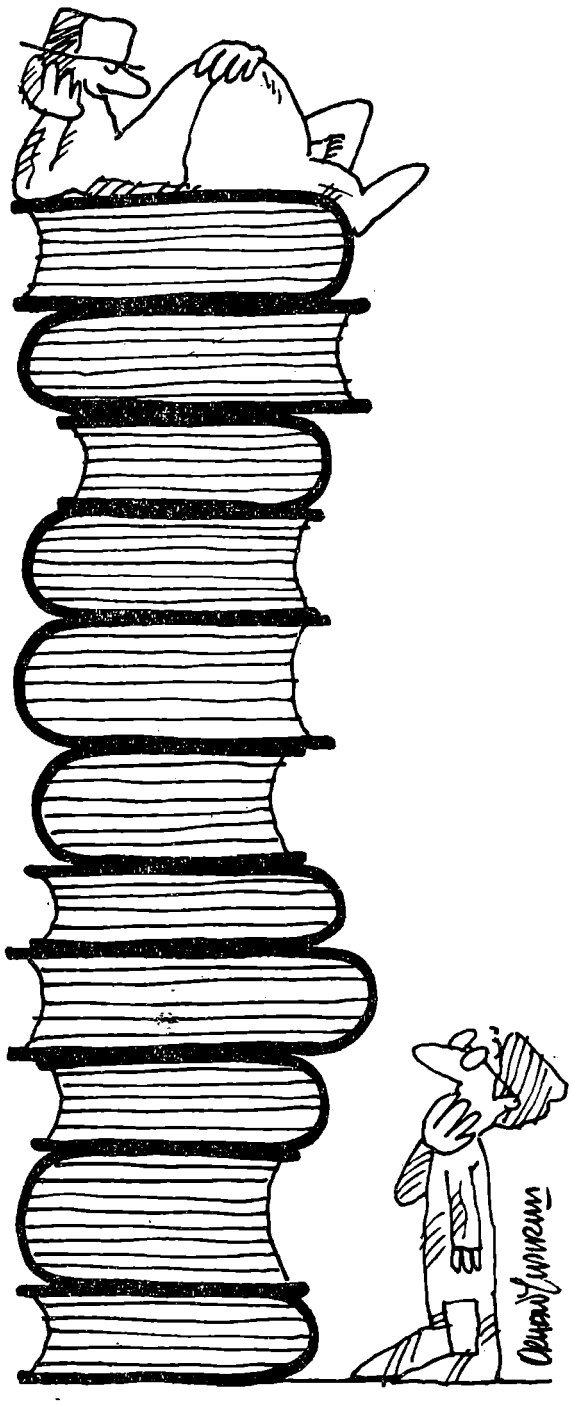

Edebiyata Kitakse

Süreyya Berfe

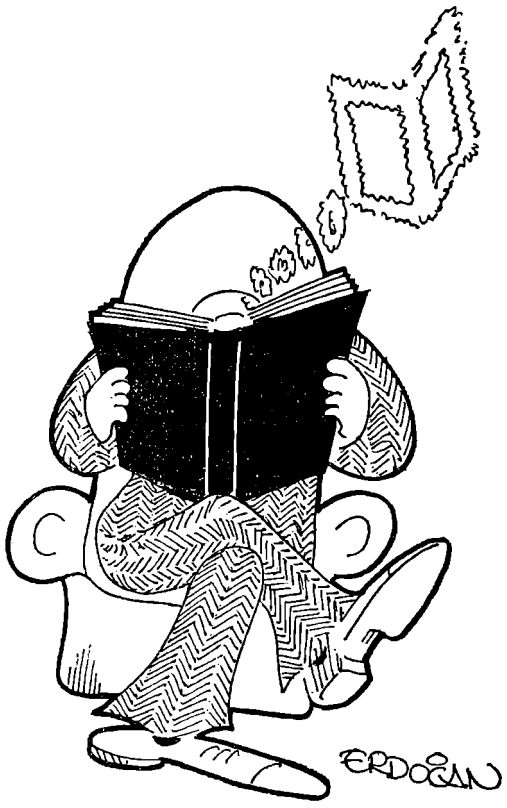

Yassu vire Saitfaikimu!..

Burgaz'da olsaydın, şu lâfın arkasından birer kuvvetli fırt çekseydik... Önce ben başlamak isterdim, ama başlamazdım. Senin başlamanı beklerdim. "Ulan edebiyata bak be!" deyip başlamanı. Kimbilir ne kadar güzel, ne kadar sunturlu başlardın. Biz yapamıyoruz; senin gibi harbi olamıyoruz. Edebiyat terbiyesi gördük. Yontulduk, törpülendik. Sivilize olduk. Tepkimiz, deniz anasına benziyor. Öfkemiz, ıslak sabuna... Çocukların kafasındaki bıngıldaklar gibiyiz. Sözlüğümüzde rest yok, jest var. Bildiğin gibi değil, çok medeniyiz.

Bugün pazar. Bugün beni... Kafamın karışıklığına bak. Ben ne yazmak istiyorum, kalem ne yazıyor! Gerçekten bugün pazar. Bugün Atatürk Kültür Merkezi Büyük Salonu'nda, Büyük Türk Şairi, Büyük Yahya Kemal Beyatlı'nın Yüksek Düzeyde Sempozyumu var. Gazetelerde Yahya Kemal, dergilerde Yahya Kemal var. Bir de başka şeyler var: Yahya Kemal'in arkasındakiler, destekler Enstitü, cemiyet, dernek, vakıf, kurum, resmiyet ve devlet var. Yahya Kemal'in sağlığında tıkırı yerindeydi. Vefat etti yine yerinde. Neden çok göreyim? İyi şairdi, dil işçisiydi. Bugün de okunması, üzerinde düşünülmesi gereken bir şairdir. Hayatı, içinde yaşadığı çevre, hangi koşullarda düşünüp yazdığı, o debdebeli ve mutantan muhtevanın kökenleri yok mu? Gökten zembille mi indi üstad, hüda-i nabit mi? Sen dahil, nice delikanlılar şöyle bir anılsın, Yahya Kemal için AKM'de sempozyum düzenlensin. Eh, üstada yakışır doğrusu. Hayatında balıkçı meyhanesinde rakı mı içti ki? Biz, diplomat ve bürokrat gibi yaşayanların çocukları, arkadaşları değiliz. Bizim edebiyatçımızın yazdıklarında hata, tehlike, cesaret ve hayatiyet olmalı. Uzatmayalım. Üstadın bir dizesini tornistan edip, susalım:

Okudumsa da zevk almadım Kemal
melâlinden

Sakın üstadı kıskanayım filân deme. Seni de anıyoruz. Adına konan armağanı alan, çağrılılar ve diğerleri Darüşşafaka'nın malı olan bir salonda toplanıyoruz. Darüşşafaka'dan bir, seçici kuruldan bir konuşmacı günün mânâ ve ehemmiyetini belirtiyorlar. Armağanı alan üstüne düşen vazifeyi hakkıyla yerine getiriyor. Bu arada renkli bazı ikramlar ve dağılalım efendim, çünkü biraz sonra sinema seyircileri gelecek. Kruvazman olmasın lütfen. Gazetelerde ve dergilerde yazılar, anılar çıkıyor. Senin, şimdi müze olan evine gidiliyor. Kalabalık mı? Çok değil. Keyfiyet değil, kemiyete bak. Bazı edebiyatçılar senin için, sana, anına, hatırana şiir de yazıyor. Bu ayki (Aralık '84) Sanat Olayı'nda şiirimizin yüksek uçan kartallarından Attila İlhan senin hatırana bir şiir yayınlamış. Mırın kırın etme. Nedir bu deme. Kartal, Ahmet Kabaklı'nın Türk Edebiyatı dergisine Kafe Bulvar'da uzun uzun anlattı. Bu okuyacağın şiir bir "sentez" dir. "Gelenekselden çağdaş üretilmiş"tir. Senin zamanında yoktu. Belki bu yüzden anlayamazsın, sevemezsin. Kristal vitrin, müstehcen dazlaklık, sedef boşluk, taşralı köpek, jiletle kazınamayan simsiyah ünlem, iç bataklığının ürettiği nilüfer vd. Uzaksan bu "ulusal sentez"den, bu "disipline edilmiş duyarlık"a yabancıysan sayfadaki desene bak.

Yalnız Tila-Han mı hatırlıyor seni? Sakıp (Sakıp Sabancı) da hatırlıyor. Hem de ne hatırlama. Büstünü yaptıracakmış senin Haydiii Yassuuu!

Rahmetli Ahmed Muhip Dranas'ın Fahriye Abla'sını bilirsin. Filminin ve fotoromanının yapılacağı gelir miydi aklına? Gelmezdi tabiî. "Şiire saygı duyar insan. O şiir filim ve fotoroman olur mu?" diyorsan partiyi kaybettik demektir.

Ayrıca sende hayalgücü kalmamış demektir. Fahriye Abla filim olur, fotoroman olur. Oldu bile. Bunları olan başka şeyler de olur. Şeytan, otur hikâyesini romanını yaz diyor. Radyo oyunu yap, radyoya ver. Sahne oyunu yap, tiyatrolardan birine ver. Ne karışan var, ne görüşen. Fahriye Abla'mız tükenmez. Opera yap, operet yap, bale yap, müzikal yap... Yaaa Saitfaikimu, işler senin zamanındaki gibi değil. Piyasa canlı, hareketli fıkır fıkır... Sanat-edebiyat dünyası dönüşümlü bir dönem yaşıyor. Romanlar özetleniyor, salonlarda okunuyor, fotoroman oluyor Şu cedit romancılarınızdan biri akletse de ya mevcut romanlarından birini ya da yeni romanını video-roman yapsa... 21. yüzyıla şimdiden girdi say ve yetiş yetişebilirsen.

Doğruya doğru, eğriye eğri. Biraz fazla edebi kaygı duymuşsunuz Araya şiirden mısralar serpiştirip canlandıracaksın Fahriye Abla'yı. Şiirden çıkaramadıklarını kafadan atacaksın. Fahriye Abla'yı Murat 131 Doğan ile Erzincan'a yollayacaksın.

Yeri gelince mangalda kül bırakmıyoruz. Ahmet Muhip Dranas'ın şiiri gözlerinizin önünde katlediliyor, ne ses var ne soluk.

Piyasadaki garabet ve felâketler öyle çok ki, hangi birini sayayım?

Kalk, kalk Saitfaikimu!

Edebiyata kitakse. ■

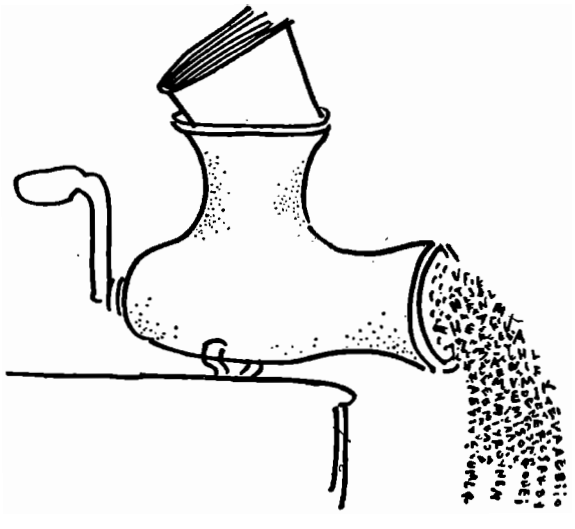

Turna Kanatlarında Türküler

Işıl Özgentürk

Ruhi Su

Beyazıt'ta Çınaraltı'nda otururduk. Coşkulu, atak, inanç doluyduk. Ne çok güzellik vardı yeryüzünde ve biz henüz ihanet, uzlaşma ve yenilgi sözcüklerini öğrenecek kadar yaşamamıştık. Çocukluğumuzun o saf günlerinde, derin akan iki ırmakta yıkanırdık. Ruhi Su türküler söyler, Nazım Hikmet şiirleriyle coşkun ve atak dünyamızın haklılığını haykırırdı.

«Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi kardeşcesine
bu hasret bizim...»

Yıllar geçti, bir kuşak diyorlar artık bize. Bir araya geldiğimizde anılardan söz ediyoruz, ölümü yadırgamamayı öğrendik. Öyle çok güzel insanı alıp götürdü ki! Sonra Ruhi Su'nun derin ırmakları daha da mavileştiren yeni türkülerini söylüyoruz, Nazım Hikmet'in Saman Sarısı'nı sever olduk. Bu arada hayat, derin mavi sularında yıkanan çocuklarına ihanetin kara rengini, uzlaşmanın sözcük anlamı dışındaki acımasız gerçekliğini ve yenilginin kahredici hüznünü öğreteli epey oluyor.

Bütün bunlar nereden aklıma geldi? Bir sonbahar günü Ruhi ustanın hasta olduğunu, saz çalamadığını, türkülerini söyleyemediğini öğrendim. Ona, onun bozkırların yaşayan sessizliğini, gökyüzünde uçan turnaların yalnızlığını, kavak ağaçlarının hışırtısını, yön eğiren kadınların sabrını, Pir Sultan Abdal'ın yangın kıvılcımlarından oluşan yepyeni dünyaları anlatan türküleriyle büyüyen birinden, onun türküleriyle hayata başlayan bir kuşağın herhangi bir insanından anılar anlatmak istedim, söz böyle başladı, beni bağışlasın.

Anımsıyacaksınız, o zamanlar Şan Tiyatrosu, açık hava konserleri yoktu. Aksaray'daki Gül düğün salonunda Demirdöküm fabrikasının işçileri toplanmıştı, önce tiyatro oynayacaktı sonra siz çalıp söyleyecektiniz. Gül düğün salonu bütün düğün salonları gibi yerin yedi kat altındaydı. Havalandırma çalışmıyordu. Bine yakın insanın soluğuyla, sigara dumanıyla düğün salonu bir sis bulutu içindeydi. Siz kapıdan içeri girdiniz, üstünüzde siyah bir kaban, başınızda gümüş saçlarınızı örten kasketiniz, elinizde sazınız vardı. Bir an durup çevrenize baktınız, sigara dumanının oluşturduğu sisin içindeki insan yüzlerini seçmeye çalıştınız, eliniz içgüdüsel bir davranışla ağzınıza gitti, «çocuklar,» dediniz, «ben nasıl çalıp söyleyeceğim burada çok duman var.» Size şaşkınlıkla, biraz da kırgın baktık, öylesine gençtik ki, bu sözlerin işine ölesiye bağlı

bir sanatçının kendine, işine ve onu dinlemeye gelenlere duyduğu saygıdan kaynaklandığını anlayamadık. İnsanlar gelmişti, sizi dinlemek için gelmişlerdi ve siz söyleyemeyeceğinizi söylüyordunuz. Şaşkındık. Şaşkınlığımız yüzümüzden öylesine belli oluyordu ki, bir süre düşündünüz, yeniden sisin içindeki yüzlere baktınız, iki saatten fazladır sizi, sazınızı, sesinizi bekliyorlardı, Kurtuluş Savaşı Destanı'nı, Pir Sultan Abdal'ı bekliyorlardı; sonra gülerek, «bari,» dediniz, «pencereleri filan açalım, sigara içmeyi engelleyelim» Biz koşturduk, bulabildiğimiz her pencereyi açtık, ceketlerimizle sigara dumanını kovmaya çalıştık, biri çıkıp sigara içilmemesini söyledi. Sonra bütün bu mücadeleye rağmen eksilmeyen sis dumanı içinde sahneye çıktınız, Gül düğün salonunun kırmızı kadifeyle kaplı sahnesine, size bakan Demirdöküm işçilerini gördünüz, yüzleri ışıl ışıldı, ellerini heyecanla ovuşturuyorlardı, mikrofona doğru uzandınız, orası Gül düğün salonuydu, mikrofonu kesikti, başınızı sevgiyle salladınız ve mikrofonu bir yana itip sizi bekleyen yüzlere, büyük şairin hayat hikayesini anlatarak ilk türküye başladınız. İkiniz derin bir ırmaktınız, akıp gittiniz, Demirdöküm işçilerinin yüzlerinden, Aksaray'ın yoksul sokaklarından akıp gittiniz. O gün iki saat mikrofonsuz, sigara dumanını ciğerlerinize çekeçeke türküler söylediniz. Öylesine büyüktünüz ki, yıllar sonra o gün sizi dinleyen Demirdöküm işçilerinden birine rastladım, Alibeyköy'de, röportaj yaptığım bir kahvede, uzun uzun yüzüme bakan biriydi gördüğüm, yadırgadım, neden baktığını sordum. «Sen o değil misin?» dedi, duraladım, «hani düğün salonunda oyun oynamıştın bir zamanlar,» başımı salladım, «evet,» dedim o da güldü, «o gün türkü söyleyen o, Ruhi baba var ya,» dedi, «o koca adamı unutamam, hele Pir Sultan'dan söylerken nasıl da Pir Sultan'a benziyordu.»

Biz doğululların içedönük duygu dünyaları kimilerinin hoşuna gidebilir, nedense bu ara benim hoşuma gitmiyor, sevinçlerimizi, tadlarımızı, acılarımızı paylaşmayı neredeyse bir zül sayarak içimizde ağır ağır demlemek bizim geleneksel bir yaşam biçimimiz olabilir; ama herşeyin olağanüstü bir hızla uçup gittiği günümüzde bu yaşam biçimimiz nedeniyle kimbilir ne güzel paylaşımlar yanıbaşımızdan geçti gitti.

İşte bu nedenden çok özel bir anıdan tüm sevincimle söz etmek istiyorum, çünkü Ruhi hoca sizin, en çok sizin bunu bilmenizi istiyorum, biliyorum en az benim kadar seveceksiniz, yaşasın sanatın böylesine güzellikleri diye haykıracaksınız!

Şimdi dokuz yaşında olan kızım Dünya o zamanlar karnımdaydı. Daha önce yedi aylık ölü bir çocuk doğurmuştum ve Dünya'nın bilinmeyen, bulunmayan bir nedenden ötürü her gün ana rahminde soluksuz bir cenin haline dönüşmesi, ölümü bekleniyordu. Zor ve çetin günlerdi. Analar bir çocuğun rahmin içindeki devinimlerini bilir, insanın yüreğini ağzına getirir bu devinimler; aynı zamanda orada sizden bağımsız bir canlının kendi istemiyle hareket ettiğini, varlığını duyumsatmaya çalıştığını söyler. Benim için kızım rahmimde her oynadığında sonsuz bir umut ışığıydı, yaşıyordu, yaşıyordu, hareketsizlik ölümle eşdeğerdeydi. Hareketsizlik ölüm demekti. O günlerde sizin, evet Ruhi hoca sizin bir konserinize gittim ve benim minik kızım rahmimde olağanüstü devinmeye, neredeyse bir an önce yeryüzüne çıkıp sesinden sazından etkilendiği insanı görmeye çalıştı, konserinizi yarıda terketmek zorunda kaldım. Sonra belki inanmayacaksınız, ne zaman rahmim sonsuz bir hareketsizliğe gömülüp, ölüm duygusuyla sarsıldığımda sizin kasetlerinizi koydum teybe ve o küçük insan olağanüstü devinimleriyle her seferinde «ben yaşıyorum!» diye haykırdı bana; bu tam dört ay sürdü, dört ay ne zaman ölüm duygusu benliğimi kapladı, ne zaman rahmim ölüm sessizliğine gömüldü sizin sesiniz yetişti imdadıma. Şimdi dokuz yaşımdaki kızımla sizin sesiniz, sazınız aracılığıyla çok gizli bir anlaşma oldu aramızda o henüz doğmamışken, her an ölümü beklenirken... Bunu unutamam, bütün doğululuğumdan sıyrılarak bunları yazıyorum size ve bu arada kızım odasında sizin semahlarınızı dinliyor. Boş verin saz çalamıyorum diye üzülmeyi, hayatın bütün güzelliklerinde sizin sazınız, sesiniz var, turnalar onları kanatlarında taşıyor. ■

Fransız Edebiyatının Müthiş İkilisi Rimbaud ve Verlaine

Muzaffer Buyrukçu

Tanzimattan bu yana her alanda Batı uygarlığının çeşitli nimetlerinden, çeşitli olanaklarından yararlanarak toplumumuzu ve insanımızı yüceltmeye yönelik eylemler, en çok kılık kıyafetimizde ve edebiyatımızda etkisini göstermiştir.

Osmanlı yönetiminin baskısıyla çevresinde ördüğü binbir yasaktan meydana gelen duvarları yıkmak için çırpınırken kendine özgü bir kimliğe kavuşmayı amaçlayan edebiyatımız, bütün yabancı ülkelere açılan kapılardan hızla giren kültürlerle, ama daha fazla Fransız kültürüyle, edebiyatıyla ilgilenmiş, aldıklarını harmanlayarak karma bir yaratımı gerçekleştirmiştir. Evet, romanımız, hikâyemiz, tiyatromuz, denememiz, incelememiz, ele geçirdiklerini bir güzel özümseyerek Fransız kokulu ürünlerin yeşereceği bir ortam hazırlamıştır; o dönemde, saydıklarım melezdir, kişilikli değildir... romanımız, hikâyemiz, tiyatromuz böyledir de koskoca bir geleneği, yüzlerce seçkin yapıtı geçmişinde onurla taşıyan şiirimiz başka türlü müdür? Hayır. Fransız sesi, Fransız ölçüsü, Fransız uslûbu, görkemli bir hayatın aynası olan Divan şiirimizi de allak bullak etmiştir. Yahya Kemal, şiirini değiştirmek, yeni bir kaynak bulabilmek için Fransa'ya koşmuştur. Baudlaire'in, Mallarmé'nin, Verlaine'in, Rimbaud'un yapıtlarını didik didik etmiş, zihninde ve duygularındaki kaynaşmalara, şiirin sanatsal özüne ağırlık veren mayalar katmıştır. Onu Ahmet Haşim izlemiştir ve daha başkaları.

Ama Fransız etkisi Cumhuriyet kurulduktan sonra da durmamış, yerleşeceği elverişli beyinler bulmuştur. Söz gelimi Necip Fazıl, Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı, Ziya Osman, bunlardandır. Nazım Hikmet, Fransız şiirine pek yüz vermemiştir de «Garip» hareketinin yaratıcıları, çıkışlarını Eluard, Aragon, Prevert gibi çağdaş Fransız şairlerinin yapıtlarına dayamışlardır ve kurmayı tasarladıkları —bizim şiire— doğru iri bir adım atmışlar, şiirlerinin çoğunu yerli motiflerle, esprilerle, güncel yaşantının içindeki istek ve acı kırıntılarıyla bezemişler, küçük adamın derdinden kalkarak evrensel sorunlara gözkırpmışlardır.

1950'den sonra bu atılımı daha ileriye götürmek ve «Garipçiler»in amaçlarının doğrultusunda ama onlardan ayrı bir edebiyatı gerçekleştirmek yollarını arayan benim kuşağım, bu etki ve etkileri denetim altına almıştır. Bu işi uygulamaya korken hem Rus edebiyatının babalarıyla hem de Fransız edebiyatının doruktaki iki ünlü adamıyla tanışmıştır. Yalnız bu tanışma, Fransız edebiyatını kökünden değiştiren sembolizmin yaratıcıları Rimbaud ile Verlaine'in özel hayatlarıyladır ilkin. Bu ele avuca sığmayan; özgürlüğü, bağımsızlığı, sınırsızca yaşama istekleriyle birleştirmeye uğraşan, kendileriyle ve toplumlarıyla savaşan taşkın mizaçlı, mizaçları çelişkilerle, boşluklarla, karanlıklarla, dengesizliklerle, tutarsızlıklarla, ruhları da patlamaları önlenemez tutku yanardağlarıyla dolu kişiler, tıpkı Mevlâna ve Şems gibi eşcinsel bir ilişkinin temelini atmışlardı. Rimbaud onyedi, Verlaine yirmiyedi yaşındaydı ve evliydi. Ahlâk kuralları, baskılar, gelenekler, kilisenin homurdanması, çevresinin sert bakışları ilgilendirmiyordu onu. Varlığını hem şiir esiniyle, hem de hayatı sevdiren azgın şehvetlerle besleyen cömert bir toprağın sahibiydi. Ama bu ilginç birliktelik zaman zaman alkolik, afyonkeş, hırçın, kıskanç, dikbaşlı Verlaine yüzünden kesintiye uğruyordu. Bu kesintileri doğuran nedenlerin arasında anası, karısı ve sevgilisinin çetin kavgaları, anlaşmazlıkları vardı. Bunlara bir de, Rimbaud'nun pervasızlıkları, Verlaine'i küçümsemeleri, alayları, aklına eseni hemen uygulamaya geçirme tavırları eklenince her şey altüst oluyordu.

Kavgalar, dargınlıklar, barışmalar, sevinçler, buluşmalar, ayrılıklar, hüzünler... derken bir tartışma sırasında tabancasını çeken Verlaine, sarısın dişi kediyi, sevgilisi olan o erkek orospusunu, Rimbaud'yu vurmuş, iki yıl hapse mahkûm edilmişti.

Bu hikâye, sanatçı erkeklerin sapık ilişkileri,

beni şoke etmişti, olamazdı, korkunç bir şeydi! (Oysa sonraları öyle çok eşcinsel sanatçıyla karşılaşacaktım ki aklım duracaktı, ama giderek alışacaktım.) Bu karmaşık olayı sürüklemesiyle ikisinin de şiirine eğildim. Yalnız Rimbaud, benim için duygularla, şaşırtıcılıklarla, sevindiren ve hüzünlendiren durumlarla yüklü bir lokomotifti ve varlıkların en ücra köşelerine döşenmiş demiryollarında son hızla gidiyor, insanın derinliklerinden çıkardığı taze madenleri gene insana taşıyor, hizmetine sunuyordu. O vakitler Sabahattin Eyüboğlu'nun çevirdiği «Sarhoş Gemi»si dillerden düşmüyordu. Her masada okunuyor, hakkında konuşuluyordu. Eşcinselliği bilinenlerle ötekiler, bu şiirin yapısında gizli tılsımı yakalamaya, devşirdikleri yenilik kıvılcımlarını kendi yapıtlarının özlerine yerleştirmeye çalışıyorlardı.

Bunlar, son günlerde Erdoğan Alkan'ın Fransızcadan Türkçeye çevirdiği ve Alaz Yayıncılık'ın arka arkaya bastığı Arthur Rimbaud ile Paul Verlaine kitaplarını okurken zihnimde kıpırdadı.

Bir afyonkeş, bir sarhoş, iradesiz bir aşık olan Verlaine'in hayatı, içki, parasızlık, serserilik, şiir ve Rimbaud'yla yoğrulmakta, bir anlam kazanmaktadır. Birisinin eksikliği Verlaine'i çıldırtmaktadır. Gerçi hapishaneye girdikten sonra çoğalan —yoklar—ın sarsıntısını, Hıristiyanlığın sorunlarına kendini adayarak atlatmış, benliğini geren isteklerin, tutkuların şiddetli isyanlarını susturmuştur. Ama serbest bırakılır bırakılmaz gene azgın isteklerinin arkasından sürüklenmiş, perhizlerinin hepsini bozmuştur. Bu arada bilinçsizce yaptığı bağışlanamaz yanlışlıklarla anlarını, dakikalarını gülümseten güzelliklerin çoğunu çirkinliklere dönüştürmüş; pişmanlıkların, vicdan azaplarının, yargıların, öfkelerin fokurdadığı bir cehenneme yuvarlanmıştır. Hele Rimbaud, açlıklarının tamamını karşılayan, doyumsuzluklarını doyuma erdiren kutsal varlık, kuyruklu bir yıldız gibi ağıp uzaklara gidince gırtlağına kadar acılara, hüzünlere gömülmüştür. Artık hayatında bir yitirmeler, bir düşmeler dönemi başlamıştır; yaratıcılığı eskisi gibi verimli değildir. Çünkü Rimbaud her şeyidir, onun, hayatına girmesiyle sanatı yükselmiş en parlak yapıtlarını ortaya koymuş, mutluluğun doruklarına çıkmıştır. Ama dediğim gibi Rimbaud Afrika'ya doğru yola düzülünce ve kendisini her yönden terkedince, Verlaine bitmiştir. Birkaç erkek, birkaç kadın orospuyla yatıp kalkmışsa da hiç kimse Rimbaud'nun boşluğunu dolduramamıştır.

Hüzün, umut, umutsuzluk, bıkkınlık, sıkıntı, karanlık gibi bir malzeme yığınıyla beslenen şiiri, bu besini, şiirin kendi içeriğine yedirerek, imgelerle, betimlemelerle güçlendirerek, sembolist şiirin yaratıcıları arasına katılmıştır. Rimbaud, Verlaine'den daha cesur, daha atılgan, daha yırtıcıdır ve sanki şimdiye kadar horlanan, toplumun dışına itilen, dehşetli cezalara çarptırılan eşcinsellerin öcünü almak istercesine bu onaylanmayan, yadırganan, bazı çevrelerce lânetlenen yaşantı biçimini, herkesin gözleri önünde sürdürmektedir. Bu bir meydan okumadır ayrıca. Bu girdaplarla, çıkmazlarla, bataklıklarla yüklü serüveni, insanlığın yüzüne —bu sizin eserinizdir, utanın!— dercesine fırlatmakta, dramların en korkuncu, en yürek parçalayanı imişcesine bir tavır takınmaktadır. Şiirleri yaşadığının bir tanığı, bir özeti, katıksız bir tanımı gibidir.

Rimbaud, Verlaine'in sevgilisi, metresi olur olmaz destanlaşırlar. Yalnız Verlaine tarafından çok sevildiğini anlayınca şımaran Rimbaud, «dişi sarışın kedi» fettan bir kız gibi davranmakta, zavallı aşığa kan kusturmaktadır. Bundan da büyük, eşsiz bir tad almaktadır. Bu deli ruh, bu çılgınların prensi Verlaine'i terk ettikten sonra Hollanda sömürge ordusuna asker yazılmıştır. Viyana'dan sınırdışı edilmiştir. İtalya'ya, İsveç'e, Norveç'e, İskenderiye'ye, Kıbrıs'a gitmiştir. Silâh alıp satmıştır, tutsak ticareti yapmıştır Afrika'da.

Sembolizmin büyük ustası, sürrealizmin kurucusu, kabına sığamıyan kötü yazgılı şair, yepyeni, kimsenin hayal bile edemediği bir şiir dili yaratarak şiirin dilini hayatın dümdüz dilinden ayırmış ve hemen çağdaşlarının önünde, ama epey önünde yürümeye başlamıştır. O dönemde yazılan şiirde rastlanmayan çarpıcı görüntüler, çarpıcı benzetmeler, yerli yerinde saptamalar, akılları karmakarışık eden gözlemler ve renkli, ışıklı, göz kamaştıran, zihin kamaştıran, duygu kamaştıran imgelerle donattığı şiirini —Şiir işte budur, böyle yazılır— gibisinden, yeryüzüne armağan etmiş, kırk yaşına varmadan ölmüştür.

Elbet şimdilerde Rimbaud gibi, Verlaine gibi şiir yazılmıyor. Ama dünya şiirine, edebiyatına büyük katkılarda bulunan bu yol açıcıların, bu öncülerin hayatları ve sanatları hakkında bilgi veren kitaplar, özellikle edebiyat meraklıları, genç şairler tarafından mutlaka okunmalıdır. ■

Aziz Nesin'in Ölüm Cezası

Orhan Barlas

Aziz Nesin yetmiş yaşında, ölüm cezası yedi bin yaşında; ikisi de güncelliklerini, önemlerini, koruyorlar. Aziz Nesin önemli bir varta atlatıyor, olumlu olumsuz 'artık bu adam tarlasına çekilir' dinlenir diye umuda kapılanlar, bu kez karşılarında eskisinden genç, taze, «tedirgin edici» birini buluyorlar; yazılar yazıyor, kitaplar yayımlıyor. Diyelim bunlar eski işi, 'borcunu silbaştan ödemeye, sorumluluğunu yerine getirmeye' kalkışıyor. Sonra da dirençle, sevinçle yerli yerinde bunun hesabını veriyor.

Ölüm cezası da (ne diyelim?) hep gündemde. İngiliz Başbakanını otelde öldürmeye yelteniyorlar. Hemen 'cezanın geri gelmesi' tartışması başlıyor. Hindistan Başbakanını öldürüyorlar. Suçlulardan bir bölüğünün 'cezası hemen yerinde infaz ediliyor'. İş buncası ile de kalmıyor. Bir iki gün içinde suçlularla aynı inancı paylaşanlardan bine yakın insan 'ölü bulunuyor'. Bir günler yazmıştım, yineleyebilirim: Ölüm Cezası önemli bir iştir, Aziz Nesin de öyle... İkisi bir araya geldi mi bu önem 'üstel' olarak artar. Surname'den söz açacağım belli oldouu. Özetle şu kanıdayım. Bence, elbette büyük oranda benim ilgi alanımın etkisi ile, Aziz Nesin'in en ilginç, en özgün yapıtı Surname'dir. Ama ilkin yüzeyden de olsa ölüm cezasının yeni görüntülerine göz atalım.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, bellibaşlı seçim dayanaklarından biri 'devlete karşı bireyi koruma' olan aday iki gün önce karşıtını sildi geçti. Bu iyi. Ama, bugün Amerika'da bireyin tartışmasız birincil hakkı, 'yaşama hakkı', devlete karşı korunamıyor. Bireyi devletten korumak için açık seçik onlara silah verme (ya da silahlarına dokunmama) gerektiğini ortaya atanlar kılıktan kılığa giren kurumlaşmış öldürme eylemine karşı seslerini çıkarmıyorlar, belki de bu tutumu destekliyorlar. Öte yandan elli altmış yıl önce filan beğenmedikleri kimseleri toplu olarak yok etme hakkını kendilerinde görenler, at hırsızlarının hemen yerli yerinde boynuna ip bağlayıp ağaç altına sürenler, kukuletalı maskeli adam öldürme, ev yakma örgütleri hiç olmazsa artık öylesine işlek değiller... Bu bir gelişme mi, yerinde sayma mı?

Surname'deki bellibaşlı 'düşünceler'den biri halk çoğunluğunun infaz'ı seyretme yolundaki tutkusu, coşkusudur. Gene Amerika'da bir tartışma konusu var: İnfaz eylemi televizyonda olanca ayrıntıları ile gösterilsin mi, gösterilmesin mi? İşin ilginç yanı, tartışmada ölüm cezasına karşı olanlarla en keskin, en acılı seyirden keyif duyanların birleşmiş olmaları... Ama yetkili, sorumlu olanlar gösteriye yanaşmıyorlar. Neden? Tarihsel gelişme belli: İlkin, Surnamede anlatıldığı gibi, infazlar alanlarda, kentin orta yerinde yerine getirilirdi. Sonra 'gizlilik' uygun görüldü. Herhalde sıkıcı, tedirgin edici bir yanı olmalı da ondan... Şimdi bu işlem kalabalıkta 'keyif arayan' çıplak gözden çok daha etkili televizyon kamerasına nasıl bırakılabilir? Bu gizli tutmanın bir başka yöntemi de bazı Güney Amerika, Afrika ülkelerinde uygulanıyormuş.. İktidarların göz yumdukları ya da destekledikleri, «kolluk gücü eli ile ölüm cezası uygulayarak» sağlanıyormuş bu 'gizlilik'... Bunun yargılamanın uzaması nedeniyle 'ibreti müessire' niteliğinin kalmaması yüzünden mi yoksa bir türlü «anlamama, bilmeme, duymazdan gelme» mi olduğu kesinlikle saptanamaz.

Surname'nin en belirgin görüşü 'ölüm ceza-

sında', son toplamda, suçu işleyen kişinin değil, bir başkasının öldürülmesidir. Çünkü insanoğlu değişir, inançları, duyguları, davranışları, her şeyi ile aylar yıllar geçer, suçlu bir başka kimse olur. Öyleyse nasıl olacak da Ahmet'in yerine Mehmet cezalandırılacaktır? Başka cezalarda bunun birçok nedeni bulunabilir, ama ölümle son bulan cezada bu uygulama hiç bir haklı gerekçeye bağlanamaz. Bu çok doğru görüşe karşı iki yanıtı yukarda yazdım. İndira Gandi olayında gerçekten suçlular 'değişme olanağı' bulamadan ölüm cezasına çarptırıldılar. Bu iyi mi? Ama, ötesi daha garip. Bir insanın değişmesi ötesinde düpedüz, bile, bile, suçluların benzerleri, yakınları cezalandırıldı. İki üç Sıh yerine bin Sıh öldürüldü. Yani, sonuçta, ölüm cezasında bile, suçlu sayılana, şu ya da bu ölçüde, bağlamda benzeyenler, yakın duranlar sorumlu sayıldı. Bilmem, ne diyeceksiniz?

Ölüm cezası konusunda hepimiz gücümüzce azçok bir şeyler okuduk, gösteriler izledik. Cezayı doğrudan tartışan hukukçuların, düşünürlerin yapıtları var, sonra oyunlar, filimler var. Ama, benim bildiğim, okuyabildiğim 'anlatı sanatı' kapsamında salt ölüm cezasına ayrılmış tek yapıt Surname'dir.

Elbette birçok romanda, öyküde ölüm cezasına ayrılmış çok bölümler, geçişler vardır, ama onlarda başat olarak başka şeyler de bulunur. Surname'de ise öncelikle, özellikle bu konu didiklenir, deşilir. Surname'nin bir başka özelliği, düşünce yükü ile dolu olmasına karşın kolay okunur, sürükleyici bir yapıt oluşu... Biliyorum, Aziz Nesin'in hiç bir yapıtı, yazısı kekre, buruk değildir, insanın diline, boğazına takılmaz. Ama Surname'nin biçemi, örgüsü buna pek yatkın görülemez. Yazarın başarısı bu yapıtında da anlatım özelliğini korumuş olmasındadır.

Biliyoruz, Aziz Nesin'in yaptıklarından, yazdıklarından tedirgin olanlar var. Kimbilir belki bir 'el kınamaz ayrılığı' bile düşleyenler bulunabilir. Aziz Nesin bunu bilir, ama gene işini sürdürür. Çünkü, onun ne düşündüğünü bilemem, bana kalırsa Aziz Nesin, en çok canını sıktıklarının, tedirgin ettiklerinin bile 'iyiliği için', onlara yararlı olma düşüncesi ile yolunda yürümektedir. Yetmişlik bu 'delikanlı' onun bunun eli ile değil, herkesin başına gelecek 'kesin ölüm cezası' infaz edilene kadar yolundan ayrılmayacaktır... Onun tanımladığı 'borç' kolay kolay ödenir mi, sorum bitelr mi? ■

İletişim Yayınları

İNKILÂP DERSLERİ/ Recep Peker

TBMM Genel Sekreterliği, çeşitli bakanlıklar, CHP Genel Sekreterliği ve son olarak da 1946'da Başbakanlık görevlerinde bulunan Recep Peker 1934-35 öğretim yılında Ankara Hukuk Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi'nde İnkılâp dersleri vermişti. Öğrenciler tarafından tutulan ve gözden geçirilen notları kapsayan kitapta; İnkılâp, Hürriyet İnkılâbı, Sınıf İnkılâbı, Partiler, Avrupa'daki Partiler vb. konular yer alıyor.
110 sayfa, 400 TL.

DİN-ÜRETİM BİÇİMLERİ ÜSTÜNE/Yılmaz Öner

TARİHSEL UZLAŞMA/ Berlinguer, Togliatti, Longo, Gramsci, Amendola, Lombardo-Radice, Ingrao

"Tarihsel Uzlaşma" 1960'lardan sonra dünya komünist hareketinde ortaya atılmış yeni strateji önerilerinden biri. İlk kez İKP Genel Sekreteri Enrico Berlinguer tarafından dile getirilen bu formül, Ortodoks komünist stratejilerden hayli farklı olarak nitelendi. Kitap İKP'nin ülkedeki Katolik Çoğunluk ve Hıristiyan DP ile ilişkilerinde okura geniş perspektif sağlıyor. Derlemenin birinci bölümünde Yılmaz Öner'in 'Din-Üretim Biçimleri Üstüne' adı altında özgün çalışması yer alıyor.
192 sayfa, 350 TL.

İLETİŞİM YAYINLARI
Klodfarer Cad. İletişim Han C.oğlu-İst.
Tel: 520 14 53 / 54 / 55

TÜRKİYE GENEL DAĞITIMI:
İSTANBUL: YA-DA AŞ. Dr. Şevki Bey Sok. Divanyolu Tel: 520 74 72
ANKARA: YA-DA AŞ. Konur Sok. 17/5 Kızılay Tel: 18 90 99

Lirik Şiir Üstüne Birkaç Not

Ahmet Ada

Şiirin çeşitleri denince dramatik, epik ve lirik akla gelir. Bunlar ayrıca koşuğun türleridir. Koşuğun bu üç türü, bir yapıtta bazan ayrı ayrı, bazan bir arada bulunabilir. Lirik şiirin klasik tanımı şöyle: duygu ve düşüncelerin, düş ve coşkuların ritim, ezgi ve eğretileme öğeleriyle şiir yapısı içinde buluşması. Lirik şiir duyarlı deyişi içerir. Ama duyarlılık, bugün, bazılarının öne sürdüğü gibi «saf» değil, bulaşıcı, karmaşık ve katışıktır. Lirik deyiş de gitgide değişikliğe uğramıştır çünkü. Günümüz şiirinde bu değişimi görebiliriz. Bugünkü şiirin lirik öğesi hiç de «saf» değildir.

Lirik şiirin ya da söylemin belirleyici özellikleri nelerdir? En başat özelliği, şairin nesnel gerçeklik karşısındaki tavrını açık biçimde göstermesi. Şiirin, ulusal ve evrensel biçim olanaklarının, şaire siyasal, tarihsel, felsefel, ahlaksal ve toplumsal görüşlerini, gerek şiir eyleyeninin söylemiyle, gerekse kendi deyişiyle doğrudan doğruya dile getirmesine elverişli oluşu. Şair böylece, estetik ülküsünü dolaysızca dile getirebilir.

Şiirin çağdan çağa bir sıra aşamadan geçerek gelişmesi, doğal olarak lirik söylemin de gelişmesi demekti. Önceleri, tören eylemi içinde, ezgi eşliğinde işlev taşıyan lirik şiir, zamanla, tören eyleminden koparak bağımsızlaştı. Şiirin öznesi şairin kendisi oldu. Lirik söylemin bireyselleşmesi şiir tarihi içinde önemli bir kavşaktı. Şair, bireysel bir kimlik, kendine özgünlük kazandı çünkü. Orta dil ve söylemden koptu.

Günümüzde, şairane olan deyişler «saf» şiire yöneltir bilinçsiz şairi. Saf şiir çöküşe giden toplumdan kaçmasını sağlar. Bir sığınak bulur onda. Bundan kurtulması da şairin sınıfsal konumuna, dünyagörüşüne, bilincine, şair-öznenin toplumsallaşmasına bağlıdır. Öznenin toplumsallaşması şiirin toplumsallaşmasının önkoşuludur. Ama toplumsallaşmayı da, popüler kültürün bir parçası olan «kötü manzumecilik»le, şarkı sözü yazarlığıyla karıştırmaması gerekir. Çünkü lirik şiir, kimilerinin öne sürdüğü gibi, okurun kolayca tüketebildiği «yüceltilen öznenin» şiiri değildir. Gerçek lirik şiir, okuru «şiiri anlamlandırması» açısından yokuşa süren şiir değildir. Bugün, şair-öznenin *kendiliğinden* «saf» şiir üretmesi olası mıdır? Sanmıyorum. Çünkü saf şiir bir yanılsamadır.

Çağdaş lirik şiirde konuşan kimdir? Hem şair-öznedir, hem değildir. Şiirin eyleyeni şair-özne olmayabilir çünkü.

Şair-öznenin söylemi sadece sevgilisi içinse bize pek bir şey söylemez. Bencil ve bireyci bir söylem olarak dışımızda kalır. Paul Eluard'nın «Özgürlük» şiirinin oluşumunu düşünelim. Başlangıçta, Eluard'nın sevdiği kadına adamayı düşündüğü bu lirik, yaratım süreci aşamasında, saf duyarlıktan gerçekliğin süreçlerine dönüşüyor. Eluard'ya kulak verelim: «...yazarken, sonuç olarak, sevdiğim ve bu şiiri adadığım kadının adını açıklamayı tasarlıyordum. Ama kafamda 'özgürlük' sözcüğünden başka bir sözcük bulunmadığının hemen ayrımına vardım.» Eluard'nın toplumsal pratiği, yaratım gücü, bilinci, çabası nesnel gerçekliğin imlerini ele geçirmesine elveriyor. Lirik bir söylem içinde bellek siliniyor, «bilinç varlığını» sürdürebiliyor.

Lirik şiir denince Aristoteles'in tanımladığı üç türden biri anlaşılmamalı hemen. Onun çağında lirik şiir özerk değildi; «sanatsal bilginin nesnesi yönünden, epik ve dramatikten ayrılmaktaydı.» Bu sözler Pospelov'un. *Edebiyat Bilimi* adlı yapıtında (s. 232) Pospelov li-

riğin, insanın karşılıklı ilişkilerinden ya da olaylardan çok, insanın iç titreşimlerine, duygu, düşünce ve duyarlıklarına yönelik yönüne dikkati çekiyor. Şöyle diyor: «Demek ki Lirik'te, *öznel* öğe dolaysız olarak vardır. Ancak okuyucuda, lirik eserleri okurken bu kez de tümden öznelmiş gibi bir izlenim uyanması gene yanılsamadır.» Bu son cümleden, Lirik'te hem öznel, hem de nesnel öğelerin bir arada bulunabileceği ortaya çıkıyor. Çünkü lirik şiir, yalnız gerçekliğin kendisini değil, şairin gerçekliğe bakışını da yansılıyor. Günümüzde, lirik şiirin yericileri, bu konumdaki şairi, Mayakovski'nin yergili deyişiyle «kıvırcık bir koyun gibi gezinen ve lirik ve sevdalı temaları meleyen biri» sanıyorsa, bu da bir yanılsamadır. Günümüz liriği de, eninde sonunda ideolojik bir söyleme eklemleniyor. Lirik şiir konusunda biraz daha yol alarak Nâzım'a kulak verelim: «Canım şiir yazmak istiyor, ama *Manzaralar*'dan ayrı ve taban tabana karşıt, lirik, eski deyimiyle şirü hayal dolu tatlı, yumuşak, renkli şeyler. Ben yaşadıkça şunu iyi ve cesaretle anlıyorum ki, sağlıklı, umutlu, hattâ yumuşak kederli lirik şiir insanlara gereklidir. Ondan sakınmak, onu hor görmek bir çeşit sol çocukluk hastalığıdır.» Bir başka yerde de: «Lirizm deyiminin çok aşağılık bayağılıklara simge olması lirizmin kötü bir şey olmasını göstermez. Sağlam ve sağlıklı lirizm —senin o yazılarındaki gibi— bütün güzel sanat dallarının temel taşlarından biridir. (Sadeleştiren Yusufçuk dergisi, Şubat 1979)» Nâzım'ın Lirizm'e de değinen mektuplarında altı çizilmesi gereken iki nokta belirgin. Birincisi, Lirizm yadsınmaması gereken, hattâ hayatın bütünselliği içinde de yeri olan bir olgu. Aynı zamanda şiir ve düzyazının bir öğesi. İkincisi, Nâzım, sulandırılmış lirizme karşı, sağlam ve sağlıklı lirizmden yana Nâzım'ın sözleriyle şiir pratiği arasında uyum var. Nâzım'ın şiir serüveni lirikleri de içeriyor. İlk şiirlerinde bile lirizm gözleniyor. «Saat 21-22 Şiirleri», son şiirlerinden «Saman Sarısı» çağdaş Türk şiiri içinde lirizmin en güzel, en yeni örnekleri. «Saman Sarısı»nda duygu ile bilinci, geçmiş ile geleceği, kısaca insanın bütünselliğini, iç titreşimlerini buluruz. Geleneksel söyleyişlerden de yararlanarak lirizmin doruklarında geziniyor bu şiirinde Nâzım.

Ulusal ve evrensel gelenekler içinde, lirizmi, Neruda, Alberti, Lorca, Guillen, Aragon, Eluard, Ritsos, Yessenin ve Brecht'in şiirlerinde de görürüz. Bu şairler, kendi ulusal biçimleri, şiir pratikleriyle, lirizme çağdaş bir kimlik kazandırdılar.

Ülkemizde, bugün, henüz bitmemiş, son söz'ünü söylememiş bir şiir serüveni yaşanıyor. Özellikle genç şiir için böyle bu. Lirizm'e toplumcu bir kimlik kazandırma çabasında genç şair. Lirik söylemin ufku genişliyor, çeşitleniyor. Bir-iki olumsuz örnekle de küçümsenemez, gözardı edilemez duruma geliyor. Şair-öznenin söylemi özel bir söylem olmaktan çıkıyor. Lirizm, taşlama, yergi, ironi, türkü vb. gibi çeşitlilik içine karılıyor. Şiirimizin güncel sorunlarını düşündürmesi amacıyla, bu tür örneklerden birini, İ. Mert Başat'ın «Adına» adlı şiirinin bir bölümünü buraya alarak bu yazıyı noktalayalım.

Kara duvara ak yazı yazarken yakaladılar... layeli layeli la... üç bodurun önüne çıkardılar... layeli layeli la... adını sordular, yüzüne bakmadılar... layeli layeli la... üç bininci satıra yazdılar, parmak bastılar... layeli layeli la... bir buğulu sabahtı, çukurunu kazdırdılar... layeli layeli la... küçüktü elleri... layelilayeli la... beş kurşun göğüsledi... layelilayeli- ...la kocamandı yüreği... layelilayeli... örttüler... la... uyudular ■

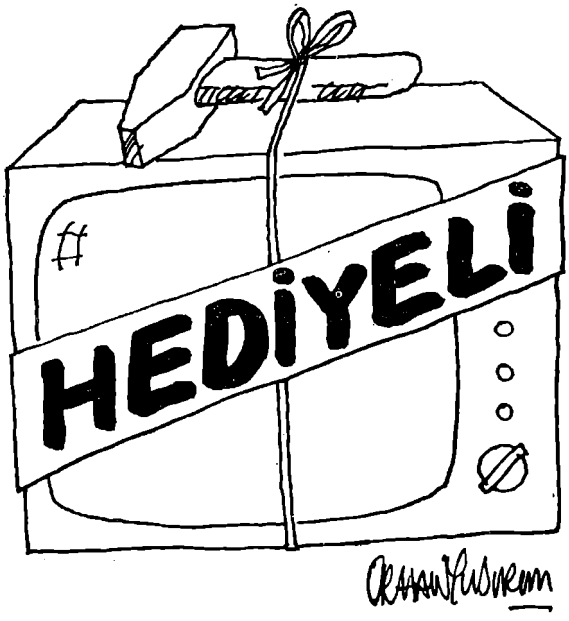

Kitabın Geleceği Geleceğin Kitabı

Doç. Dr. Meral Alpay

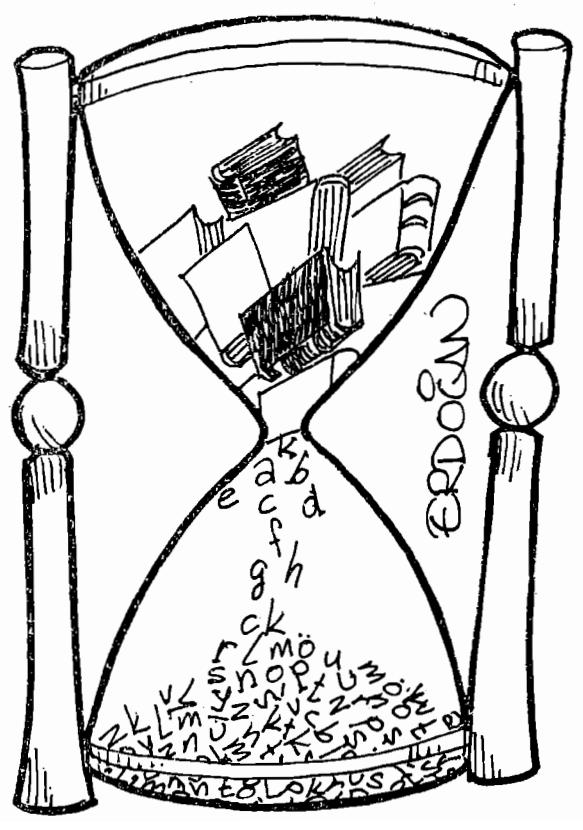

Toplumları insanlar mı yoksa kitaplar mı yönetir sorusu ilk bakışta bir kısır döngü içinde bulunulduğu izlenimi vermektedir. Ancak biraz düşünülürse, toplumların yalnızca yazı ile yönetilip yönlendirilebildiği günümüzde, bu sorunun yanıtı kendiliğinden ortaya çıkar. Bugünün dünyasında hiç bir toplum kitapsız yönetilememektedir. Günlük yaşamın alışverişi, bankalar, vergi daireleri, okullar, hastahaneler, radyo, televizyon, film, plak, mikrofilm, mikrofiş v.b. iş ve işlemler eninde sonunda düzenli yürütülmek zorunda kalacak, o zaman da insana yardımcı araç mutlaka yazı ya da onun değişik görünümleri olacaktır.

Kitap nedir sorusu ise onu yanıtlayan insanın yaşı, cinsiyeti, mesleği, yazılı kültür ile ilişkisi, kitap üzerine bilgisi ile az ya da çok doğru olarak karşılanabilecektir. Kitaplar insanlar gibidir, topluca bir arada bulunurlarsa birbirlerine benzerler; tek tek incelenir, anlaşılmaya çalışılırlarsa bireysel özellikleri belirginleşir, ortaya çıkar. Kütüphaneciler 48 sayfadan az olanlarına kitapçık (broşür), çok olanlarına da kitap derler. Meslekleri gereği onlar, çoğunlukla kolay anlaşılabilir, kolay uygulanabilir çözümler bulmak zorundadırlar bu tür sorunlara.

Kitabın ortaya çıkabilmesi için önce bir insan topluluğunun örgütlenmesi gerekir. Bu toplumda yaşayan insanlardan biri ya da birkaçı kitabın yazılmasını tasarlar. Bu tasarıda, kitabın konusu ne olursa olsun kesinlikle haberleşme, iletişim gereksinmesi vardır. Kitabı tasarlayıp yazana yazar dendiğine göre, yazarlar olmasa toplumun yayın yaşamı, yayıncılar, basımcılar, kitapçılar, dağıtımcılar ve kütüphaneciler olmaz. İnsan yazarsız toplumlarda ne kadar çok insanın işsiz kalacağını, günlük yaşamda pek aklına getirmez. Yazara ve kitaba saygı en az bunun için gereklidir.

Uzun yıllar değişmeyeceğine inanılan bilgilerden, genellikle çok ciltli başvurma kaynakları oluşur. Kütüphanelerde başvurma kaynaklarının bölümleri ile kütüphanecilerinin özel bir yeri ve önemi vardır. Bunlar başka kitapların varlığının öğrenilmesini kolaylaştırırlar. Seçeneksizliği ortadan kaldırırlar.

Yazar ya da yazarlar, içinde yaşadıkları toplum, dünya ve evreni inceleyerek okurlara, bildiklerini, düşündüklerini, duyduklarını ve yeni olduğuna inandıkları buluşlarını iletmek isterler. Bu iletmede yayınevleri, basımevleri, dağıtımcılar, kitapçılar ve kütüphaneler de katkıda bulunurlar. Bunun için kitap yalnızca iletişim aracı değil, yayın endüstrisinin oluşturduğu bir «mal»dır. Ticareti yapılır. Az

olduğu zaman pahalı, çok olduğu zaman ucuzdur. Ancak pahalı bir kitap, kendisine ilgi duymayan bir okura satılırsa hiç para etmeyebilir. Halbuki meraklısı ucuz bir kitaba, sırf onu edinmek istediği için çok para verebilir. Sahaf'lar bu yüzden ummadıkları zamanda çok para kazanabilirler. Öyleyse kitabın değeri her zaman üzerinde yazdığı satış fiyatı ile ölçülmez. Kitapsever, kitap hastası, kitap kurdu ve ayaklı kütüphane deyimleri, insanın kitapla ilişkisini belirlediği gibi kitabın fiyatının göreceliğini de kanıtlar.

Bilgili insan ile bilgisiz insan arasındaki üretkenlik farkını gören, bunun önemini kavrayan topluluklar, örgütlenip devlet kurarken, kesinlikle kütüphanelerini de kurarlar. Kütüphanesini kuramayan, onun *etkin* hizmetini yaygınlaştırıp insanlarını *bilgilendirmeyen* devletlerin siyasal düzenleri *uzun* ömürlü olamaz artık. İlkçağdan bu yana kendilerini kuran toplumların ekonomik, siyasal, bilimsel ve sanatsal varlıklarını sürdüren, onlara bozulan düzenlerini yeniden kurduran, bilineni gösterdikleri için bilinmeyeni bulduran kütüphaneler, bugün de aynı amaç için kurulmakta, aynı amaçla kullanılmaktadır.

Üretim yollarının değişkenliği yüzünden yazılı-çizili-sesli ve görüntülü yayınlar olmak üzere çeşitlenen günümüzün kütüphane dermesinde, araya hiç bir makineyi sokmadan, kolayca kullanılabilen yayın «*kitap*»tır. Son yıllarda elektronik endüstrisinde gözlenen hızlı ilerlemeler kitabın ortadan kalkacağı izlenimini vermektedir. Ama bu izlenimin doğruluğu henüz tartışılmakta, basma kitabın ortadan kalkmayacağı, aksine daha yaygın bir kullanım alanı bulacağı görüşü savunulmaktadır. Okur yazar insana, araştıran düşünen insana duyulan gereksinim yalnız ülkemizde değil, yeryüzünün tüm ülkelerinde gün geçtikçe artmaktadır. Henüz hiç bir devlet, dilini ve yazısını öğretmekten vazgeçmemiş, aksine en gelişmiş devletler bile dil ve yazı öğretimini erken yaşlara almak gerektiğini, bu alanda yapılan deney ve araştırmalara dayanarak onaylamış, uygulamaya geçmiştir. Kitabını, kitaplarını öteki toplumlara tanıtıp öğreterek toplumsal ilişkiyi sıklaştırmak, gelişmiş ülkelerin gelişmekte olan ülkeleri, ekonomik olarak kendilerine bağlama yöntemlerinin en sağlamıdır. Gelişmekte olan ülkeler de dünyayı, ancak bu kanalla daha çok ya da az algılayabilmektedirler. ■

«Türkiye'de Milli Kütüphane» ve Öbürleri

Muzaffer Uyguner

Günümüzde Kitaplar Dergisi'nin Ekim 1984 tarihli sayısında Doç. Dr. Meral Alpay'ın «Türkiye'de Millî Kütüphane» başlıklı yazısı yayımlandı. Sayın Alpay, tarihsel bilgiler vermekte ve Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde kütüphanelere önem verildiğini belirtmekte, kütüphanecilik alanındaki önemli kütüphaneleri anmakta ve sonra da Ankara'da «gazinodan bozma bir binada açılış törenleri» yapılan Millî Kütüphane'nin bugünkü çağdaş binasına sözü getirmekte ve bu Kütüphane'nin gerçek kuruluş tarihinin 1983 olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü, bu yazıdan anlıyoruz ki, Millî Kütüphane'nin kuruluş tarihi olarak üzerinde durulması gereken yedi tarih vardır (1882, 1911, 1934, 1948, 1950, 1973, 1983). Merak edenler, o yazıyı bulup bu tarihlerin neyi gösterdiğini öğrenebilirler.

Bugün, Ankara'da yapılan binasına taşınan Millî Kütüphane'mizin olanakları büyüktür ve bu Kütüphane şu anda ülkemizin en çağdaş ve en zengin kütüphanesidir. Devletin bütçe olanaklarından da yeterince ve sanırım bolca yararlanabilmektedir. Ama, öbür kütüphanelerimizdeki durum pek de iç açıcı değildir. Sözgelişi, 1882-1928 döneminde kurulan «kütüphane-i umumi»lerden biri olan Bayezit Devlet Kütüphanesi'ni (Kütüphane-i Umumî-i Osmanî, 1882) alalım; yanındaki eski Diş-

çilik Okulu binası yıllardır gereken biçimde onarılıp istenilen biçimde bu Kütüphane buyruğuna verilemediğinden, kitaplar sıkışık bir düzen içinde olduğu gibi gazete ciltleri yığınlar halinde saklanabilmekte ve bunlardan okuyucunun yararlanabilmesi kısıtlı olabilmektedir. Ankara'daki çağdaş binaya karşın, İstanbul gibi büyük bir kentteki kütüphane, eski bir binanın dar ve belirli olanakları içindedir. İzmir'deki kütüphanenin durumu ise daha da kötüdür. Sanırım bir dernek tarafından yönetilen bu kütüphanede çalışanların ücret durumları da pek iç açıcı değildir. Sada-yı Hakk gazetesini incelemek için gittiğimizde karşılaştığımız durumu unutmamız mümkün değildir. Müdür, çok altlarda değilse buldurup verebileceğini, aksi halde verdiremeyeceğini söylemiştir. Ama, bu noktaya gelinceye kadar karşılaştığımız durumu burada belirtmek istemiyorum.

Hep diyoruz ki, Kuran-ı Kerim'in ilk âyetinde «Oku!» diye buyurulmuştur. Okumayan bir ulus olduğumuzu da söyleyip duruyoruz. Okumak ya da araştırma inceleme yapmak isteyen kişiler için açık bulundurulmak üzere kurulan kitaplıklarımızın olanaklarını arttırmak, bu kurumları kuran devlete düşmez mi? Eğer 1882 yılındaki düşünce gerçekleşmiş olsaydı andığımız üç şehrimizden başka Balıkesir, Konya, Kayseri, Eskişehir, Diyarbakır ve Bursa'da da birer millî kütüphane olacaktı. Nerede o günler?

1963 yılında bir süre kalmak mutluluğuna eriştiğim Wisconsin Eyaleti'nin merkezi Madison Üniversitesi'nin kitaplığı bile bizim şimdiki Milli Kütüphane genişliğindeydi ve o tarihlerde istenileni hemen bulmak ve fotokopisini çektirmek olanağı vardı. Bizim Millî Kütüphane, ondan sonraki yıllarda bile fotokopi yerine fotoğraf çekip verirdi. Şimdilerde iki fotokopi makinasına kavuşabilmiş. Bayezit Devlet Kütüphanesi de fotokopi olanağına yeni kavuşmuştur. Eskiden çok güçlükle fotokopi çekilebilirdi. Bugün de gazetelerden fotokopi çektirebilmek mümkün değildir orada. Haklı olarak, gazetelerin ağırlığı yüzünden makine bozulur diye fotokopi çekilmez. Bir inceleyici, gazeteden bir yazının bir kopyesini alabilmek için ya elyazısıyla yeniden yazacak ya da fotoğraf makinası götürüp özel izin alarak fotoğraf çekecektir.

Bugün, herhangi bir konuda inceleme ya da araştırma yaparken karşılaşılan önemli bir zorluk, o konuda hangi kaynakta bilgi bulunduğunun saptanmasıdır. Gerçi, bu zorluk bugüne özgü değildir elbette. Ama, bugün bu güçlük yenilebilmiştir. Elektronik beyin, bu konuda en büyük yardımcıdır. Bizde bu konuya eğilinmediğini sanıyorum. Sözgelişi, Sada-yı Hakk gazetesinde çıkan bir yazının gerçekten olup olmadığını, varsa hangi nüshasında bulunduğunu bilemezsiniz. Böyle bir yazıyı bulabilmek için o gazetenin bütün nüshalarını tarayacaksınız. Eğer, o gazeteyi bulabilirseniz. Dr. Mustafa Şerif Onaran, *Türk Dili* dergisinin öykü özet sayısında Memduh Şevket Esendal konusunda yazdığı yazısında, Sada-yı Hakk gazetesinde, adı geçen büyük yazarın *Melik Tavus* adlı bir romanının tefrika edildiğini, sözlü bir kaynağa dayanarak belirtmiştir. Ben, bir arkadaşının da yardımıyla, bugüne dek bunu bulup kanıtlayamadım. Bilen varsa, bildirsin lütfen. Bir kuşku üzerine taradığım Tanin gazetesinde ise bu büyük yazarın ilk yazılarının ve öykülerinin yayımlandığını tesadüfen görebildim. Ama, duyurduğumuz bu gerçeğe karşın, gene bütün kaynaklar onun öykücülüğünü 1925 yılında başlatmaktadırlar, o da başka bir konudur.

Nereden nerelere geldim. Evet, Ankara'daki Milli Kütüphane'yi övünerek ziyaret ediyor ve gereken yardımları görüyoruz. Bayezit Kütüphanesini de sık sık ziyaret ediyor ve gereken yardımı görüyoruz. Ama, öbür kütüphanelerin de çağdaş bir duruma gelmeleri için 1882 yılındaki uyanışın üzerinden daha kaç yıl geçecek diye düşünüyorum. Hiç değilse, yıllardır bitirilemeyen onarımın bitirilmesi için buyruk verecek bir kitapsever, bir okumasever büyüğümüz yok mu diyesim geliyor. Günümüzdeki kütüphaneler günümüze yakışır olmamalı mı, çağdaş bir hizmet vermemeli mi? Yetişen ve bilgili kütüphanecilerimiz de bu hizmeti verebilmek için sabırsızlıkla beklemiyorlar mı? Kur'an-ı Kerim'in «oku» buyruğunu anımsarken, «okut» buyruğunun da buna bağlı olduğunu unutmamalıyız. Kitapları üst üste yığmak, gazeteleri alıp «hıfz» etmek elbette kütüphanecilik değildir bugün için. Öyle düşünülüyorsa, bunlardan ne zaman yararlanılacak, kimler yararlanacak? Kötü koşullarda depolanan bu yazılı kaynaklar doğa koşullarına ne kadar dayanabilecek? Bugünkü koşullarda bile sevecenlikle hizmet veren kütüphanecilerimizin, çağdaş kütüphanecilik anlayışı ve ortamı içinde çok daha iyi hizmet vereceklerine inanıyorum. Ama olanakları yok..

■

Çizgilerle Kitaplar

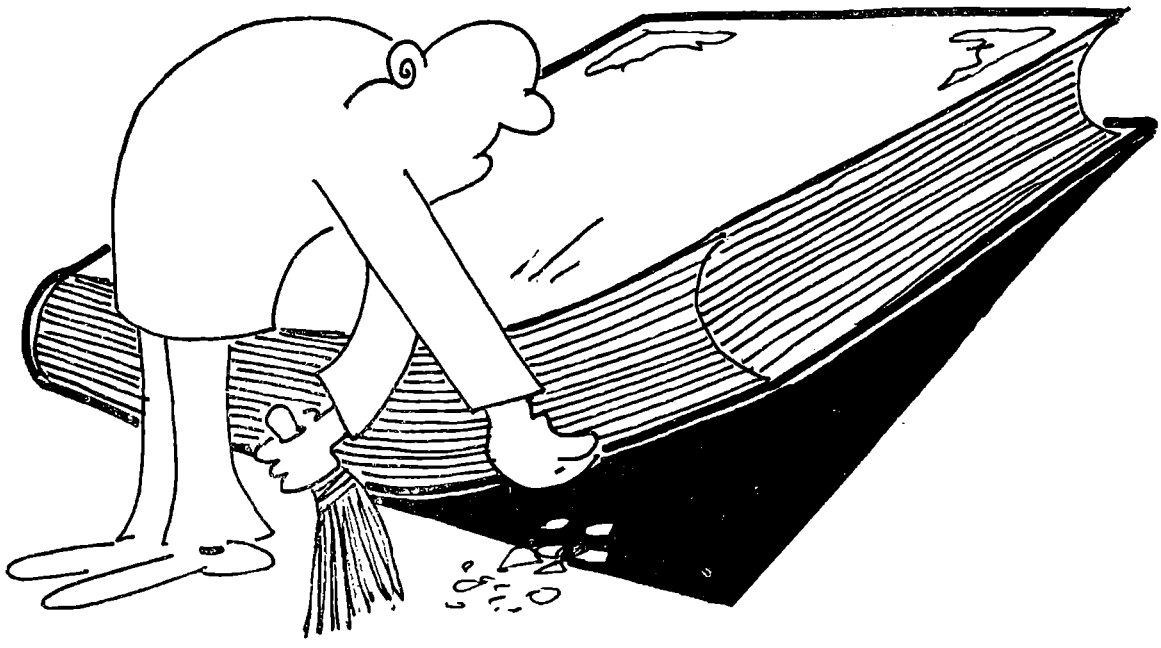

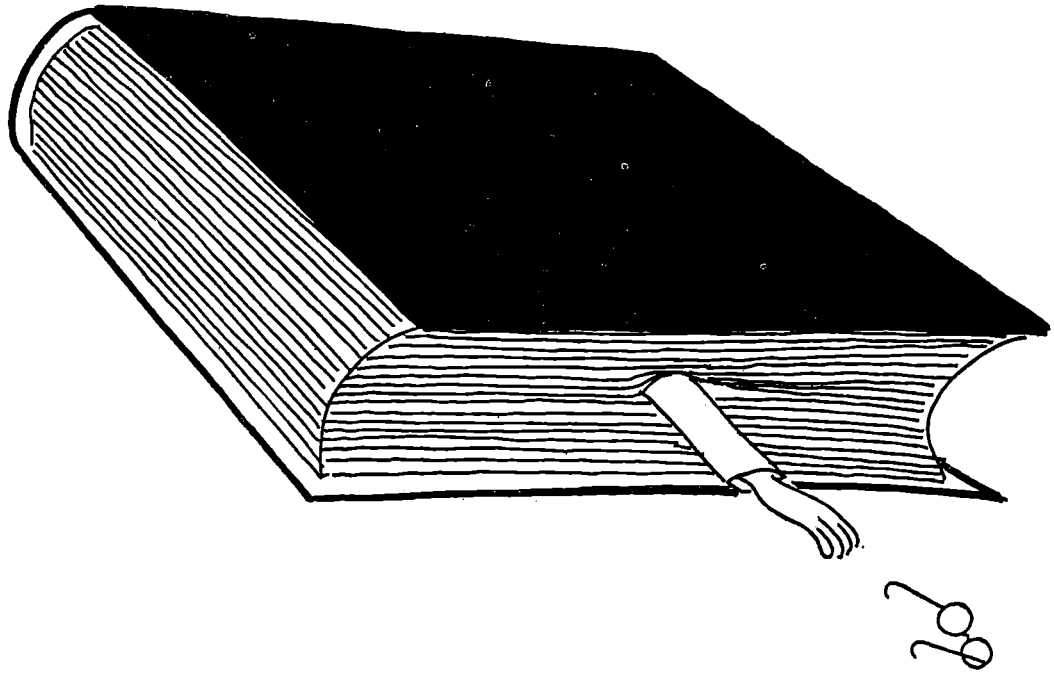

Erdoğan Başol

Bilginin Temelleri

Zeynep Davran

Zeynep Davran'ın yazısı, Arda Dankel'in «Bilginin Temelleri» adlı yapıtının eleştirisi. Bu eleştiriyi Denkel'in yanıtı izliyor. Yine Davran, bu kez kısaca yanıtı «yanıtlıyor.»

Arda Denkel'in kitabının başlığı her ne kadar *Bilginin Temelleri* ise de içeriği adından beklenenden daha geniş kapsamlı. Denkel, çok da uzun sayılmayacak bu yapıtında sadece bilginin temellerini araştırmamış, modern düşüncenin başlaması ve gelişmesini, bilim ve felsefenin- belki de zorunlu-koşutluğunu, çeşitli bilgibilim (epistemoloji) ve varlıkbilim (ontoloji) savlarını, bilgibilim ve varlıkbilim arasındaki ilişkiyi incelemiş ve tartışmış. Önsöz'de ele aldığı Türkçe felsefe dili sorunu ile kitabın sonundaki «Kişi ve Özdeşliği» bölümleri de canlı ve ilginç tartışmalara neden olacak nitelikte.

Yazar, Önsöz'de, Türkçe felsefe terimlerinin zenginleştirilmesi gereği üzerinde durarak bu zenginleşmenin üç yöntemle gerçekleşebileceğini ileri sürüyor. Bu yöntemler, özetle, günlük dildeki sözcüklerin teknik anlamlar kazanmasını beklemek, dilin doğal gelişmesine uymak; yabancı terimlerin etimolojisine uygun sözcükler türetmek; yabancı terimlerin zu anda taşıdığı felsefi anlamın çözümlenmesini yaparak sözcük türetmek. Denkel, birinci yöntemin başarılı olamayacağı görüşünden kalkarak «dilin ilgili yönünün —felsefe dili— kendi devimseli aşılarak yapay yöntemlerle geliştirilmesi 'meşru' dur» diyor. Pek de iltifat etmediği bir yol, yabancı terimlerin Türkçenin ses yapısına uydurularak kullanılması.

Amaç, Türkiye'de felsefi düşüncenin gelişmesi, değerli ve özgün felsefe yapılması ise —dilin amaç değil araç olduğunu değerli meslekdaşım da kabul edecektir— bu amacın gerçekleşmesinin zorunlu koşulu «felsefe devleri»nin yapıtlarının bir an önce Türk okurlarına ulaşması, felsefeyle uğraşanların da onları okuyup, anlayıp, onlarla hesaplaşmasıdır. Amaç felsefe okuyabilmek, felsefe yapabilmektir. Yoksa, aşağı yukarı evrensel olan bazı terimlerin ille de Türkçelerini bulacağız diye çaba harcamak, zaten geri kaldığımız bir alanda zaman kaybetmek olmaz mı? Batı felsefe terminolojisinde dillerarası kullanılan felsefe terimlerinin Türkiye'de de kullanılmasında ne sakınca vardır, öte yandan «anlık» ya da «an» yerine-hiç olmazsa görüş birliğine varılana kadar- neden «zihin» demiyelim? «Kategori» «ulam», «rasyonalizm» «usçuluk», «Geist» da «tin» olunca daha mı berrak düşüneceğiz, daha mı iyi felsefe yapacağız, ulusal veya uluslararası kültüre katkımız daha mı fazla olacak? Hiç de sanmıyorum.

Ayrıca, cansiperâne yapılmış Türkçeleştirmeler zaman zaman vahim felsefe yanlışlarına da neden oluyor; «endüksiyon» «tümevarım» olamaz, çünkü endüksiyonun özünde *tüme varamamak* yatar.

Yine, «felsefe terminolojisi bir dilin felsefe terminolojisidir ve bu dilde kullanılarak işlev bulur» önermesi doğru ise, Türkçe felsefe ve soyut terimler dağarcığı yaratmayı o dilin doğal gelişmesi ile beraber yürütmek doğal olmaz mı? Günlük dilimize «yargı» sözcüğü girdiğinden felsefe yaparken de «hükümler»den değil, «yargılar»dan söz edeceğim ama «Ulusal Buyruk» demeye dilim varmayacak, «Kategorik İmperarif»i yeğleyecek, belki de Kant ahlakını ilerde Almanca okuyacak öğrencimin işini az ölçüde de olsa kolaylaştıracak, uluslararası düzeyde felsefe dilinden kopup, soyutlanmamış olmasını sağlayacağım.

Bilginin Temelleri kitabını tümüyle ele alırsak ilginç ve özellikle Türkiye için özgün bir yapı ve yöntem görürüz. Denkel, geleneksel ama yapay olarak konulan 'sistematik felsefe-felsefe tarihi' ayı-

rımını ortadan kaldırmış, sistematik veya problematik diye sınıflandırdığımız felsefe sorunlarını felsefe tarihi perspektifi içinde ele almıştır. Yazarın da gösterdiği gibi, kişinin özdeşliği sorununa eğilen düşünür zorunlu olarak Descartes'a, Locke'a kadar geri gidecek, çağdaş bir fenomenalist (görüngücü?!), Berkeley'i hesaba katmadan edemeyecektir. Felsefenin tarihi ile ilişkisi, örneğin kimyanın kendi tarihi ile olan ilişkisinden özce farklı olduğundan, çağdaş felsefe sorunları kaçınılmaz olarak bizi bu sorunların tarihine götürecek, bu tarihle hesaplaşmaya zorlayacaktır.

Zevk ve ilgiyle okuduğum bu kitabın ikinci genel niteliği, salt felsefe olmasıdır. Açıklayayım. Tüm düşünce hayatının mıdır, Türkiye koşullarının mıdır bilinmez, belli bazı özelliklerinden «felsefe» adı altında ortaya konan yapıtların küçüksenemiyecek bir bölümü «felsefe gibi görünen edebiyat», «felsefe gibi görünen sosyoloji» biçiminde karşımıza çıkıyor. Gayet tabii, edebiyat da, tarih de, sosyoloji de saygın uğraş alanları, elbette bu konularda da çok araştırmaya, çok yazıp çizmeye gereksinim var. Ama, felsefenin kendine özgü konuları, kendine özgü yöntemleri vardır ve *bir açıdan* bağımsız bir daldır. Hepimizin-felsefecilerin-amaçladığı da felsefe üretmekse, *Bilginin Temelleri*'nin bu yolda iyi bir örnek verdiğini vurgulamadan edemeyeceğim.

Denkel, felsefeye özgü yöntemi, daha doğrusu özgü olması gerektiğini düşündüğü yöntemi-belki de felsefeyi edebiyat vb'den ayıracak yöntemi şöyle anlıyor: «Sağlıklı düşüncenin (bunu felsefi düşünce diye anlamak mümkün) yararına olan... bir gelişme. Yeni Çağ'da yine Descartes ile başlayan ve Kant'tan sonra büyük ölçüde yitirilen çözümsel, açık seçik ve uslamlamaya yer veren felsefe biçimi...» Yazarın bu sözlerine tümüyle katılmak, sanıyorum «çözümsel» terimine kendisinin ne anlam verdiğine bağlı olacak. Eğer «çözümsel» (analitik) «açık seçik, uslamlamaya yer veren» demekse, elbette ki felsefenin tek ve vazgeçilmez yöntemi budur. Temellendirilmeyen felsefe, felsefe olamaz, en fazla dünyagörüşü olabilir. *Ancak*, «çözümsel» büyük harfle yazılıp, 20. yy'ın belli bir Anglo-Amerikan felsefe akımına yollama yapılarak kullanıyorsa, biraz daha ihtiyatlı olmak zorundayız. Kişisel eğilim ve yetiştirilişimiz ne yönde olursa olsun, örneğin koskoca bir Hegel'i ikinci anlamda analitik değil diye felsefe sahnesinden uzaklaştırabilir miyiz? Bu, en azından, birinci anlamda analitik olmaya ters düşecektir. Her ne ise, gönül ister ki Arda Denkel'in kitabının sonunda birkaç satırla değindiği bu önemli konu yapıcı tartışmalara yol açsın.

Arda Denkel «Bu kitaptaki amacımız, tutarlı deneyciliği sürdürererk, özdekçi bir evren görüşünü bununla birlikte temellendirmek olacak... Özdeksel bir dış dünyanın var olduğunu deneycilikle tutarlı olarak öne sürmekten öte, aynı zamanda kapsamlı, ve tutarlı bir özdekçilik elde etmeyi amaçlıyoruz» diyor. Kitabın ağırlık noktasını, algısal bilginin kaynakları, geçerliliği ve doğrulanması ile bu bilgiye neden olduğu varsayılan özdeksel (maddesel) bir evrenin ilişkisinin 17. yy'dan bu yana çeşitli felsefecilerce nasıl anlaşıldığı oluşturuyor. Felsefe tarihinde genelde görülen, kimi filozofların algısaldan bağımsız dış nesneyi deneycilik adına dışladıkları, ya da kiminin madde uğruna deneysel bilgiden ödün verdikleridir. Başka türlü söylersek, eğilim, deneyci bir epistemoloji ile maddeci bir ontoloji arasında seçim yapmaktır. Denkel ise, bilimin temel varsayımı olan «bilginin kaynağı deneydir ama bu deneye neden olan —kendileri algıya açık olmasalar bile— maddesel nesnelerdir» önermesini kendi epistemoloji ve ontolojisine temel yapmış. Bu görüşü temellendirirken en güçlü kanıtı bilimin bu varsayımla bugünkü başarısına ulaştığı. *Ergo*, felsefe de başarılı olmak istiyorsa, sağduyunun da kabul ettiği, bilimin başarı nedeni olan bu görüşü benimsemelidir. Yazarın bu savı, her ne kadar, epistemoloji ve ontoloji arasında zorunlu bir uygunluk bulunması gerekmediği düşüncesini ilginç biçimde ortaya koyması açısından önemliyse de, insan, bilimde başarılı olan savlar felsefede de başarılı olmak zorunda mıdır, yazar bu noktayı biraz daha açamaz mıydı, diye sormaktan kendini alamıyor.

Felsefe çalışmalarının sınırlı ve yetersiz olduğu ülkemizde Arda Denkel, yukarda ancak bir iki yönüne değindiğim titiz ve yoğun bir çalışma ürünü olan kitabıyla Türk felsefesine övünülecek bir katkıda bulunmuştur. Yurt dışında yayınlanan çalışmaları ile de dikkati çeken yazarın, Türk aydınları olarak, yeni bilimsel yapıtlar vermesini içten diliyoruz. ■

Zeynep Davran'ın Eleştirilerine Yanıt

Arda Denkel

Sayın Zeynep Davran'a yapıcı eleştirisi için teşekkür ediyorum. Kitabımla ilgili olarak kullandığı olumlu sözler bana büyük kıvanç veriyor. Bunları bir ölçüde hakedebilmek çabası içinde, eleştirisinde değindiği noktalardan birkaçını yanıtlamak istiyorum. Yanıtlarımdan ilk ikisi yalnızca «anımsatma» değeri taşıyor.

a) Sayın Davran, eleştirisinin ikinci paragrafında, terimlerin geliştirilmesi konusu ile ilgili olarak bana «Birinci yöntemin başarılı olamayacağı görüşünü» yüklüyor. Ben kitabımda bu yolu «yetersiz» olarak nitelendirdim. Bu yolun «dilin doğal gelişimi açısından belki de en sağlıklısı» (*Bilginin Temelleri*, s. 9) olğunu vurguladığımı anımsatmak isterim.

b) Eleştirmenimin belirttiği gibi, «Yabancı terimlerin Türkçenin ses yapısına uydurularak kullanılması»na pek «iltifat etmediğim» doğru. Ancak yine benim düşünceme göre, böyle «yabancı sözcüklerin kimi o denli uluslararası ve 'dillerarası'dır ki (örneğin: a priori, idea) belki de Türkçede oldukları gibi saklanmaları yeğlenmelidir». (*Bilginin Temelleri*, s. 9).

c) Sayın Davran'ın değindiği noktalardan bir başkası da, benim terimlerin tutarlı olarak öz Türkçe kullanılmasını destekliyor oluşum. Bu doğrudur, ancak nedenlerini burada savunmayacağım. Öte yandan, *felsefe terminolojisinin* yenileştirilme yöntemi ile Türkçede *terminoloji dışı soyut terimlerin* geliştirilme yönteminin *bir ölçüde ayrı* olmaları gerektiğini düşünüyorum. Önceki için uygun olanın *çoğunlukla* üçüncü yöntem, sonrakine uyanın ise yine *çoğunlukla* birinci yöntem olacağı kanısındayım. Bu konudaki görüşümü bu dergide yer alan «Türkçede Soyut Kavramlar» başlıklı yazıda özetlemeye çalıştım.

d) Sayın Davran, kitabın 147. (son) sayfasında kullandığım bir tümcede geçen «çözümsel» sözcüğünü iki değişik anlamda irdeliyor. Oysa sanırım benim sözcüğü kullandığım anlam çifte bir yoruma yer vermeyecek biçimde açık olmalı. «Çözümsel»in içinde bulunduğu önerme, bunu açıkça Descartes, Locke, Hume ve Kant'a bağlıyor. Kastedilen, bir Anglo-Amerikan akımıyla sınırlı değil; tersine, çok daha büyük bir ağırlıkla 17. ve 18. yy'lar felsefesini içeriyor. Ancak, bu (klasik) anlamdaki felsefeye Sayın Davran'ın Hegel'i ya da 19. yy Alman düşünürlerinin bir bölümünü nasıl sokabileceğini bir türlü göremiyorum. Bana sorulursa, Hegel'i, bu betimlediğim ve benimseyip desteklediğim geleneğin belirli bir ölçüde dışında bırakmak gerekir. (Hegel yine de ussallığa sıkı sıkıya bağlı bir filozof.. 19. yy'da ussallığı da kaldırıp atmış bayağı çok düşünür var.) Sayın Davran'a katılamadığım bir nokta, bu yöntemi kullanan geleneğin dışında kalanın, *felsefenin de* dışında kalacağı savı.. ("Eğer 'çözümsel' (analitik) açık seçik, uslamlamaya yer veren demekse, elbette ki felsefenin tek ve vazgeçilmez yöntemi budur. Temellendirilmeyen felsefe, felsefe olmaz, en fazla dünya görüşü olur" diyor.) Bu savı için için desteklemeye bir eğilim duyuyor olsam bile, genel olarak düşünceye ve felsefe adıyla andığımız kimi başka geleneklere saygım, bunu kitapta açıktan açığa yap-

mama izin vermezdi. Kanımca, sayın Davran da söylediğini bu anlamda bir uzlaşmaya açık olarak söylüyor. Örneğin, çözümsel felsefedeki uslamlamaların mantıksal gelişimini izlemekte çektiği güçlük nedeniyle o türden çalışmaları bütünüyle yadsıyan bir kişinin yaptığının aynısını ters yönde yapmaktan, benim gibi kaçınmak isteyecektir sanıyorum, sayın Davran. Bu konularda özellikle Türkiye'de hoşgörüye ve ortak paydalar arayışına büyük gereksinim olduğu konusunda anlaştığımızdan da kuşku duymuyorum.

e) Sayın Davran benim özdeksel bir dış dünyanın varlığını göstermeye çalışırken uslamlamamda bilimin başarısına temel bir işlev yükleyişimi keskin bir biçimde özetliyor. Ancak bu özetten sonra verdiği ve *ergo* ile başlayan önerme, uslamlamadan hiç de benim çıkarsadığım bir vargı değil. Burada bu sonucun geçerli olarak çıkarsanıp çıkarsanamayacağını tartışmıyorum. Benim bu uslamlamadan beklediğim, felsefe için kimi başarı koşulları saptayan bir sonuç değil, doğru olduğuna inandığım bir önermeyi temellendirmek: *Algıya neden olan bir dış dünya vardır.* Bu doğruluğu kullanan ya da kullanmayan felsefeler başarılı olur, ya da olmaz; doğrusu bu, benim kitaptaki o bölümleri yazarken yanıtlamaya çalıştığım bir soru değildi. Ancak kanımca, bilimin temelindeki varsayımların felsefeye konu oluşları ölçüsünde, felsefenin anlamayı ya da aydınlatmayı amaçladığı bilimle de ilgili alanlar sözkonusu olabilir. Yoksa, kitabı yazarkenki amaçlarım felsefeden bilimin *başarısı* anlamında bir «felsefi başarı» beklemeyecek ölçüde alçakgönüllü idi. Bu amaçlarım şimdi de değişmedi. ■

Yanıta Yanıt

Zeynep Davran

Sayın Denkel'in yazısındaki ilk üç noktanın aydınlanabilmesi için sözünü ettiği «Türkçede Soyut Kavramlar» başlıklı yazıyı okumayı bekliyorum. 'd' ve 'e' noktalarına gelince;

d) Dar anlamda alınan «çözümsel», yani, yüzyılımızdaki Anglo-Amerikan felsefesinin kökenlerini Descartes'tan Kant'a uzanan dönemden aldığını ben de onaylıyorum. Ancak, benim geniş anlamda «analitik» ifadesinden kastettiğim bununla sınırlı değil, 19. yy'da değişik Batı felsefesi akımları adı altında andıklarımızın hepsini kapsıyor. Örneğin, Hegel'i de, Nietzsche'yi de bunun dışında bırakmıyorum. Dolayısıyla, sonuçta görüşlerimiz uyuşuyor galiba.

e) Sayın Denkel'in 'e' noktasında değindiği ergo *ile başlayan önerme bana uslamlamasından, açıkça belirtilmiş olmasa da, çıkarsanabilir bir sonuç gibi göründü. Kaldı ki, kanımca, amacı olduğunu belirttiği «algıya neden olan bir dış dünya vardır» sonucunu kendi de kitabında bildirdiği gibi pragmacı bir doğruluk ölçütü ile çıkarsıyor. Benim şimdi vurgulamak istediğim, bu ölçütün bilim için geçerli olmasına karşın felsefenin kullandığı diğer doğruluk ölçütlerinden daha yumuşak olduğudur.* ■

AHMET
ÖNEL
MATİNEDE MÜKREMİN
1984
Sabahattin Ali
Öykü Ödülü
Cem Yayınevi
Nuruosmaniye Cad. 2/3,
Cağaloğlu

ŞÜKRAN
KURDAKUL
ÖKSELERİN YÖRESİNDE
1982 - 1984
Şiirleri
İzlem Yayınevi
Piyerloti Cad. 13/10
Çemberlitaş

FERRUH DOĞAN
ASRİLEŞEN KÖY
Türk karikatürünün önemini yitirmeyen bir başyapıtı
3. Basım
CEM YAYINEVİ
Nuruosmaniye Cad. No: 1/3
Cağaloğlu - İstanbul

Bembeyaz Dizisinin Özet Romanı

Kanırtarak Öperdi

Rıfat Madenci

Herkesin güvendiği yayıncılık «Yetişir» onbeş günde bir yayınlandığı Bembeyaz Dizisi kitaplarını, 160 sayfalık dev bir romanda özetledi: KANIRTARAK ÖPERDİ.

Bu yararlı girişim sonunda, kocaya kavuşmuş ev kadınları, sokaklarda koca arayan kadınlar, evde hapis kalmış kızlar, çağdaş gündelikçiler, her an başvurabilecekleri örnek bir kaynak romana kavuştular.

Romanın ön ve arka kapakları nefis bir kompozisyon bütünlüğü içinde.

Ön kapakta yakışıklı erkek ilerde evleneceği genç kadını, hafifçe arkaya kanırtarak öpüyor.. Arka kapakta ise erkeği ve kadını dişlerini fırçalarken görüyoruz. Bilindiği gibi, dudaktan öpüşme mikrop yayılması için elverişli bir ortam yaratır. Roman yalın bir grafik anlatımla, öpüşmenin psikolojik yaşantımızdaki vazgeçilmez yerini gözler önüne sererken, aynı zamanda öpüşmeden sonra alınması gereken önlemi de vurguluyor.

Bu tür romanlara, yani yol gösteren ve bunun yanında önlemini de sunan romanlara edebiyat literatüründe «nehir-baraj» roman denir. KANIRTARAK ÖPERDİ ülkemizde yayınlanan ilk nehir-baraj roman.

Romanı ellerine alan erkekler «Breh... breh... breh... bu ne kalınlık» derken, kadınlar «Ohh.. ne kadar kalın.. Ben bunu nasıl okuyacağım» diye yakınıyor.

Aslında böyle bir yakınmaya hiç gerek yok.

160 sayfadan oluşan bu hacimli yapıtın ilk 80 sayfası, dizinin adından da anlaşılacağı gibi bembeyaz, yani boş. Son 80 sayfa yine bembeyaz kar gibi. İnsanın kanını donduracak bir beyazlıkta. Boş sayfaları çevirirken verdiği parayı düşünen okuyucunun içi ürperiyor. Bunaltıcı sıcak günlerde, okuyucuyu ürperterek serinleten romanı, fonksiyonel açıdan «yaz romanı» diye tanımlayabiliriz.

Romanın okuru sevindirecek başka bir yönü daha var. Boş sayfalar jiletle düzgün bir şekilde kesilip aşk mektubu olarak kullanılıyor.

Okur bu kâğıtlara sevgisini yazdığında, hatta yazmaya bile gerek yok, boş bir şekilde zarfa koyup -zarfın üstüne adresi yazmayı unutmamak şartıyla- sevgilisine postaladığında, en kısa sürede muradına eriyor. Erkekse kendini sevgilisiyle yatakta, kadınsa kendini nikâh memurunun önünde buluyor.

Bu mutlu sonucu sağlayan nedir diye sorası geliyor insanın. Nedir? Nedir? Nedir? Bu mutlu sonucu sağlayan edebiyatın gücüdür. Kullanılan kâğıtların büyük bir aşk romanının içinde yer alması bu mutlu sonun başlıca nedenidir bizce.

KANIRTARAK ÖPERDİ, dizinin öbür kitapları gibi 160 sayfa. Ne eksik ne fazla. Kitabın konusu ne olursa olsun, olaylar nasıl gelişirse gelişsin, kitabın sorunsalı ne olursa olsun, Bembeyaz Dizisinin yazarları o kadar ustadırlar ki, 160 sayfada herşeyi en güzel şekilde anlatırlar.

Fakat, KANIRTARAK ÖPERDİ'yi diğerlerinden ayıran bir özellik var. Bir edebiyat şaheseri, bir başyapıt olması. KANIRTARAK ÖPERDİ roman dili, anlatımı, kurgusu, akışı açısından, kısaca her bakımdan bir anıtyapıt. Bu özellikleri dünya eleştirmenlerince uzun uzun incelenecek. Ben burda romanın büyüklüğünün, başyapıt oluşunun, anıtsallığının en açık göstergesi olan «okur»dan sözetmek istiyorum.

KANIRTARAK ÖPERDİ'yi bir solukta okuyanlar, daha final cümlesine erişemeden oldukları yere yığılıyor, kendilerinden geçiyorlar. Aniden ve yoğun bir şekilde algıladıkları mutluluk metabolizmalarını

alt üst ediyor. Tüm kaslar gevşiyor. Çoğu okur altına kaçırıyor, çevresini pisletiyor. Hükümlünün idam sırasında orgazm olmasına benzer bir durum bu. Şaşılaşan gözler, değişen ağırlaşan nefes, aşağı sarkan dil, yana kaygılan baş, sırtta ve bacaklarda ortaya çıkan seyirmeler, romanı elinden düşürmemek için yapılan bilinçsiz hareketler, okurlarda gözlenen reaksiyonların en çarpıcıları.

Okur romandan öyle büyük bir haz duyuyor ki kişilik yapısı ve dünyaya bakış açısı baştan aşağı değişiyor.

KANIRTARAK ÖPERDİ'yi yeni okumuş bir kişinin karşısına geçin. Bir tokat atın. Tepki göstermez. İsa gibi öbür yanağını çevirmez. Gidip bir sopa getirir, elinize verir. Kulağına eğilin «Enflasyon % 50, maaşın % 50 aşağı çekilecek» deyin, tepki gösterir. Boynunu yana eğer «sağlık olsun» der. Atlayın KANIRTARAK ÖPERDİ'yi yeni okumuşun sırtına, yanağını okşayarak kulağına deyin ki «Levent'ten Eminönü'ne dolmuş bulunmuyor, beni bir zahmet atıversene» Abonman bileti bile vermeden yirmi dakika içinde Eminönü'nde olursunuz.

Tabii bu durum romanı bir solukta okumuş olan, fazla duygusal kişiler için geçerli. Ben, halk sağlığını da düşünen bir eleştirmen olarak fazla duygusal kişilerin romanı günlere ve aylara bölerek -örneğin günde tek satır gibi- yavaş yavaş okumalarını öneriyorum. Yine de romanı yeni okumuş olanların, hiç olmazsa iki hafta boyunlarına «KANIRTARAK ÖPERDİ»yi OKUMUŞTUR. İSTİSMAR EDİLMEMESİ RİCA OLUNUR» levhasını asarak dolaşmalarını hararetle tavsiye ediyorum. ■

BİLGE YAYINCILIK

BİLGE ÇOCUK DİZİSİ

Bilge Çocuk Dizisi, 7-12 yaş grubu çocukları için özenle hazırlanmış öykü, masal ve roman kitaplarından oluşuyor. Tümü de usta çizerlerce resimlendirilmiş ünlü Türk ve yabancı yazarların yapıtları...

Sulhi Dölek / Kestane Şekeri
Gökhan Karaşahin / Atılgan Ali
Ursula Wölfel / Öteki Çocuklar
Harri Yguslau / Hayal Kuşları
Burhan Günel / Sevinç Dolu Bir Akşam
Ömer Seyfettin / A. Rasim / H. R. Gürpınar Falaka
Aydın Hatipoğlu / Kuşçu
Abbas Cılga / Masa Üstündeki Kavga
M. Zeki Taşkın / Uzaylı Çocuk
Anton Çehov / Kaştanka
Der. Sevim Özkut / Afrika'dan Masallar
Umur Bugay / Kirpi Çocuk
Müzeyyen E. Erim / Kedinin Büyüttüğü Çocuk
Der. Ahmet Günlük / Dünya Yazarlarından Öyküler
Rıza Zelyut / Geçmişe Yolculuk
Comtesse De Segur / Akıllı Eşek
Cervantes / Don Quijote
Dostoyevski / Nelli'nin Öyküsü
Herman Melville / Beyaz Balina
Peter Haertling / Oma
Özdemir Nutku / Zeynep'in Tiyatro Kitabı
H.G. Wells / Zaman Makinası
Muzaffer İzgü / Ekmek Parası
Rudyard Kipling / Ormanların Çocuğu
Dinçer Sümer / Aklımda Kalan Masallar
Erdoğan Tokmakçıoğlu / Kurbağa Gelin
Mübeccel İzmirli / Ay Kız ile Gün Oğlan
Ahmet Günlük / Ege Kıyılarında Eski Zaman Masalları
Der. Cem Çetin / Dünya Masalları
Süleyman Bulut / Akbulut ile Bulutçuk Bulut

Bilge Basın Yayın Dağıtım ve Pazarlama
Valikonağı Cad. 73 Nişantaşı - İST.
Telefon : 141 51 24 - 141 51 25

Matematiğin Sorunları Sizin Sorunlarınızdır

Müge Gürer

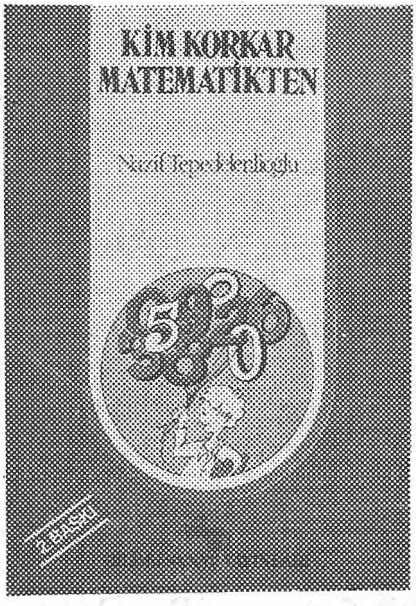

Geçtiğimiz aylarda, Cumhuriyet Kitap Kulübü'nün «en çok satan kitaplar» listesinde sürekli beliren bir kitap dikkati çekiyordu: Nazif Tepedelenlioğlu'nun *Kim Korkar Matematikten* yapıtı. Eğitimimiz boyunca bize, ya aşırı soyut ve gündelik yaşamdan kopuk bir bilim olarak tanıtılan (elma ile armutun toplanamadığı hariç), ya da bir zekâ gösterisi/zihin cimnastiği aracı olarak ele alınan matematik üzerine yazılmış bir kitabın böylesine yaygın bir okur kitlesine seslenebilmesi, kayda değer bir olgu.

Bilim ve Sanat Yayınlarının ilk kitabı olarak Kasım 1983'te basılan yapıt, Tepedelenlioğlu'nun 1981-82 yıllarında Bilim ve Sanat Dergisi'nde çıkmış olan makalelerinin bir derlemesi. Yazar, önsözde amacının, «Matematiğin tarihini, kaynaklandığı konuları, sorunlarını anlatmak ve bunların, insanoğlunun tarih boyunca karşı karşıya bulunduğu varolma, gelişme, doğayı tanıma ve onu biçimlendirme sorunu ile içiçe olduğunu sergilemeye çalışmak... Okurlarına 'Matematiğin sorunları sizin sorununuzdur; onlarla ilgilenin, onlara sahip çıkın' demek» olduğunu söylüyor. Genelde yetişkinlerin yaşamında matematiğin, maaş-gider dengesiyle, faiz oranı hesaplarında kullanılan aritmetikten öte bir anlam taşımadığı toplumumuzda, şaşırtıcı gelebilecek bir önerme.

Tepedelenlioğlu, bu amacını gerçekleştirebilmek için matematiğin ilgi çekici yönlerini, toplumsal ve bireysel yaşamla bağıntılarını ve açılabileceği yönleri vurgulayan yazılar hazırlamış ve bunları, okurun ilgisini canlı tutabilmek için olacak, iyi bilinen matematik bilmece-bulmacaları, matematikçilerin yaşamları üzerine şaşırtıcı meseller vb. ile süslemiş.

Yazılarda iki yaklaşım göze çarpıyor. İlk dizi yazılarda, ki bunlar «Pi'nin Öyküsü», «Aritmetik Diziler ve Ötesi», «Algoritma» gibi bölümlerle örneklenebilir, matematikte biraz «mürekkep yalamış»ların karşısına çıkıp, genelde pek kavranmadan atlanan bazı kavramlar, iç bağıntıları, çıkış yolları ve açıklamalarıyla anlatılıyor. Bol formül kullanımı ile biraz korkutucu gelebilecek bu bölümler, yazarın rahat uslübuyla ürkütücülüklerini kaybediyorlar. Örneğin Algoritma bahsinde «hamarat ama aptal» bilgisayara, ayva reçelini her bir tanım ve detayı açıklayarak yaptırmaya çalışırken, Pi'nin bulunuşunu ve aşamalarını, bir yandan Tevrat'a atıfta bulunarak, bir yandan da bu konudaki sahtecilik girişimlerini ibretle okuyarak öğreniyoruz.

Öte yandan «Matematik Nasıl Matematik Oldu», «Bilim Zincirinde bir Halka: Ortaçağ Arap» ve «Leonardo Fibonacci» gibi bölümlerde Tepedelenlioğlu matematik tarihine ve matematiğin toplumsal çerçevesine daha ağırlıklı olarak yer veriyor. «Matematik birtakım formüller ve simgeler yığını mıdır gerçekten? Elbette hayır... Matematik nesnel gerçeklikten, insanoğlunun gene nesnel gerçekliği daha iyi kavramak, onu biçimlendirmek için boyutladığı bazı kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerle uğraşır... Bu nedenle matematik sanatta, edebiyatta, hukukta, kısacası yaşamda kullandığımız yöntemlerin soyut bir sistematiğidir» diyerek yola çıkan yazar, «Matematik denilen uçsuz bucaksız bilgi denizini, içinde bulunduğu toplum 'üstünde' yaşayan matematikçilerin yarattığı» yolundaki görüşe karşı çıkarak, «matematiğin, yaşamın nesnel koşulları onun varlığını gerektirince doğduğunu» vurguluyor. Tarımla uğraşan toplulukların takvim gereksinimini, tüccar-gemici toplumların ekonomilerinde bu bilimin önemli bir yer tutuşunu ve genel felsefi bakış açısıyla matematiğe yaklaşımın çeşitli toplumlarda nasıl matematiğin farklı yönlerinin gelişmesine neden olduğunu kısaca anlatıyor. Bu arada, yazarın önemle vurguladığı bir

bir nokta da, Hindu ve Yunanlılardan matematiği alan ve geliştiren Ortaçağ Araplarının, bilimin yayılmasında oynadıkları önemli rol. «Cebir» (algebra) ve «algoritma» gibi isimleri, kökü kimbilir ne olan Latin sözcükleri sanan birçok okur için, bunların Arapça kökenlerini keşfetmek hayli ilginç olsa gerek.

Tepedelenlioğlu'nun yine bu bağlam içinde belirttiği bir diğer nokta, genellikle bir «içedoğma», «esin» vb. gibi tanımlanagelen ve altlarında yatan yoğun çaba ve teknik birikim gözardı edilen sanatlarda, ya da yaygın estetik anlayışında matematiğin oynadığı rol. Örneğin hepimizin evlerinde bulunan ve oranca birbirine benzeyen resim çerçevelerinin, hâlâ hayranlık toplayan ve aşılmamış kabul edilen Yunan heykel ve tapınaklarının aynı ilkeye, Yunanlıların «Altın Kesim» diye adlandırdıkları bir orana bağlı kalarak yapıldığını açıklıyor. Bu oranın da kaynağı, yine doğada, yani «insanoğlunun (doğayı) farkında olmadan algılaya algılaya beğeni dizgesinin bir parçası yapmış olmasında» yatıyor.

Yaşamımızda bunca önemli rol oynayan matematiğin de şarlatanların elinde oyuncak olabildiğini belirten yazar, ülkemizin önde gelen üniversitelerinden birinde bir «biyoritm» kürsüsü kurulacağı haberi üzerine yazdığı «Sözdebilime Katkı» makalesinde ise, «her şeyin sayılarla ifade edilebileceği fikrinden kalkarak, kişinin karakterini yorumlamada ya da geleceğe ilişkin kehanette bulunmada sayıların kullanılması»nı öngören bir sözdebilim olan nümerolojiyi ve onun uzantısı olan, bugün insanların yaşamında ayrı ayrı özellikler içeren eril, dişi ve zihinsel salınım evreleri bulunduğunu ve bunların kadere hükmettiklerini öne süren «biyoritm» öğretisini eleştiriyor.

Tepedelenlioğlu'nun Nezih Danyal, Hatay Dumlupınar ve Semih Acar'ın özenli çizgileriyle bezenmiş yapıtı, sonuna eklenen Bilim Adamları Kılavuzu, kaynakça ve diziniyle birlikte belli bir sorumluluk örneği. Ne var ki, belki de yazıların ayrı ayrı makaleler olarak yazılmış olmasından kaynaklanan kopukluk, meseleleri ele alışta ara sıra göze çarpan yüzeysellik ve sorunların belli bir rastgelelik taşıyacak şekilde sistemsiz düzenlenmiş oluşu, önsözdeki iddianın yerine getirilmesine biraz gölge düşürür mahiyette. Yine de ülkemizde gözardı edilen bir sorunu özgün bir şekilde ele alan yazarın çabasını saygıyla karşılıyor ve bu kitabın, ilerde daha titiz ve sistemli hazırlanacak bir yapıta ipucu teşkil etmesini diliyoruz. ■

Bilimsel ve Teknik Süreli Yayınlar MİMARLIK

Semih Sökmen

Ülkemizin bilimsel ve teknik süreli yayınları içinde saygın bir yere sahip olan MİMARLIK Dergisi, 1963'ten bu yana TMMOB içinde Mimarlar Odası'nın yayın organı olarak çıkıyor. Bu yıl, yayın yaşamında 21 yılı ve 200 sayıyı geride bırakan dergi, kazandığı bu saygınlığı herşeyden önce ülkemizdeki «süreli» yayınların genel kaderi olan «süreksizliği» aşmış olmasına borçlu.

Mimarlık Dergisi, mesleki temeldeki yayınların yayın politikaları üzerine yapılacak genel bir tartışma için de, hemen hemen en ilginç örneği oluşturuyor. Mesleki yayınlar, yayıncılığın genel koşullarından ve sorunlarından nasiplerini almanın da ötesinde, özgün bir alanın içinde sınırlı olmalarından kaynaklanan engellerle karşı karşıyadırlar. Bu yayın organları genellikle kurumlaşamayan, özveriye dayalı çabalardan oluşan bir uğraş olarak varlıklarını sürdürürler. Çetin bir varolma ve yaygınlaşma mücadelesi içinde dergi, politik, akademik ve mesleki (tek-

nik) diye adlandırabileceğimiz uçlar arasında kararsızca gezinir; zaman içinde kendini doğru tanımlayamadığı ve erken bir kararlılık gösteremediği için genel toplumsal durum dahilinde mesleğinin kaderi neyse, onu paylaşır. Yayıncı kadrosundaki değişiklikler, okur kitlesinin heterojenliği de bu sonuca katkıda bulunur.

Yapısında görülen değişikliklerden anlaşılıyor ki Mimarlık Dergisi, bu tartışmayı oldukça canlı biçimde yaşamış ve önemli sonuçlar elde edebilmiştir. Bu fark, diğer oda yayınlarıyla karşılaştırıldığında iyice açığa çıkar. Yaygınlaşmak, kitleselleşmek isteyen bir mesleki dergi kendini akademik ve teknik işlevlerle sınırlandırmamalıdır, diğer bir deyişle temel işi bu olmamalıdır. Çünkü böyle bir dergi mesleki ve bilimsel yetkinleşmeyi sağlamada doğası gereği ancak çok dolaylı bir araç olabilir. Kitlesel mesleki yayın organı, akademik bir bülten olmayı hazmedemediği sürece, eni sonu bu yapısal sorunu politik işlev yönünde çözecek, mesleğin kaderine alternatif arayan bir kimliği seçecektir. MİMARLIK Dergisi'nin, mühendislik dallarına göre konusunun daha elverişli oluşundan da yararlanarak olumlu yönde geliştiği görülüyor. Dergi, mesleğin içinde yaşarken ona toplumsal, ekonomik ve kültürel bir boyut taşımaya özen gösteriyor. Bu özenin onu diğer mesleki yayınlara göre daha canlı ve okunur bir dergi yaptığı bir gerçek.

Türkiye'de Mimari Yayıncılık

Ülkemizde mimari yayıncılık 53 yıl önce, 1931'de Arkitekt Dergisi'nin yayınlanmasıyla başlamıştır. O tarihten günümüze gelene dek, yayın yaşamında yer alan on beş dergi, kuruluş tarihleriyle birlikte, aşağıda belirtilmiştir:

1. MİMAR: Aylık Mecmua, ARKİTEKT: Mimarlık, Şehircilik ve Turizm Dergisi, 1931-1981.
2. YAPI: Onbeş Günlük Mimari, Güzel Sanatlar, Fikir ve Kültür Dergisi, 1941-1943.
3. ESER: Mimarlık, Resim, Heykel, Dekorasyon, Musiki, Tiyatro ve Sinema Dergisi, 1947-1948.
4. MİMARLIK: Türk Yüksek Mimarlar Birliği Yapı Sanatı, Şehircilik ve Güzel Sanatlar Dergisi, 1941-1953.
5. MİMARLIK VE SANAT, 1961-1964.
6. MİMARLIK: TMMOB Mimarlar Odası Yayın Organı, 1953-.....
7. YAPI Kültür ve Endüstri Dergisi, 1973-.....
8. İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ ŞEHİRCİLİK ENSTİTÜSÜ DERGİSİ, 1970-1981.
9. İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ YAPI ARAŞTIRMA BÜLTENİ, 1975-1981.
10. İTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ MİMARLIK TARİHİ VE RESTORASYON ENSTİTÜSÜ BÜLTENİ, 1975-1981.
11. ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ, Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü, 1971-1974.
12. ODTÜ MİMARLIK FAKÜLTESİ DERGİSİ, 1975-1981.
13. KTÜ MİMARLIK BÖLÜMÜ MİMARLIK BÜLTENİ, 1976-1982.
14. EÜ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ MİMARLIK BÖLÜMÜ DERGİSİ, 1979-1980.
15. ÇEVRE: Mimarlık ve Görsel Sanatlar Dergisi, 1979-1980.
16. MİMAR, 1980-.....

ARKİTEKT, 49 ciltte yaklaşık 11500 sayfalık bir birikimle hem elli yıllık bir dönemin mimari belgeseli hem de araştırmacılar için çok önemli bir kaynaktır. Daha kısa dönemlerde yayınlanan YAPI ve MİMARLIK VE SANAT gibi kişiler çevresinde ortaya çıkan yayınlardan sonra 1963'de MİMARLIK dergisinin bir oda yayını olarak ortaya çıkması toplumsal mesleki örgütlenmeler yönündeki eğilimin bir sonucudur. Nitekim dergi bir meslek kuruluşunun organı kimliğiyle biçimlenmiş ve önceki mimari yayınlardan farklı olarak daha toplumsal ve kültürel bir mesleki yayın anlayışı yansıtmıştır.

Burada sözetmeden geçemeyeceğimiz bir nokta da, bilimsel ve teknik alanda, özellikle de süreli yayınlar için bibliyoğrafyaların henüz çok düşük bir düzeyde gerçekleşmiş olmasıdır. Mimarlık alanında olumlu bir çalışma, ODTÜ Mimarlık Fakültesi tarafından hazırlanmıştır. «Türkiye'de 1931-1979 Yılları Arasında Yayınlanmış On Süreli Mimarlık Yayını için bir Dizin Çalışması» başlıklı yayın, önemli bir boşluğu dolduracak niteliktedir.

Bilim ve teknik alanlarındaki bibliyoğrafya çalışmalarının getireceği yararların, genel toplumsal yararlar olması, bu işe hâlâ hamallık gözüyle bakılmasını doğuruyor. Örneğin 1984'te Gelişim Yayınları'nın çıkarttığı, «Türkiye'de Dergiler, Ansiklopediler» isimli yayın, tarih dergileri, müzik ve plastik sanatlara ilişkin dergilerin yanısıra, mesleki dergileri de zorluğunu ve zaman darlığını gerekçe göstererek dışarıda bırakmış. Toplumumuzun ergeç arşivlenmiş bilgi bilincine ulaşacağını dileyelim. ■

Adam Yayıncılık Çokyönlü Bir Yayın Politikası Sürdürmeyi Amaçlıyor

İnci Asena

Kuruluş

ADAM Yayıncılık 1981 yılında kuruldu. İlk aylar kadronun kurulması, yayın ilkelerinin saptanması, genel yayın planının hazırlanması, yazar görüşmeleriyle geçti. 1982'nin Şubat ayında ilk 10 kitabımızı çıkarttık. Bu nedenle Şubat ayını yıldönümümüz olarak kabul ediyoruz. Yayınevimiz için ADAM adını seçmekte güçlük çekmedik, amaçladığımız yayıncılığa yakışan bir ad olduğuna inanıyoruz.

Yayın Politikası

ADAM Yayıncılık dünya edebiyatından, Türk edebiyatından değerli yazarların eserlerini okura sunma ilkesiyle yola koyuldu. Şiir, roman, öykü, deneme, anı, oyun, inceleme, bilim dizilerini oluşturdu, sürdürüyor. Ama bu yayınevimizin yalnızca edebiyat kitapları yayımlayacağı anlamını taşımıyor. Geçen iki buçuk yıl içinde yayımlanan 220 kitabın yanı sıra on ciltlik bir çocuk ansiklopedisi 'Bilgi Dünyasına Yolculuk'un yayınını tamamladık, bir spor dizisi başlatarak sekiz spor kitabı ile önemli bir boşluğa ilk tuğlaları yerleştirdik, satranç dergileri yayımlıyoruz. Daha yapacak çok işimiz var. Yeni dizilerimiz olacak, dergiler ,ansiklopediler yayımlayacağız.

Yayıncılığın sorunları

a) Kâğıt fiyatları durmadan yükseliyor.
b) Dizgi, baskı, cilt gibi harcamalar da aynı anda yükselmekte.
c) Kitaplar çok pahalıya mal oluyor.
d) Öte yandan korkunç bir hayat pahalılığı da var.
e) Böylece okurun kitap satın alma gücü durmadan kısıtlanıyor.
f) Satın alma gücü olanlar ise kitapla pek ilgilenmiyorlar.
g) Okuma sevdirilmiyor.
h) Ayrıca, okumayı sevdirecek koşullar da yok.
ı) TV epeydir ucuz bir oyalama aracı olarak sürüp giderken şimdi bir de video, atari filan çıktı.
j) Eleştiri, değerlendirme, tanıtma düzeni yetersiz.
k) Dağıtım bir türlü özlendiği gibi yapılamıyor.
l) Kitapçılar son derece ilgisiz
m) v.b.

Özel şirketler olarak kurulan yayınevlerinin, yaptıkları işin 'özel' bir iş olduğu gerçeğini bir yana koyarak söylüyorum: Ticari amaçları yoktur denemez. Bu alanda diyelim bir deterjan, buzdolabı, konserve üreticisi gibi büyük kazançlar umamaz elbette, ama bir yayınevinin yaşayabilmesi için, en azından, ürettiği kitapları belli bir süre içinde satabilmesi, satılanların parasını dağıtıcıdan alabilmesi (dağıtıcının da kitapçıdan) gerekir.

Ülkemiz yayıncılığının içinde bulunduğu güç durum ne yandan bakılsa kolaylıkla görülüyor, sanırım. Neler yapılabilir? Yapılacak tek şey direnmek.

Fuarlar

Yurt dışında düzenlenen uluslararası kitap fuarlarının Türkiye'de son yıllarda düzenlenmeye başlanan kitap fuarlarından farklı bir işlevi var. Uluslararası nitelikleri farklı boyutlarda bir alışverişe dönük olmalarına yol açıyor. Ülkeler arası copyright anlaşmaları yapılıyor ve perakende satış olmadığı için bu fuarların amacı yayınların sergilenmesi, tanıtılması, duyurulmasından öteye geçmiyor.

Türkiye'deki fuarlarda ise yayınevi okur yakınlaşması amaçlanıyor. Okur kitapçılarda tümünü bir arada bulamayacağı kitapları topluca görmek, ayrıca indirimden yararlanmak olanağına sahip. Yayınevi de kitaplarını, gönlünce sergileyerek birçok kitapçıda toplam olarak birkaç ayda yapılamayacak kadar satış yapıyor.

Kitapların bu denli pahalı olduğu, okura böylesine güç ulaşıldığı bir dönemde kitap yayıncılığı yapan herkes elbette ki bundan sevinç duyar. Aslında yapılan hesap sonucunda paraca büyük bir kazancın söz konusu olmadığı hemen ortaya çıkıyor. Fuar giderleri hayli yüksek çünkü. Kazanç, okura ulaşabilmekte, toplu bir paranın kısa bir zaman içinde dönmesini sağlayabilmektedir. Bu da çok önemli.

Türkiye'deki fuarların Batı'daki uluslararası fuarlar gibi bir amacı olması ise bugünkü koşullarda söz konusu değildir.

Yayıncılığın Dünyadaki Durumu

Elde ayrıntılı bilgiler olmadan bu konuda sağlıklı bir değerlendirme yapmak güç. Okuma alışkanlığının ve yayıncılığın gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkelerde ekonomik ve toplumsal yapıyı yansıtan bir görünümde olması şaşırtıcı bir durum değildir. Okuma alışkanlığı her şeyden önce bir ülkenin kültür yaşamının örgütlenmesiyle orantılıdır. Bu da okulların ders programlarından halk kitaplıklarının yaygınlığına, kitle iletişim araçlarının kullanımına bağlı bir durum olsa gerek. Örneğin İskandinav ülkelerinde ve İngiltere'de halk kitaplıklarının çok iyi çalıştığı söyleniyor. Bunun sonucu olarak da bu ülkelerde yayıncılık daha az sorunla karşı karşıya.

Buna karşılık, İspanya gibi tam anlamıyla gelişmiş ülkeler arasında sayılmayacak bir ülkede de geleneksel bir okuma alışkanlığı var. Bu yüzden de yayıncılık alanında şaşırtıcı bir canlılık görülü-

Sanıyorum her ülkenin kendine özgü sorunları olmasına karşın, hepsinin karşı karşıya olduğu ortak sorun kitap yayımlamaktaki maliyet yüksekliği. Değişik ülkelerin enflasyonla savaşırken bunun yayın yaşamına yansımasını önlemek bakımından değişik yollar seçtikleri görülüyor. Örneğin, yayınları duyuran gazete, dergi, radyo ve televizyon programlarının yaygın olduğu ülkelerde yayınevleri ekonomik tıkanıklıklardan o ölçüde az etkileniyorlar. Okurlarla yayıncılar arasında böyle bir haberleşme ağının olmadığı ülkelerde ise en olumlu atılımlar bile yeterince etkili olamıyor. ■

Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri Beşinci Yılında

Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri 5. yılında. Şiirde 30, öteki türlerde 35 yaş sınırlaması konulan ödülün en büyük özelliği, ilk kitabını yayımlamış genç yazarlara veriliyor olması. Bu amaçla ödül yönetmeliğinde şöyle açıklanıyor: "Edebiyatımızın gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla; toplum sorunlarını ele alan, edebiyata yeni bir ses getiren, öz ve biçim yönünden sanatsal değer taşıyan, yazarının ilerde kendine özgü bir yol açacağı umut ve kanısını veren yapıtların genç yazarlarına verilmek üzere, Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri konulmuştur."

Seçici kurulu; A. Kadir, Vedat Türkali, Emil Galip Sandalcı, Adnan Özyalçıner, Kemal Özer, Demirtaş Ceyhun, Aziz Çalışlar, Alpay Kabacalı ve Refik Durbaş'tan oluşan Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri'ni bugüne kadar kazanan genç yazarların adları anımsandığında, bu amaca ulaşıldığı görülmektedir. Akademi ödüllü genç yazarlar, kendilerine bağlanan umutları boşa çıkarmamışlardır çünkü. Kimi ikinci, üçüncü kitabını yayımlamış; çoğu sanat-edebiyat dergilerinin sık rastlanan adları olmuşlardır.

Aşağıda Akademi Kitabevi Edebiyat Ödüllerinin kurucusu Hadi Olca'nın, ödülün doğuşuna ilişkin kısa açıklamasını, 1984 ödüllerini kazananlarla ilgili sonuç tutanağını ve bugüne kadar ödül kazananların bir dökümünü sunuyoruz.

Hadi Olca

Akademi Kitabevi, benim eskiden beri düşlerimden birinin gerçekleşmesidir. 1973 yılının Mart ayında kuruldu kitabevi. Kitabevine Akademi adını koymanın tek nedeni şu: Tüm yazarlar, sanatçılar gelsinler buraya, konuşsunlar, kaynaşsınlar; böylelikle kitabevi bir ocak haline gelsin, kültür yuvası olsun istedim.

Ancak, ben kitapçılığı salt bir ticaret olarak kabul etmemişimdir öteden beri ve bu işi (bence ağır basan yönüyle) bir kültür işi olarak kabullenmişimdir. Bu kitabevi sayesinde yazarlarla, çizerlerle her çeşit edebiyat ve sanat çevreleri ile çok yakın (ve bence çok yararlı) dostluklar kurdum. Çoğunun nasıl çetin yollardan geçtiklerini, neleri göze alarak, nelere dayana dayana öz varlıklarını koruduklarını, edebiyatımıza ve kültürümüze nasıl hizmet etme çabası içinde olduklarını gördüm.

Bu kültür yarışında, hiç bir şey beklemeden benim de bir kaşık tuzum olması gerektiğini düşündüm. İşte bu düşünceden kaynaklandı edebiyat ödülleri.

Başlangıçta, önemli olan, bu ödüllerin nasıl ve kimlere verilmesi gerektiği sorunuydu. Profesyonel sanatçılar için birçok ödül vardı. Ama beni asıl düşündüren, adını duyurma olanağı bulamamış, daha doğrusu adını duyurması için bir açık kapı arayan ve bunun için çırpınan genç edebiyatçıları edebiyatımıza kazandırmaktı. Onları değerlendirmek, teşvik etmek, yüreklendirmekti ana amacımız.

İşte bütün bu düşüncelerle doğdu «Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri» ve beşinci yılını buldu. Yarınlarda da sürmesi en büyük isteğimdir.

1984 Ödülleri
Sonuç Tutanağı

ÖYKÜ: *ŞÜKRAN FARIMAZ;* olay örgüsü, ayrıntı zenginliği, betimlemedeki ustalığı, dili kullanmadaki yetkinliği, durum ya da konuya en uygun anlatıma ulaşmak amacıyla değişik yöntemleri kullanabilmesiyle birincilik ödülüne;

MUZAFFER ABAYHAN; söyleyişindeki rahatlık, olayları öykülemedeki ustalığıyla, başarı ödülüne;

ŞİİR: *NEVZAT ÇELİK;* anlatımındaki duyarlık, konulara yaklaşımındaki yalınlık şiirini ilgi çekici kılıyor. Acının, yenilmişliğin karşısında yaşamın direncini verişiyle birincilik ödülüne;

SALİH BOLAT; ortalama söyleyişten uzak, ustalıklı, imgelerle şiirsel bir anlatım kurmasıyla başarı ödülüne;

ATİLLA ÇINAR; sağlıklı bir dünya görüşü açısından ne anlattığını bilen, yalınlığı imgelerle şiirsel bir atmosfer yaratışıyla özendirme ödülüne;

İNCELEME: MÜMTAZ İDİL; roman ve gerçeklik sorununa yaklaşımındaki bütünsellik açısından, ayrıca konusunu yalın bir anlatımla ortaya koyuşundan, olayı geçmişten günümüze getirirken gerçekliğin yerini ve önemini belirtmesiyle birincilik ödülüne;

değer görülmüşlerdir. Çocuk yazını ve roman dalında ödül verilmemiştir.

1980

DENEME-İNCELEME-GEZİ
Birincilik : *Ayşegül Dora Güney*
Mansiyon : Recep S. Doğan
ÖYKÜ
Birincilik : *Nursel Duruel*
Başarı : *İnci Aral*
Abdullah Nefes
ŞİİR
Başarı : *Ozan Telli*
Turgay Fişekçi
Murathan Mungan

1981

ŞİİR
Birincilik : *Hüseyin Haydar*
Başarı : *Adnan Azar*
Ahmet Ada
Ali Cengizkan
ÖYKÜ
Birincilik : *Feyza Hepçilingirler*
Fazlı Yalçın
ÇOCUK YAZINI
Birincilik: *Yıldırım Türker*
DENEME
Mansiyon : *Mehmet Yaşar Bilen*

1982

ŞİİR
Başarı : *Suat Vardal*
ÖYKÜ
Birincilik : *Hüseyin Akyüz*
Erendiz Atasü
Başarı : *Ahmet Çakır*

1983

ROMAN
Birincilik : *Ahmet Altan*
ŞİİR
Başarı : *S. Özdemir*
ÖYKÜ
Başarı : *Ülkü Ayvaz*
Mansiyon : *Özcan Karabulut*
E. Çetinbağ

Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsünün Çalışmaları Üzerine M. Kemal Öke İle Söyleşi

Emine Tirali

Son zamanlarda başarılı çalışmalarına tanık olduğumuz Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsünün faaliyetleri hakkında Müdür Yardımcısı Doç. Dr. Mim Kemâl Öke ile bir söyleşi yaptık.

Sayın Öke, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsünün bir yöneticisi olarak Enstitünün amaçlarından bize kısaca söz eder misiniz?

Atatürk gençliğe inanan ve attığı adımları gençliğe dayanarak gerçekleştiren büyük bir liderdi. Konuşmalarından birinde «Başımıza neler örülmek istenildiği ve nasıl mukavamet ettiğimiz ve doğrusu milletin arzu ve emellerine uyacak ve onun yardımıyla nasıl çalıştığımız görülmeli ve gelecek kuşaklar için ibret ve uyanıklığı gerektirmelidir. Zaten herşey unutulur. Fakat biz herşeyi gençliğe bırakacağız. O gençlik ki hiçbir şeyi unutmayacaktır, geleceğin ışık saçan çiçekleri onlardır. Bütün ümidim gençliktedir» der. Bu sözlerden anlaşılacağı gibi Atatürk İlkelerinin ve İnkılâplarının bekçisi gençlerdir. Biz de Enstitü olarak bu amaçları gerçekleştirmek için gençlere yönelmeyi amaçlıyoruz. Bu nedenle biz de genç bir kadro oluşturarak Atatürk İlkelerini ve İnkılâplarını yaşatmak için bu alanda lisansüstü ve doktora düzeyinde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma uygulama yapmak, konferanslar, kurslar, seminerler, bilimsel toplantılar ve kongreler düzenlemek, iç ve dış yayınları derlemek, ulusal ve bölgesel başarının kaynağı olabilecek bir ihtisas kitaplığı ve belgeler topluluğu meydana getirmek istiyoruz Bunlardan başka Üniversite ile Özel ve Kamu kuruluşları arasında danışma, eğitim ve araştırma alanlarında ilişkiler kurarak bu konuda diğer kuruluşlarla iletişim halinde olarak, Atatürk İlkelerini ve İnkılâplarını canlı tutmak istiyoruz.

Bu amaçlarınız doğrultusunda ne gibi faaliyetleriniz oldu, 1,5 yıl içinde amaçlarınızı hangi oranda gerçekleştirebildiniz?

Enstitümüz çekirdek kadrosu ve küçük fonlarıyla yönetmeliğinde öngörülen amaçlara ulaşmak için 1983/84 akademik yılında üstün bir gayret göstermiş ve başarılı olmuştur. Enstitümüz, araştırma, yüksek lisans ve konferans faaliyetlerinin yanısıra Üniversite'de İnkılâp Tarihi derslerinin verilmesine önayak olmuş, iki dönemlik uygulama ile bu derslerin amacına uygun bir şekilde verilmesine çalışmıştır.

1983/84 döneminde birçok seminerler, konferans ve bilimsel toplantılar düzenleyerek, Türkiye'nin güncel sorunlarını incelemek ve bu sorunlara ışık tutmayı amaçlamıştır. Bu hedef doğrultusunda, Cumhuriyetin kuruluşunun ve Lozan Antlaşmasının 60. yılı dolayısıyla 24 Ekim 1983'de Atatürk Türkiyesinde (1923-1983) DIŞ POLİTİKA Sempozyumu adlı bir seminer düzenlenmiş, bu seminerde Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Büyükelçi Kamuran Gürün, Dr. Mehmet Gök, Dr. Mim Kemâl Öke, Cambridge Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Richard Langhorne bildiriler vermişlerdir.

Enstitümüz, master öğrencilerine, Atatürk'ün eşsiz eseri Türkiye Cumhuriyeti'ni çeşitli yönleri ve bugün karşılaştığı sorunları ile tanıtmak ve onlara 1923'den 1983'e kadar uzanan perspektifi gösterebilmek amacıyla diğer üniversitelerden de öğretim üyeleri davet ederek konferanslar düzenlemiştir.

19 Mayıs'da Mustafa Kemâl' in Samsun'a çıkışının 65. yıldönümü münasebetiyle bir seri konferanstan oluşan bir ATATÜRK HAFTASI tertiplemiş ve bu seminerlerde Atatürk'ün her alandaki büyüklüğünü ve dehasını vurgula-

mıştır. Bu seminerlerde emekli büyükelçi Turgut Menemencioğlu, Kurmay Buh. Korkmaz Tağma, Prof. Dr. Nurettin Tarakçıoğlu ve New York Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Daukwart Rustow bildiriler sunmuşlardır.

Bunlardan başka ülkemizin dış politikasının en önemli konularından biri olan Kıbrıs hakkında gerek öğrencilerimizi aydınlatmak ve gerekse kamuoyuna bazı mesajlar verebilmek amacıyla 22 Mayıs'ta ATATÜRK HAFTASI çerçevesinde KIBRIS'IN TEK MEŞRU DEVLETİ: KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ konulu bir seminer düzenlenmiştir. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı sayın Vehbi Dinçerler'in başkanlık yaptığı oturumlarda Kıbrıs Türk Kültür Derneğinden Mustafa Konuk, Tercüman Gazetesinden Zafer Atay, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başsavcısı Zaim Necatigil ve Prof. Dr. Haluk Ülman bildiriler sunmuşlardır.

Konferansların ve seminerlerin dışında, Enstitümüzün en önemli faaliyetlerinin başında araştırma ve yayın faaliyetleri gelmektedir. Bunların başında Atatürk Türkiyesinin iç ve dış siyasetleri, siyasî, iktisadî, sosyal ve uluslararası yönleriyle bilimsel bir metodoloji ışığında inceleyecek «Modern Türkiye'nin Oluşumu» genel çerçevesinde bir proje dizisi düşünmüştük. 1923'den itibaren dış münasebetlerimizi incelemeye yönelik bu gayretlerin başlangıç noktası olarak Lozan Barış Antlaşması ve Konferansı seçilmiş bulunmaktadır.

Bu düşünce ile konuya ilişkin ilk elden arşiv malzemesi olan İngiliz belgeleri tarafımızdan Enstitümüze getirilmiş ve hediye edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca, aynı konuda (a) ABD belgeleri ve (b) Fransız belgeleri için ilgili devletlerin İstanbul'daki kültür temsilciliklerine müracat edilmiştir.

1983/84 döneminde Enstitünün gerçekleştirdiği yayınlar sırası ile şunlardır:

1) Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinde bulunan Atatürk ile ilgili kitaplar
2) İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı (1922-23)
3) Atatürk Türkiye'sinde (1923-83) Dış Politika Sempozyumu-Bildiriler
4) Armenians in the Ottoman Empire and Modern Turkey (1912-1926)

Bunlardan başka Enstitü'nün kısa dönemde araştırma programına alınan projeler şunlardır: Amerikan belgelerinde Lozan Barış Konferansı, Musul Sorunu ve Mustafa Kemal Atatürk'ün ve Milli Mücadele için yurt dışındaki akisleri projeleri için Enstitümüz elemanları (araştırma görevlileri) çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu çalışmaların yanısıra en büyük arzularımızdan birisi de Enstitüde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi konularında bir İhtisas Kütüphanesi kurulabilmesidir. Bu konuda devlet kurumlarına yazılmış, ve resmi yayınlar hibe yoluyla temin edilmiş ve edilmektedir. Gerek kütüphanenin ve gerek dökümantasyon merkezindeki belgelerin Enstitü araştırma ekipleri tarafından değerlendirilerek yayınlanması ve bunun yanısıra öğrencilerin ve ilgili araştırmacıların yararlanmaları teşvik ve tanzim edilmektedir.

Sayın Öke, size yönelteceğimiz son soru, Enstitü olarak eksiklikleriniz, ve geleceğe dönük gereksinmelerinizin neler olduğu?

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü olarak faaliyetlerimizi gerçekleştirirken Enstitünün maddi imkânlarının da gözden uzak tutulmaması gerektiğini vurgulamak isterim. Enstitünün yeni kurulmakta olan bir müessese olması dolayısıyla bir alt yapı formasyonunun ve çalışma sisteminin oluşturulması için eldeki mevcut imkânlar seferber edilmiştir. Atatürk İlkelerini ve İnkılâplarını canlı tutmak gibi zorlu ve şerefli bir görev üstlenmiş olan Enstitümüze resmi kuruluşların yanısıra, özel kuruluşlarımızın da katkılarını beklemek hakkımızdır, sanıyorum. ■

BİLGE
KİTAP KULÜBÜ

Okurla Kitabı Buluşturan Kuruluş

- Genel Katalog
- Aylık Bültenler
- İndirimli Kitap
- Değerli Armağanlar
- Sürekli Kitap Sergileri

Bilge Kitap Kulübü
Valikonağı Cad. 73/2
Nişantaşı - İst.
Tel: 141 51 24 - 141 51 25

KİTAP KİTAP KİTAP

Gecegezen Kızlar

S. Bulut

Gecegezen kızlar, Tomris Uyar'ın son hikâye kitabı.

Ama bildiğimiz Tomris Uyar hikâyeleri değil bunlar; edebiyatın en eski türlerinden biri olan, masaldan kaynaklanan hikâyeler.

Öte yandan, masaldan yola çıkıp, içerdiğini çağdaş olaylarla besleyerek sonuçta yine masal yazmak da var; böylesi de değil Uyar'ın hikâyeleri. Hikâye gibi işlenmiş, olay, kahramanlar, ayrıntılar, ritim, hikâye ritmi.

Buraya, kitabının başına kendisinin Fernado Savater' den alıntıladığı küçük parçayı koymak, çıkış noktası konusunda aydınlatıcı olacak sanırım: «Eğer biri, masalların ilettikleri bildiriyi, öykülerin anafikrini ve serüven romanlardan çıkarılması gereken dersi birkaç sözcükle özetlemek zorunda kalsaydı, bu sözcükler: yüreklilik, cömertlik ve özgürlük tutkusu olurdu. Masallar, insan kararsızlığını ve uyanıklığını, son çözümlemede kişinin duyduğu özgüveni ya da kişilerin birbirlerine olan güvenini ve insanın insanlık içindeki yerini dile getirir. Böyle bir güven duygusu, ne pahasına olursa olsun, «mutlu bir son» yakalama eğiliminden çok daha anlamlı, çok daha güçlüdür.»

Ve Pamuk Prenses'ten Pinokya'ya, Kırmızı Şapkalı Kız'dan Çizmeli Kedi'ye kadar birçok masaldan üretilmiş dokuz hikâye!

Ikisi dışında bütün hikâyeleri severek okuduğumu söylemeliyim.

Ikisi dediğim de ilk iki hikâye: *Sonuncu Belki* ile *Ormandaki Ayna*. Yer yer tadına vardığım bu iki hikâyeyi niye sevmedim acaba? Tam olarak kendime de açıklayamadım bunu; ama belki de çok «açık son'lu» oldukları için diye düşündüm. Sonlu hikâye alışkanlığımız var ya! Yine de bu iki hikâye bana, açık son'lu hikâye ile yarıda bırakılmış-tamamlanmamış hikâye arasındaki farkı sürekli hatırlattı.

Öbür hikâyeler dediğim gibi, «gerçek bir anlatı ve dil şöleni.»

Bunların tadına varmak için ille de çıkış noktasındaki masalı bilmeye gerek yok. Ama, üstüne yazılan masalla hikâyeyi karşılaştırmak, nerde nasıl yararlanıldığını görmek ilginç tabii...

Hikâyelerde altı çizilmesi gereken bir şey, yazarın günlük hayatımızın küçük eşyalarını, küçük sıkıntılarını, duygu ve davranışlarını kullanmadaki ustalığı. Bunlar edebiyatımızda daha önce de kullanıldı ama Tomris Uyar'ın hikâyelerinde daha değişik bir yerleri var, şöyle söyleyelim: özerk bir yapıları var sanki. Hikâyenin içinde ama aynı zamanda dışında kalabiliyorlar, ezilip, silikleşmiyorlar. Dikkat ettim, hikâyeyi hatırlarken bu «küçük şeyler»i ayrıca hatırlıyor insan. Ayrıca ve canlı olarak.

Hikâyeleri tek tek anlatmanın gereği yok ama birisinden sözetmek gerekseydi *Sonsuza Dönüş*'ü seçerdim. Güncel hayatımıza çok yakın düştüğü için mi? Belki ama yazma olayının kendisi ve anlatılan şey bu kadar güzel hikâye edilebilirdi sanırım.

«Kim derdi ki İhsan Paşazade Nami Bey'in Moda burnuna bakan muhteşem yalısında 18.. sonlarında bir ilkbahar akşamı başlayan Kurtuluş şenliklerinin yankıları yüz küsür yıl sürecek?»

Böyle başlayan hikâye, bittiği zaman da bu noktadadır: bitip, tükenmeyen kurtuluş şenlikleri; kurtarılamayan «kurtuluş!»

Hikâyeyi anlatan Vakanivüs (sonradan Saffet Bey) kılıktan kılığa girer, kimi yerde lirik, kimi yerde romantik, kimi yerde de gerçekçidir

ama her yerde «biz»dir. Onun konuşmalarında dilimizin ve hayatımızın serüvenini mizahi bir tadla yeniden görebiliriz. Evet, eski ve yeni sözcükler büyük bir canlılık ve kişilikle hikâyeyi «bir adım ileri iki adım geri» sallayıp duruyorlar. Mehmet Yahya bey bakın ne diyor:

«— *Valla Saffet, dedi üstad. Anlatılması güç. Divan geleneğimizden vazgeçmeden muasır bir eser vermek istiyorum. Avrupa'nın alabildiğine gayri ahlâki bir şekilde kullandığı realizmi İslâm değerleriyle kalkındıracağım, yani sözün kısası ananeden vazgeçmeden çağdaşa kucak açan bir bileşim yatıyor gönlümde. Romanda bir köylü kızıyla esnaftan, kasabalı bir delikanlının aşkı da olacak. Böylelikle divan bezeğinin halk şiiriyle bütünleştiği sınırı da kurcalayabileceğim. Küçük pastoral sahnelere minik maniler serpiştirme olanağı doğacak (s. 75).*

Eski-yeni, hikâyenin kendisinde vücut buluyor! Anlatılır gibi değil, okumak gerekiyor.

İyi bir hikâyeye, iyi denir; ama ya çok iyiyse?.. ■

Yeniden Yaratma

Esen Çamurdan

Kendini, giderek içinde yaşamış bulunduğu ortamı soruşturan, bir tür hesaplaşmaya giden bir yazarın yazma serüveni.

Enka Bilim ve Sanat ödülleri 1984 Tiyatro Birincilik Ödülü'nü kazanan Ülkü Ayvaz'ın *Yeniden Yaratma* adlı yapıtının ana konusu bu. Oyunun sonunda (77 sayfalık kitabın 76. sayfasının yarısında) sahneyi dolduran bir film ekibi seyirci/okuyucuya bir film çekiminde bulunduğu izlenimi verir. Böyle bir durum oyunun yapısını iki ana bölüme ayırır: 1) Yazar'ın yazma uğraşısını anlatan bölüm. Tiyatro Bölümü. (Ya da bizim öyle sandığımız.) 2) İzlenmiş olanların bir film çekiminden başka bir şey olmadığını söyleyen çok kısa bölüm. Sinema Bölümü.

Oyunda zaman kesin olarak belirtilmemekte birlikte iki düzlemde ele alınır: a) Yazar ve sevgilisi olan Kadın'ın «gerçek» zamanı; b) Yazar'ın anımsadıklarının, düşündüklerinin canlanmasıyla oluşan ve geçmişi kapsayan «düşsel» zaman. Yer de, zamana koşut olarak «gerçek» ve «düşsel» alanlar olarak değerlendirilir.

Uzam, ilk sahneler dışında, gerçek/düşsel ya da yaşanan/yaşanmış olan'dan yola çıkarak ikiye ayrılmış: Sahnenin sağı ve ortası Yazar'ın Gençlik ve Olgunluk dönemlerine, soluysa Çocukluğuna aittir. Bir de bu belirtilen alanların dışında öyle bir yer vardır ki, diğerlerine göre daha yüksektir ve yalnızca bir kişi (Adam) tarafından kullanılır.

Tiyatro Bölümü'nde, yazmaya çalışan, düşünen, belleğindeki görüntüleri bir türlü dile getiremeyen Yazar görülür. Bu süreç içinde anımsadığı kişiler, olaylar, teker teker ya da aynı zamanda canlanır sahnede. Yazar'ın geçmişindeki çelişkileri, çatışkıları aktarılır seyirciye. Bunların arasında gerçekten yaşamamış ama söz konusu olan kişinin özlemlerini somut bir biçimde gösteren simgesel diyebileceğimiz kişiler vardır: Yaşlı Adam ve Adam. Yaşlı Adam, Anne'nin anlattığı masallarla yaşayan, onlarla özdeşleşen Küçükoğul'un beklentisinin ürünü alegorik bir kişiliktir. Adam'ın sahnede ayrı bir konumu vardır: Diğerlerine göre yüksekçe bir yere yerleştirilmiştir. Çıplak olarak betimlenir. Söylemi diğerlerinden özellikle farklıdır; yer yer destan'ı anıştırsa da onun yalınlığından oldukça uzaktır. Nedeni bir türlü anlaşılamayan karmakarışık Türkçesi, üzerinde önemle durulan bu rolü iyice belirsizleştirir.

Oyun kişileri hep bir şeylerin peşindedir: Anne kocasını bekler, Küçükoğul masallardaki Yaşlı Adam'ı, I. Delikanlı yitirdiği dizesini arar, Şapkalı Adam yaşamın anlamını... Bu insanların belirli bir tanımlamaları, adları yoktur,

Yazar'ın yaşantısında birer tip olarak kalırlar. Yazar'ın kafasından kopuk kopuk olarak geçen kişiler, olaylar, sahneye de öylece aktarılır ama bu geçişlerin sık değişmesi, ara bölümlerin çok kısa olması, oyundaki hareket yoksunluğu, yapıtı iyice durağanlaştırır. Kişilerin söylemleri de aynı soyut bağlamda sürer. Aralarında neredeyse absürde varan genel bir iletişimsizlik sezilir. Ama bu durumu doğuran temel sorunlar, altyapı, iyice belirtilmediğinden insanlar arası kopukluk yüzeysel olarak kalır, derinlik kazanamaz. O zamanda, önce bir yüzü, sonra rüzgârın uçurduğu bir dizeyi arayan 1. Delikanlı'nın, ya da «İnsan nasıl kıyar canına?» diye çevresini soruşturan Şapkalı Adam'ın arayışları gerçek anlamlarını yansıtamazlar. Bu umarsız arayış ve yalnızlığı vurgulamak için daha da ileri gidilir: I. Delikanlı 1. Sokak Kadını'na «Dante'nin Cehennemi'ni bilir misin?» diye sorar. Ya da ona «Felsefenin Temel İlkeleri» kitabını armağan eder... Ama tüm bu öğeler yeterli birikim ve yoğunluğu gösteremediklerinden bir slogandan öteye gidemez. Diğer kişilerde de görülür aynı yüzeysellik. Oyuna tam olarak oturmamış bir durumları vardır. Aralarında gerçekten dramatik olan bir tek Yaşlılar grubudur. Tragedya korosunun işlevini üstlenmişlerdir sanki. Suskun bir koro. Tepkilerini bastonlarını yere vurarak çıkarttıkları sesle gösterirler. Yer aldıkları üç sahnede de karamsar ama uyarıcı bir tutum takınırlar.

Yapıtta sürekli olarak üç tema çıkar karşımıza: At, Çiçekli Elbise, Bahçe. Her üçü de bir özlemi dile getirir; çocukluk dönemine ya da terkedilen Toprak'a karşı duyulan nostaljik bir duygu da olabilir bu, güzel günlere de. Yer yer seks olgusu da katılmak istenmiştir oyuna. İnsanların bunalımlarının bir uzantısı olarak gösterilmek istenen bu sahneler ne yazık ki yadırgatıcıdırlar.

Ülkü Ayvaz, *Yeniden Yaratma*'yla tiyatromuzda yeni bir biçim arayışına girişmiş. Yalnız bu nokta bile övgüye değer, hele bu çaba oldukça genç bir yazardan geliyorsa. Bu yolda kendine sinema örneğini seçmiş. Ve kurgudan da anlaşılacağı gibi, tiyatro içinde sinemayı denemiş. Bu konuda önemli bir yanılgıya düşmüş, çünkü sinemayla tiyatronun birbirlerinden apayrı dilleri olduğunu iyi kavrayamamış. Işıkla sağlanan geçişler ve bol ses etmenleriyle sinemayla tiyatroyu bağdaştırabileceğini düşünmüş. Oyunun sonunda da film ekibini sahneye çıkartarak (Şaşırtmaca? Yabancılaştırma?...) işi noktalayacağını sanmış.

Ama yanılmış.

Biçim olarak yanılmış, çünkü ışıkla sağlanan geçişler, yukarıda da değindiğim gibi son derece çabuk ve kopuk olmuş. Bu da seyirci/okuyucunun dikkatini dağıtıyor, kendini oyuna vermesini engelliyor. Biçimin bu durumu doğal olarak içeriğe de yansıyor: Zaten çok anlam yüklenmemiş kopuk söylemler sık geçişlerle iyice havada kalıyor, mesaj aktarılamıyor.

Yeniden Yaratma, «çok ödüllü», ama yine de «yeni» bir yazarın yapıtı. Ülkü Ayvaz tiyatromuzdaki biçim arayışlarını sağlam temellere oturtursa ileride oyunlarını sahnelerde görebileceğimizi umuyorum. ■

İnsanın Yazgısı

Atilla Birkiye

Savaş neler alıp götürmedi ki insanoğlundan. Bu suça ortak olmamış milyonlarca insan öldü; daha doğmadan, yüzbinlerce insan, atom bombasının o iğrenç etkisi yüzünden 'savaş sakatı' oldu. Gençliğini, ömrünü, en olağanüstü insani değerlerini yitirdi insanlık. Sonuçta Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, derin, onarılması güç izler bıraktı. Ama insanın, duygularına, yaşamaya ve direnmeye karşı özündeki bağlılık, onun, çağlar boyunca olduğu gibi bu kez de ayakta kalmasını sağladı. Kuşkusuz İkinci Dünya Savaşı'ndan en çok zarar gören uluslardan biri de Sovyetler. Kolay değil yirmi milyon insanını yitirdi; yine de bunun bir yıkım olmaması gerektiğini gösterdi. Bunun bizce izlenen en güzel örnekleri, Sovyet yazarlarının yapıtları oldu bir bakıma.

Bir Şolohov, bir Ehrenburg, bir Simonov vb. insanı, onun değerini, özünü, duyarlılığını ve yaşama bağlılığını anlattılar. Üstelik aynı coşkuyla, aynı dirençler, aynı sahiplenmeyle...

İşte *İnsanın Yazgısı* adlı kitaptaki Andrey Sokolov; iş-

te, savaşın kıyımına uğramış kişilerden biri. Tüm ailesini kaybetmiş: eşini oğlunu, kızını. Hiç kimsesi kalmamış savaş sonrasında. Birçokları gibi o da acılar içinde kıvranıyor. Kıvranmamak olanaklı mı?

Andrey Sokolov, tek başına, sevgiden, sevmekten uzak, birey olarak acılar içinde. Ne yapmalı Sokolov? Dört elle mi sarılmalı yaşama? Çalışmalı, üretmeli mi? Kuşkusuz bunları yapacaktır; yapmalıdır da. Yeterli mi, karısının, oğlunun, kızının saçlarını okşamak, her birini teker teker öpmek, koklamak gibi olabildiğince bütün vücudunu şiddetle sarsan insani bir duyguyu bastırmaya, yok etmeye. Ne mümkün.

İşte böylesi bir durumda insan ne yapmalı ya da ne yapar sorusunu gündeme getiriyor Şolohov. Ne yapar? Direnir, yaşama, yaşamaya dört elle sarılır. Acılarını içine gömer, gömmelidir. Sevmeli, sevilmelidir. Ancak, kolay mı? Böylesine acımasız bir geçmişi unutup da, o geçmişin şu veya bu şekilde izine rastlanmayacak bir geleceği yaşamak, kurmak olanaklı mıdır Sokolov için; insanlık için. Dahası, bu acıların içinde yer almamış bizler bile, yer yer bu acıları duyumsarız, onlardan etkileniriz, dolaylı da olsa.

Sokolov'a dönelim, ne yapacaktır. Kendisi de azımsanmayacak bir süre toplama kampında kalmış ve ölümden kıl payı dönmüştür. Orada da yaşamak, özgürce yaşamak için elinden geleni yapmıştır. Çünkü insandır, o. Bir insan başta özgürlüğünü düşünür, düşünmelidir. Zaten tarih de bu düşüncelerle oluşmaz mı? Tarihi yaratan

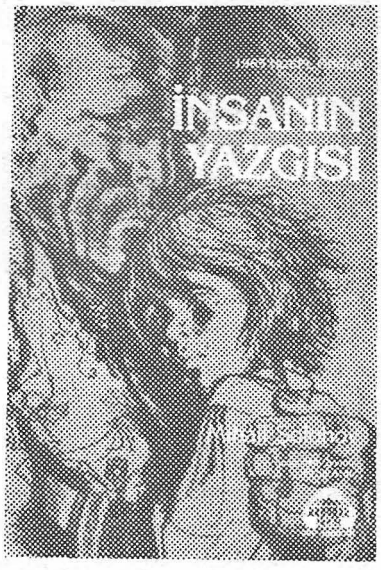

bu düşüncenin ta kendisi değil midir?

Ne var ki, özgürlük de tek başına havada duran bir durum değil, tersine birçok şeyle bağımlı, bağıntılıdır. Şöyle demek gerekir: Sokolov, sevme, sevilme özgürlüğüne sahip midir? Kuşkusuz, ilk bakışta bu sorunun yanıtı evettir. Ancak sorunun içine girdiğimizde Sokolov'un durumunun oldukça güç olduğunu görürüz. Geçmişi, hele böylesine bir geçmişi nasıl unutacaktır. Yaşadıkları, her zaman ya da birçok zaman, duygularını etkileyebilecektir.

Ancak, bu 'özgürlüğü' de Solokov'un kendisi kazanmalıdır; onu arayıp bulmalı ya da karşısına çıktığı zaman tutup kapmalıdır. O burada kesinlikle bireysel değildir. Olamaz da zaten. Birincisi toplum bireyleri tek tek benzer acılarla kıvranmakta benzer durumlardadır. İkincisi, birlikte paylaştıkları zaman böylesine bir özgürlüğü elde edebileceklerdir, aynı, savaşı kazandıkları, düşmanı hep birlikte anayurtlarından kovdukları gibi.

Nitekim, Sokolov, günün birinde küçük Vanya ile karşılaşır. Her şeyini ama sözcünün tam anlamıyla her şeyini yitiren üstelik ne yapacağını bilmeyen, bilemeyen Vanya ile. Belki de Vanya adı onun için sevgi sözcüğünün bir başka biçimiydi. Nitekim de öyle oldu: Sokolov, bütün kalbiyle sevdi Vanya'yı.. Kuşkusuz geçmişi unutmadı ama hiç olmazsa onu, geçmişi benliğinde artık *eskimiş olan* olarak duyumsadı, anıları yinelenince. Aynı şeyler hiç kuşkusuz küçük Vanya için de söylenebilir.

İnsan Sokolov'un yaşadıklarına tanık olunca başta hiç kuşkusuz yüreği burkuluyor. Ama sonra, yaşamanın, yaşama sevincinin, ne demek olduğunu; direnmenin, hayatın kendisine karşı direnmenin nasıl olması gerektiğini öğreniyor.

Küçük, ama iletisi büyük bir kitabın düşündürdükleri bunlar; yaşadığımız sürece unutamayacağımız Sokolov'u anlatan bir kitabın... ■

Güneyli Bayan

M. Umut

Güncel Yayınlar, «nice günlerden sonra ve yeniden», *Güneyli Bayan* ile bir yaprak çevirdi; yeni bir dönemi açtı. Her başlangıç, bir umut ve sevgi yatırımı sayılır. İçten içe, belirsiz bir sızı gibi ince, adı konulmamış birtakım kaygılara yer verse bile. Yayınevi de amacını böyle açıklamış: «yaşamı diri ve yaşanılır kılmak, doğrularda inat edip direnmek için...»

Yayınevi'nin ak bir sayfaya başlarken, Lillian Hellman'ın yaşamından birtakım karşılaştırmalara son derece açık bir kesit seçmesi, elbette yalın bir raslantı değil. Gerçekten *Güneyli Bayan*, yeni bir başlangıcı tek başına açıklamaya yeterli, tek başına anlamlı bir seçim.

Güneyli Bayan, Bilgesu Erenus'un oyunuydu. 1983 ve 1984 yılları içinde Türkiye sahnelerine zenginlik katmıştı. Ülkemiz sanat alanına gerçek bir hareket getirmiş, siyasal ve toplumsal yaşantıya belirli bir derinlik boyutu kazandırmıştı. *Güneyli Bayan*, gecenin ve sessizliğin çin mürekkebine batırılmış kalın zarını yırtan bir çığlıktı. Sessiz çoğunluğun sesi olmayı başarmıştı. O ses, yeni ve değişik, beklenmedik yankılar yarattı. İnsanın ölmediğini kanıtlayan ortak bir soluk alıp vermeye dönüştü.

Erenus'un oyununun temelinde Hellman'ın anıları, *Şarlatanlar Dönemi* (Scoundrel Time) yer almakta. Bugün kimsenin anımsamadığı, ama kimsenin de piyasada bulamayacağı bir kitap. Hellman'ın anılarını dilimize Tomris Uyar çevirmişti. Bu ilgi çekici serüven, bir bayrak yarışı gibi, bir kadının elinden öbürüne geçerek kendini duyurdu. Koşu, Atlantik-ötesinde Lillian Helman'ın —geçen haziranda 79 yaşında yitirdiğimiz Amerikalı tiyatro yazarı— 1952 yılında, siyasal inançlarından dolayı Mac Carthy Komisyonu'nda sorgulanmasıyla başlamıştı. Ondan T. Uyar ve Uyar'dan da Bilgesu Erenus bayrağı kapmıştı. Bir ara, iki kişi birden sahnede koşmaya başladı: Bilgesu (yazar) ve Yenersu (oyuncu) Tuhaf yazgı o ki, bu kez, sonuncu bir kadın Çiğdem Özgüden (yayınevi) koşunun sonuncu bölümünü üstlendi ve ipi göğüsleyecek.

Güncel Yayınların bu ilk kitabı, aynı zamanda dikkatleri iki yazarla ürünleri üstüne çekmekte. Hellman'la ve

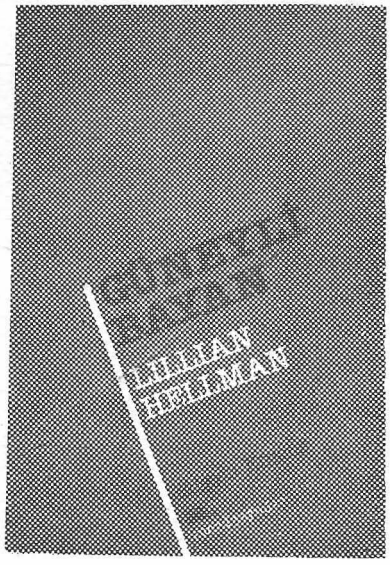

yaşam arkadaşı Amerikalı polis romanları yazarı Dashiell Hammett'in üstüne. Bu yüzden, kitabın başlangıç bölümünde, anıları oyun haline getirilen Hellman'ı tanıtan uzun bir inceleme var. Onu, bu kez Lillian Hellman imzasından çıkmış, sevgi ve dostlukla örülü Hammett üstüne bir değerlendirme izliyor. Bu iki yaklaşım, ola ki, çevirmen ve yayıncılarımız için, bu yazarların yapıtlarının dilimize ve Türk okuyucusuna kazandırılması yolunda itici bir güç oluştursun!

Sözgelimi, Hellman'ın *Watch on the Rhine* (Ren Üstünde, 1941) isimli oyunu, sonra *North Star* (Kuzey Yıldızı) isimli senaryosu. Son günlerde video programları ve sinema ekranlarını süsleyen *Julia* da, Türk okuyucusunun özlemle çevrilmesini beklediği yapıtlar. Dahası, *Şarlatanlar Dönemi*'nin yeni bir baskısı da —gönül ister ki, bir an önce— gerçekleşebilsin.

Dash'e gelince, önün örneğinde göze çarpan tablo daha değişik. Malraux'ya göre «Amerika'nın dört büyük yazarından biri» olan Hammett'in birkaç yapıtı Türkçeye kazandırıldı: bunlardan biri, *Kan Dalgası* yahut *Kızıl Hasat* (Red Harverst), öbürü *Lanet* (The Dain Curse). Her ikisi de 1929 tarihli olan bu yapıtların yazarı, yazık ki, çok daha önemli öteki kitaplarıyla ülkemizde tanınmadı. *Sırça Anahtar* (The Glass Key), *İnce Adam* (The Thin Man), *Malta Şahini* (Maltese Falcon)'yle örneğin...

Hammet, daha 1930'lu yılların başında Malraux gibi, Gide ve Aragon gibi kimi Avrupalıların ilgisini çekmeyi bilmişti. ■

Çehov Bütün Oyunları I

Figen Gökberk

Ataol Behramoğlu'nun çevirisiyle yayınlanan kitapta Çehov'un üç oyunu yer alıyor. Bu oyunlar, İvanov, Vanya Dayı ve Vişne Bahçesi. İvanov, Platonov'dan sonra Çehov'un yazdığı ikinci uzun oyun. Vanya Dayı'yı Martı'dan sonra, Vişne Bahçesi'ni ise Üç Kızkardeş'ten sonra yazmıştır.

Bu üç oyun incelendiğinde, Çehov'un diğer oyunlarına da genişleyebilecek ortak noktalar bulunabilmektedir. İlkin zaman ve mekân benzeşmesinden söz edilebilir. Oyunların üçü de taşrada bir çiftlik eviyle bahçesinde geçer. Büyük bir toplumsal ekonomik ve düşünsel değişim geçirmekte olan Rusya atmosferi kullanılır. Kişiler, bu zaman ve mekânda, geçirmekte oldukları toplumsal değişim sürecini iyice kavrayamadan tüketilmişlik duygusu içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışan insanlardır.

Kitabın ilk oyunu İvanov, çiftlik evinin bahçesinde başlar. İvanov, yardımcısı Borkin'le konuşmaktadır. Bu konuşmadan, İvanov'un sıkıntıda olduğunu öğreniriz. İvanov'un bunalımının başlangıcı, oyunun başlangıcından önceye dayanmaktadır. Diğer iki oyundaki bunalımlar da aynı niteliği taşırlar. İvanov'un para sıkıntısı vardır, sinirleri bozuktur ve bunalmaktadır. Borkin, alaycı ve acımasız konuşmalarıyla İvanov'u hırpalar. Borkin, İvanov üzerinden ürettiği dedikodularla çevrenin İvanov'u tüketmesini hızlandırır. İvanov ise başlangıçta gerçekleştirdiği, çevresindekilerden farklı hareket ve isteklerle bu tüketilmeyi başlatmıştır.

Sonraki sahneler, İvanov'un evinden ve karısından uzaklaşma isteğini işler. Karısı, İvanov için geçmişini simgelemektedir. İvanov'un bugün kendisini bu derece sıkıştırılmış hissetmesinin nedeni geçmiştir. Karısı, İvanov için ailesini terketmiş ve dinini değiştirmiştir. Geçmişindeki bu türden olağan dışılıklar onu, şimdi taşınması güç bir yükün altına sokmuştur. İvanov, evinden uzaklaşıp Lebedevlerin evine gitmeyi ister. Orada, gelecek için kendisine umut olabilecek Saşa vardır. İvanov, geçmiş ile düşlediği gelecek arasında sıkışmış olmanın bunalımını yaşar. Geçmişi yüzünden düşlenen gelecek tüketilmiştir.

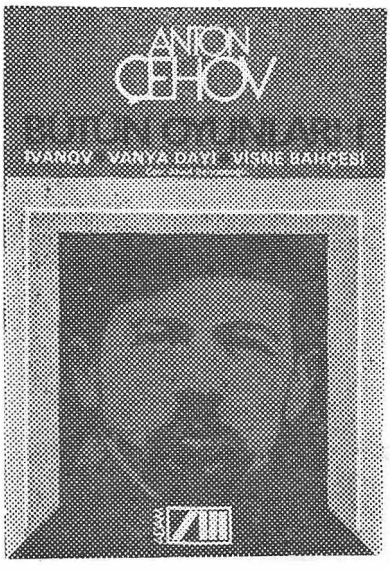

İvanov'dakine benzer bunalımı Vanya Dayı'da da gözlemleriz. Bu kez Vanya Dayı, yaşamını önemli biri saydığı, eskiden kızkardeşinin kocası olan Profesör'e adamıştır. Ömrünü, yeğeni Sonya ile birlikte Profesör'ün rahat yaşamasını ve çalışmalarını sürdürebilmesini sağlamak için çiftlikte durmadan çalışmakla geçirir.

Vanya Dayı tarafından Profesör'ün çiftliğe gelmesi sonucunda ortaya çıkan yeni koşullar Vanya Dayı'nın bu gerçeğe varmasını sağlamıştır. Bu yeni bilgi, Vanya Dayı'nın bunalımını başlatır.

Yaşamını birine adayan ve o kişinin tükenmesiyle kendi yaşamının öncelikle de geçmişinin değersizliğini gören Vanya Dayı, yaşadığı aldatılmışlık duygusu ile İvanov'daki İvanov'un karısı Anna'ya yaklaşır. Bu, Vanya Dayı'da «...Tanrım, ya şimdi? Emekli oldu sonunda ve bütün yaşamı sonuçlarıyla gözler önünde. Ondan emek ürünü tek bir sayfa kalmayacak, tümüyle bilinmeyen biri bir hiç! Bir sabun köpüğü! Ve aldatıldım ben...» sözleriyle anlaşılırken Anna da aldatılmışlık duygusunu «... Her zaman yalan söylüyordun bana; gerçek üzerine her zaman, her zaman yalanlar söylüyordun bana... söylediğin her söze inanıyordum...» şeklinde belirtir.

Fakat İvanov'un bu niteliği ile Profesör'e yakınlaştığını düşünemeyiz. İvanov, oyunun Vanya Dayı'ya yaklaşan kişisidir, biraz seçkinleşen, değer kazanan insanları hırpalayan çevre, ikisinin de yok oluşunu hazırlamıştır. Bu olgu Vanya Dayı'daki Doktor Astrov'un sözleriyle anlatılır. «Tüm bu bölgede aklı başında aydın,

dürüst iki kişi vardı sadece: Sen ve ben. Fakat on yıl içinde günlük yaşamın tekdüzeliği, bu iğrenç hayat, içine çekip yuttu bizi, çürümüş buharlarıyla kanımızı zehirledi.»

Doktor Astrov, İvanov'daki Doktor Livov gibi olumlu özellikler gösterir. Vişne Bahçesi'ndeki yeni geleneğin düşünsel yönünü simgeleyen Trofimof da bu ikisine yakındır. Bu kişiler, bir şeyler yapmaya çalışan, her şeyin karmakarışık olduğu dünyada düzenlenmesi ve kurtarılması gerekenlerin de var olduğunu savunan insanlara örnektirler.

İvanov, kesin bir sonuçla, İvanov'un kendisini öldürmesiyle biter. Vanya Dayı'da ise ölüm olgusu önce Vanya Dayı'nın Profesör'ü öldürme girişimi ile daha sonra da Doktor Astrov'un çantasından morfin çalma olayıyla yinelenir. Vanya Dayı'da sonuç açık bırakılmıştır.

Profesör ve karısı çiftlikten uzaklaşırlar, her şey bir ölçüde eski haline dönmüş görünür. Sonya ve Vanya Dayı çalışmaya sığınırlar. Bu belli belirsiz bir umutsuzluğun umutla karışık olarak seçildiği bir sonuçtur. Diğer oyun Vişne Bahçesi'nde de aynı ögeleri taşıyan bir sonuçla karşılaşılır.

Vişne Bahçesi'nde diğer oyunlarda olduğu gibi dar bir zaman dilimine sıkışmış insanlar söz konusudur. Bu insanlar da geçmişlerini tüketmiş oldukları için düşledikleri geleceği yaşayamazlar.

Oyunun ilk bölümü, dar bir mekânda, bir odada geçer. Uzun bir yolculuktan dönecek olan Vişne Bahçesi'nin sahipleri beklenmektedir. İlkin yeni geleneği simgeleyen eski köylü çocuğu, şimdinin tüccarı Lopahin'le karşılaşırız. O da iyi yürekli ev sahibesini karşılamak için gelmiştir. Vişne Bahçesi borçlar yüzünden satılacaktır. Ve ailenin bu satışı önlemek için bir şeyler yapması gerekmektedir. Lopahin, bahçenin parsellenip, yazlıkçılara kiralanmasını önerir. Bu öneri, aile tarafından dikkate alınmaz bile.

Sonraki bölüm bahçede geçer. Bu bölümde umut vardır. Vişne Bahçesinin aile için değerini anlatan konuşmalar ve bahçe çevresinde kurulan ilişkiler bu bölümde yer alır. Bunu, Vişne Bahçesini kurtarmak için girişilen sonuçsuz çabalar izler.

Üçüncü bölümde Vişne Bahçesinin satıldığı öğrenilir. Satın alan, yeni geleneği ekonomik yönden simgeleyen Lopahin'dir.

Oyunun simgesel gelişimini Vişne Bahçesi temi sağlar. Bahçe eskinin simgesidir. İvanov'daki, zamanında veremediği kararlar yüzünden kozlarını bir türlü kullanamayan kumarbaz motifiyle, bu oyundaki soylu sınıfın budalalığı ve yavaş aldığı kararlar yüzünden dağılması benzeşirler.

Vişne Bahçesi aile için, geçmiş yüzünden seçkin, estetik bir değer taşır. Bu değer, Lopahin'in bahçeyi satın almasıyla Lopahin'in sözleriyle «Bahçenizin seçkin olan tek yanı genişliğidir, başka bir şey değil»e dönüşür.

Oyunun sonunda aile yeni yaşamlar kurmak üzere bahçeden ayrılırken kesilen ağaçların sesi duyulur.

Görüldüğü gibi, oyun kişilerinin yaşamakta oldukları değişim sürecine ayak uydurmalarında güçlük çıkaran geçmişlerdir. Onlar, tükenmekte olan bir yaşam biçiminin son temsilcileri olarak kalmışlar; karşı karşıya kaldıkları değişimi bu yaşam geleneği ile altetmeye çalışmışlar; ve bundaki başarısızlıklarının yılgınlığıyla gururlarını koruma çabalarını birlikte taşımışlardır. Bu insanların yaşam serüvenlerine en yetkili yanıtı ebedi öğrenci Trofimov şu sözleriyle verir: «... Çok açık bir şey ki, bugünü yaşamak için önce geçmişin kefaretini ödememiz, onun hesabını görmemiz gerekir. Bu kefaret de ancak acı çekerek, olağanüstü, sürekli bir emekle ödenir...» ■

Sanki Dün Gibi

Muzaffer Hacıhasanoğlu

Geçmişe dönük bakışları çok Işık Yavuz'un, kitabına «Sanki Dün Gibi» adını vermesi de belki bundandır.

«Gelmiş Geçiyor İbrahim» şairin hesaplaşmasıdır kendi kendisiyle. Yaşamak, ortaya düşüp, sevgiyi aramaktan başka nedir? «*Benim çarptığım gemiler/Benden sarhoş/Serenlerim benden rüzgârlı/El değmemiş ahizelerden/Yaşanmamış sevilere/Telefon ederdim/Saçlarım karlı*» Kolay mı buluvermek sevgiyi? Bir tutku bağlayacaktır bizi yaşama: «*Sevgi denilen çocukluğu/Yaşamak için/Karanlığın esintileri içinde/Bir gizi paylaşmağa/And içtim MÜZİKLE.*»

Büyük sevgilerden, tutkulardan başka küçük, küçücük sevinçler de vardır elimizden tutuveren: «*Solgun bir çiçek yığını/Aralarında kurutulmuş/Şimdilerde yok/Yalın bir sevinci anımsıyorum*»

Yaşam doyulmayacak kadar güzeldir: «*Gün doğumu kadar kısa ömür*». Onun için mi dönüp dönüp geriye bakıyor Işık Yavuz? «*Altın sesli bir horoz/Oynadığım kumlarda/Yitip gitti izlerimiz/Birileri alıp satıyor/Ev yapıyor/Çocukluğuma/Arsalarda*». Oysa yıllar kimseyi bırakmaz olduğu yerde, alır götürür kalabalıkların içine atar; ne var ki bu kalabalıkların içinde bile yalnız kalabilir insan; işte o zaman şair yalnızlığını çocukluğuyla oynamaya gönderir; ne yapsın kalabalıklar sağırsa... «*Kalabalıklar sağır mı/Huzmelerde o ne partal/Bağırsam duyulur mu/Heey... burda kal.*»

Yetinebilir miyiz olduğumuzla? Zengin ya da fakir bir düş alemimiz vardır. «*Herkesin bir afrikası varsa/İçin için çırpınarak uçtuğu / Yarınını düşünmeyen ozanın / Göğe baktıkça eksildiğini yeryüzünden.*»

Varlığıyla dünyamızı dolduranlar vardır; onlarla buluruz bir şeyleri, onlarla kaybederiz: «*Bu ne işkilli bekleyiş/Gelmesen/Büyür dünyanın yuvarlağı/Ben ve içimdeki İstanbul/Kaybolur*»

Umutlarımızdır bizi kamçılayıp duran; olsun isteriz, olsun, olsun... «*Küçük bir dalım/Olsun isterdim/Ben tutunca açacak.*»

Ağaçlarda görüyoruz zamanın geçip gittiğini; ufacık bir fidan koskoca bir ağaç oluveriyor gözlerimizin önünde; ihtiyarlıyoruz birlikte. «*Sallanıyor/Eğiliyor/Doğruluyor ki/Zamanla oynuyor.*»

Değişik bir şiir dünyası var Işık Yavuz'un; dümdüz söylediği de oluyor, anlam karıştırmaları yaptığı da, düzyazıya indiği, işi konuşmaya döktüğü de... Söylemek isteyip de söyleyemediklerimizi koyabilmiş şiirlerine. ■

İki kitap: Talât Paşa 12 Eylül 00.4

Cem Sofuoğlu

Dost yayınlarında geçenlerde ikinci baskısı yapılan kitap, basit bir posta memurluğundan Osmanlı İmparatorluğu Sadaretine yükselen, İttihat ve Terakki yöneticilerinden Talât Paşa'nın biyografisini konu ediniyor. Önsözde yazarın da belirttiği gibi, biyografik deneme ülkemizde pek tutulmayan bir yazı türü. Fakat Tevfik Çavdar olanakların kendisine elverdiği ölçüde, yakın tarihimize damgasını vurmuş bir lideri ve örgütü İttihat ve Terakki'yi bizlere tanıtıyor.

«İktidar sahibi olmak, bildiğim kadarıyla dünyada bir insanın erişebileceği en önemli amaç, aziz bir hedeftir. Hiç bir şey iktidar sahibi olmayla kıyaslanamaz.» diyen Talât Paşa için düşüncelerini gerçekleştirebilmek ancak iktidara gelmekle mümkündür. Örgütü İttihat ve Terakki ise iktidara ulaşmakta kullanılacak bir araçtır.

Sürgünde bulunduğu Selânik'te, daha sonra İttihat ve Terakki adını alacak «Osmanlı Hürriyet Cemiyeti»ni kuran Talât Paşa ve arkadaşları, Tarık Zafer Tunaya'nın dediği gibi «... genel bir deyimle Türk Jakobenleri'dir.» Gerçekten «Jakoben diktatörlüğü dönemi Türk aydınları açısından, Fransız ihtilâlinin en fazla dikkatleri çeken ve üzerinde en fazla durulan bölümüdür.» Talât Paşa Jakoben tipi örgütlenmeyi benimseyerek «Tabanda yığınlara yönelik geniş bir demokratizasyon, tepede ise merkezi ve güçlü bir iktidarın meydana getirdiği bir bileşim»e yönelmiştir. Örgütte öncülük «küçük burjuvaziye, bunların da asker ve sivil aydınlardan oluşan bürorat kesimine verilmişti.» Fakat Talât Paşa «Narodnik» eğilimine karşın, Jakoben yanını «Osmanlı Türk toplumunun geleneksel «ceberrutluğuna» uydurmuştur.» Aslında bu durumu bilen fakat, değiştirmek için elinden bir şey gelmeyen Talât Paşa daha sonraları, kendisinin ve parti-

sinin yönetimini bir «aydınlar istipdadı» olarak niteleyecektir.

Meşrutiyet'in ilânı, Abdülhamit'in devrilmesi ve 1912 seçimlerinin ardından Babıâli baskınıyla Talât Paşa ve partisi nihayet çok arzuladıkları iktidara gerçek anlamda sahip olurlar. Artık bundan sonra İmparatorluğun kaderini: «Halk için, halka rağmen, halksız bir yönetim...»le onlar belirleyecektir.

Kitap, Osmanlı İmparatorluğunun I. Paylaşım Savaşına giriş nedenleri ve zorunlukları ile, Müttefik devletlerle işbirliği yapan Ermenilerin zorunlu göçe tabi tutulmaları kararı olan «tehcir»le ilgili olarak, belgelere, o dönemleri yaşayanların -özellikle de Talât Paşa'nın- anılarına dayanarak ilginç bilgiler veriyor.

Yenilgiden sonra Almanya'ya kaçan İttihat ve Terakki'nin bu Robespierre'i, Marat'sı orada da siyasetle uğraşmaya devam eder. Gayri resmi olarak İngilizlerle temasa geçen Talât Paşa, Anadolu'ya geçmek için de Mustafa Kemal'den haber beklemeye başlar. Fakat «yatağında ölmeyeceğini» daha çok önceden bilen bu eylem ve siyaset adamı, bir Ermeni militan tarafından öldürülür.

«Talât Paşa» kanımızca, ülkenin sorunlarıyla ilgili her aydının okuması gereken bir kitap. Tevfik Çavdar, Talât Paşa ve İttihat ve Terakki dönemini anlatırken, yarı sömürge bir ülkenin emperyalist devletler elinde çaresiz kalışını, ordunun siyasete bulaşmasının nelere mal olacağını, etkisi günümüze dek ulaşan, yığınlara dayanmayan seçkinci asker-bürokrat egemenliğinin kökenlerini gösteriyor. ■

İnsan, M. Ali Birand'ın bu kitabını okurken geçmişin olaylı günlerini sanki yeniden yaşıyor gibi oluyor. Zaten unutmak da mümkün değil, çünkü anılarda o kadar tazeler ki... Geçmişte yaşanmış bu olayların tazeliğine, M. Ali Birand'ın gazeteciliğinden ileri gelen, akıcı ve canlı üslûbu da eklenince kitabı okumak daha da ilginçleşiyor.

«12 Eylül» yazarın da önsözde belirttiği gibi, 12 Eylül öncesi dönemin incelemesini, tahlilini yapan bir kitap değil. Kitabın amacı, ilerde bu dönemi ayrıntılı biçimde inceleyecek araştırıcı ve tarihçilere hammadde sağlamaya yönelik. Dönemin yetkili sivil ve asker kişileriyle yapılan konuşmalar ve 1250 döküman, zabıt ve makale incelenerek hazırlanan kitapta, 1977 yılından itibaren ülkenin «adım adım» askeri bir müdahaleye doğru gidişi anlatılıyor.

Bölgedeki dengelerin İran İslâm devrimiyle alt üst olması ve Sovyetler'in giderek güçlenmesi, Amerika'dan gelen sinyallerin askeri bir müdahaleyi olumlu karşılayacağı yönündedir. Bu arada ordunun Ecevit'e olan güvenini yitirmesi ve giderek büyüyen ve şiddetlenen terör, komutanlar için müdahaleden başka bir seçenek bırakmıyor. Tüm bunların dışında, müdahale için belki en önemli nedenlerden biri de, ülkenin iki büyük siyasi parti liderinin demokrasiyi devam ettirmek için aralarında bir türlü uzlaşamamalarıdır. Kitapta, iki lider arasında yapılan bu sonuçsuz uzlaşma görüşmeleri gerçekten «ibretle» okunacak sayfalar. Kuvvet komutanları tarafından verilen uyarı mektubuna rağmen, iki lider de sanki bir askeri müdahale olasılığı yokmuş gibi hareket etmekte ve bu olasılığı akıllarına getirmemektedirler. Herhalde dünyanın hiçbir ülkesinde bu kadar açık «geliyorum» diyen bir askeri müdahale olmamıştır. Yazar kitabını «TBMM'nin dünkü, bugünkü ve yarınki üyelerine...» ithaf ederken, bir daha Türkiye'de demokrasiyi kollama konusunda daha dikkatli olmalarını istiyor olmalı. ■

Kırsal Türkiye'de Eğitim ve Toplum

Faik AKÇAY

Kırsal Türkiye'deki eğitim, toplum yapısını irdeleyen bilimsel araştırmaların sayısı yetersiz. Aydınlarımızın, bu konuya yeterince eğilmedikleri ya da kırsal Türkiye'nin somut gerçeklerine inerek, özgün yapıtlar verme olanağı bulamadıkları acı bir gerçek. Yapılan araştırmaların, yayımlanan yapıtların, üniversitelerimizle, belli bir aydın kitlesinin dışına taşarak, geniş kitlelere ulaşamadığı da, bilinen acı gerçeklerden biri.

Nefise BALAMİR, bu alanda, büyük bir boşluğu doldurma çabasıyla, özgün bir yapıt koymuş ortaya. Balamir'in araştırmasında, kırsal Türkiye'deki eğitimin niteliği, gelişmiş toplumların, bu alanda geçirdikleri deneyimlerde gözlenerek ulaşılan evrensel yasalarla bağlar kurarak, bilimsel bir anlayışla incelenmeye çalışılmış.

Nefise Balamir, yapıtında, «*...Toplumsal yapının, eğitim düzeyini hem doğrudan, hem de eğitim hizmetlerini etkilemek yoluyla, dolaylı olarak belirlediğini...*» temel sav olarak ileri sürmektedir. Yaptığı araştırmanın bulgularıyla, bu savını kanıtlamaya çalışmaktadır.

«*... Tek başına, eğitim üzerinde yapılan yeniliklerin, toplumsal değişme için yeterli olmayacağı...*» yargısından yola çıkan Balamir, bulgularını bu mantıkla değerlendirme çabasındadır.

Araştırmanın önemli bir özelliği de, «*... Kırsal Türkiye'de, ilkeğitim ve ilkokul sonrası eğitimin, köyler arası yapısal ayrılıklardan ne ölçüde etkilendiğini...*» ortaya koyacak veriler toplayarak, bunları çağdaş bir yaklaşımla değerlendirmesidir.

1975-1976 yıllarında, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün yapmış olduğu alan araştırmasından yararlanan Balamir, masa başında oturarak eğitim sorunlarını saptamaya çalışanlardan birkaç adım ileri giderek, güvenilebilir bilgi ve belgelerle, somut gerçekleri yakalamaya çalışmış bulunuyor.

Nefise Balamir'in yapıtı, üç bölümden oluşuyor:

İlk bölümde, «*EĞİTİMİN TOPLUMDAKİ YERİ*» belirlenmeye çalışılmış. Bu belirlemeyi yapabilmek için, eğitimin kültürel, ekonomik, genel kapsamda işlevleri ortaya konulmuş. Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze dek uygulanan eğitim politikasının ortaya koyduğu sonuçlar yargılanmaya çalışılmış. Eğitimdeki «*fırsat eşitliği*» kavramının, Kırsal Türkiye koşullarına göre, yaşama geçme durumu, daha doğrusu yaşama geçmeme nedenleri sergilenmeye çalışılmış.

İkinci bölümde, «*KIRSAL TÜRKİYE'DE, EĞİTİMİN TOPLUMSAL BELİRLEYİCİLERİNİ ÇÖZÜMLEMEK İÇİN KULLANILAN YÖNTEM*» anlatılıyor. Araştırmanın nasıl yapıldığı, güvenilirlik durumunun boyutları ortaya konuluyor.

Üçüncü bölümde, «*KIRSAL YÖRELERDE EĞİTİMİN DURUMU VE TOPLUMSAL BELİRLEYİCİLERİ*» saptanıyor. Kırsal yörelerde yaşayan nüfusun, özellikle ilkeğitim olanaklarından yararlanma koşulları gözler önüne seriliyor.

Balamir, çalışmasında ileri sürdüğü savlarını, tartışma, yorumlama süzgecinden geçirerek, akılcı bir çizgiye oturtmaya çalışmış. Bunda, başarılı olduğu görülüyor.

Yapıttaki anlatım, pek sürükleyici değil. Sıkıcı, ağır bir niteliği var. Aslında, dili yalın. Anlatım bu içtenlikten yeterince yararlanılamadığını gösteriyor.

Eğitimin işlevinin, eskiyi aktarmak değil, yeniyi aramak olduğu gerçeğini vurguluyor sayın Balamir. Bu gerçeği kanıtlamada, oldukça başarılı olmuş. Eğitim olayının, geniş, evrensel bir olgu olduğu, bu olgunun evrensel yasalarının bulunduğu dile getirilmiş. Evrensel eğitim yasalarının, Kırsal Türkiye özelindeki işlerliği tartışılıp yorumlanmış.

Eğitim sorunlarıyla ilgilenenlerin yanında, tüm aydınların, dahası tüm yurttaşlarımızın okuyup yararlanmaları gereken bir yapıt koymuş ortaya Nefise Balamir. Bu güzel çalışmanın, halka ulaşması, kırsal Türkiye'deki sorunların çözümüne katkıda bulunması gerekir.

Balamir, yerli, yabancı eğitimcilerin, özellikle kırsal yerleşme birimlerindeki eğitimin işlevi konusundaki düşüncelerini, kırsal Türkiye'deki eğitim olgusuna uyarlamaya, daha doğrusu, kırsal Türkiye'deki eğitim yapısını bu görüşler ışığında değerlendirmeye çalışıyor. Bu çabasında, çok başarılı olduğunu kanıtlıyor ortaya koyduğu yapıt.

Bu tür çalışmaların, bilimsel araştırmaların yaygınlaşmasının, kültürel yönden gelişmemize olduğu gibi, sorunlarımızın çözümüne de katkıda bulunacağını belirtmekte yarar var. Nefise Balamir, bu alanda kendine düşeni yapmış. İleride daha özverili yapıtlar vereceğini muştuluyor bize.

Çerkez Ethem'in İhaneti

Metin Turan

Yakın tarihimizin araştırılması, bu süreçte geçen olay ve oluşumların değerlendirilmesi günden güne gerekliliğini ortaya koyuyor ve ilgilenenlerin de dikkatini bu noktaya toplayabiliyor.

Son yıllarda üzerinde ayrı bir ilgiyle durulan ve tartışmalara neden olan konu da, Çerkez Ethem olayı olmuştur.

Dökümanların iyice değerlendirilmeyişi ve saptırma yorumlarla Çerkez Ethem üzerine yönelen görüşlerde, gerçekle uyuşmayacak nitelikte

algılamaların ortaya çıktığı gözlendi: Kimi kez Ethem sosyalist olarak nitelendirildi, kimi kez de anti-komünist olduğu vurgulandı. Ama üzerinde kuşku ile durulmayacak bir nokta var ki, öyle ya da böyle Ethem'in bir Ulusal Kurtuluş Savaşı baltalayıcısı, bir hain olduğudur. Ne ki, işin üzücü ve de düşündürücü yanı, bazı isimlerin bu gerçeği de dışlar oluşudur. Sarıhan, hem bu savların geçersizliğini, hem de o günkü koşulların bir anatomisini sergiliyor.

Zeki Sarıhan'ın bu dördüncü araştırma-inceleme kitabı. Daha önceleri de «Kurtuluş Savaşı Günlüğü I» ve «Kurtuluş Savaşı Günlüğü II» adlı inceleme-araştırma kronolojik kitaplarıyla «Vatan Türküsü» adlı araştırma-incelemesi yayınlanmıştı. Bu çalışmalar açısından da bakıldığında Sarıhan'ın yakın tarihimiz üzerinde yetkin bir araştırmacı konumuna sahip olduğu kolaylıkla gözlenir.

Şu kuşku götürmez bir gerçektir ki, idealist bir kafa yapısına sahip olan Çerkez Ethem'in toplumsal normları değerlendiremeyişi ve emperyalizm ve onun yandaşlarına karşı verilen «dirlik-düzenlik» savaşımından kaçışının hainlikten öte bir adlanması yoktur! Bu kişilikteki bir insanın salt Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın verildiği sürecin başlarında gösterdiği başarıları gözönüne alınarak, bundan sonra takındığı tavırlarının; Anadolu insanının verdiği mücadeleyi parçalama yolundaki girişimleri ile karşı savaşımda yer alışının sonuçları değerlendirilmeden varılacak yargı nesnelcilikle bağdaşmaz. Sarıhan, bu tür yanlış yargıların çürüklüğünü ve Ethem'in hakettiği hainlik adlanmasının gerekçelerini belgelerle kanıtlıyor.

Düzenli ordunun oluşturulması girişimlerinde Ethem'in Mustafa Kemal'in görüşleri karşısında oluşu ve bundan sonra başlayan Yunan yanlılığı belgelerle sergileniyor. Mustafa Kemal ve arkadaşlarının oluşturmaya çalıştıkları düzenli ordunun gerçekleşmesine karşı çıkışlarına şöyle değiniyor Sarıhan: «Ethem ve arkadaşları düzenli ordunun emrine girmeyi kabul etmedikleri gibi, bu ordunun kurulmasına da zorluk çıkarmışlardır.» (s. 43)

Ethem ve taraftarlarının düzenli ordu karşısındaki gerçekleri gerilla savaşının yeğlenmesidir. Buna da halkın subaydan ürktüğünü gerekçe göstermektedirler. Oysa Mustafa Kemal'in gerilla savaşı konusunda da bilgili olduğunu, Harp Akademisinde eğildiği konulardan biliyoruz. (Bkz. Yavuz Abadan, Mustafa Kemal ve Çetecilik, Varlık Y. 1964).

Ethem, bu konuda karşı düşüncede oluşunu İsmet Paşa'ya gönderdiği mektubunda şöyle belirler: «A gözünü sevdiğim biçareler, talim ve terbiye ile 93'ten (...) beri kazandığınız en ufak bir muharebeyi gösterebilecek vaziyette olsanız o kadar hayret etmeyeceğim.» (s. 46)

Görüldüğü gibi Ethem'in Anadolu devrimi savaşımcılarına karşı takındığı tavır açıktır.

Sarıhan, bundan sonra Ethem'in Yunanlılarla işbirliği yaptığı olumsuz girişimler, kitleler üzerinde yarattığı psikolojik çöküntü taktiğinin kaynaklarını ortaya seriyor.

Ethem'in hainliği konusunda hâlâ inançsız bulunan savlara karşı kaynakları sergilerken, şunları vurguluyor: «Sözlüklerde ve yasalarda yapılmış tanımlara bağlı kalmadan, sanırız vatan ihanetinin herkesçe kabul edilmiş bir alt sınırı vardır ki, bu, bir millet haklı bir savaşın içindeyken düşmanla doğrudan işbirliği yapmaktan geçer.» (s. 101)

Yunan uçaklarının Türk ordu birlikleri üzerine attığı bildirilere imzasını atmaktan çekinmeyen, bundan da öte bu bildiriler karşılığında verilen paraları kabul eden bir insanın hainlikten başka adla anılması neye bağlanır ki?.

Her biri titiz kaynak taramasının ürünü olarak sergilenen gerçekler, yakın Türk tarihi açısından önemli işlevselliğe ulaşmaktadır.

Kitap, bu tarihsel değerliğinden başka, güçlü bir anlatımın da ürünü. ■

Felsefe Yayınları Kaynakçası

Hatice Aynur

Belirli konu alanlarını içeren kaynakça çalışmaları ülkemizde giderek yaygınlaşmaktadır. Böylece okur ve araştırıcı kitlesi ilgilendiği alanın yayınlarını toplu olarak görme olanağına kavuşmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, 1979 - 1984 yılları arasında yayımlanmış felsefe kitaplarının kaynakçasını vermektir. Bu yıllar arasında yayımlanmış kitapların tamamına elimizde olmayan nedenlerden dolayı ulaşılamadığından kaynakçanın tüm kitapları içerdiği savında değilim. Kaynakçanın 1979 - 1984 yıllarıyla sınırlandırılmasının nedeni ise, daha önce 1928 - 1979 yıllarını içeren bir tez çalışmasının yapılmış olmasıdır : Keseroğlu, Hasan S. 1928 - 1978 açıklamalı felsefe bibliyografyası. İstanbul, 1980. (Mezuniyet tezi)

Afanasiev, V.G. Felsefenin ilkeleri; tarihi materyalizm; diyalektik materyalizm. 2c. 3. bs. çev.: Nadiye R. Çobanoğlu. İst.: Yar., Yay., 1979.

Althusser, Louise. Felsefe ve bilim adamlarının kendiliğinden felsefesi. çev.: Ömür Sezgin. Ank.: Birey ve Toplum Yay., 1984. 143s.

Altıok, Füsun. Niçin diyalektik, fzm.: Aydın Yay., 1980. 231s.

Akarsu, Bedia. Ahlak öğretileri; Kant'ın ahlak öğretileri. 2. bs. İst.: ÜEF, 1979.

Akarsu, Bedia. Ahlak öğretileri; mutluluk ahlakı; Kant'ın ahlak felsefesi İst.: Remzi Kite., 1982. 261s.

Akarsu, Bedia. Çağdaş felsefi akımlar. İst.: MEB, 1979. 302s.

Akarsu, Bedia. Felsefe terimleri sözlüğü. Ank.: Türk Dil Kurumu, 1979. 244s.

Akarsu, Bedia. Felsefe terimleri sözlüğü. 3. bs. Ank.: Savaş Yay., 1984. 249s.

Akarsu, Bedia. Wilhelm Von Humbolt'da dil kültür bağlantısı. 2. bs. İst.: Remzi Kite., 1984. 123s.

Ali Şeriati. Marksizm ve d'ğer batı düşünceleri. çev.: Fatih Selim İst.: Düşünce Yay., 1980.

Arat, Necla. 18. yüzyıl İngiliz felsefesinde ethik ve estetik değerler arasındaki ilgi sorunu. İst.: İÜEF, 1981. 176s.

Arat, Necla, der. Seçme metinler. İst.: İÜEF, 1981. 176s.

Aristoteles. Politika. çev.: Mete Tuncay. İst.: Remzi Kita., 1983. 246s.

Arvasi, S. Ahmet. Diyalektiğimiz ve estetiğimiz. İst.: Türkmen Yay., 1982 200s.

Ayvazoğlu, Beşir. Aşk estetiği; İslam sanatlarının temel prensipleri üzerine bir deneme Ank.: Birlik Yay., 1982. 180s.

Bacon. Denemeler. çev.: Akşit Göktürk. İstanbul: Adam Yay., 1982. 229s.

Bacon. Denemeler 2. bs. çev.: Akşit Göktürk. İst.: Adam Yay., 1983. 229s.

Birinci Balkan Ülkeleri Felsefe Semineri: Proceedings of The First Balkan Countries Seminar of Philosophy. yay. haz.: İoanna Kuçuradi. Ank.: Türkiye Felsefe Kurumu Yay., 1982. 134s.

Berkeley. Hylas ile Philonous arasında üç konuşma. çev.: K. Sahir Sel. İst.: Sosyal Yay., 1984. 143s.

Bezel, Nail, der. Yeryüzü cennetleri kurmak; ütopyalar. İst.: Say Yay., 1984. 208s.

Bezel, Nail, der. Yeryüzü cennetlerinin sonu; ters ütopyalar. İst.: Say Yay., 1984. 248s.

Bobbio, Norberto. Gramsci ve sivil toplum kavramı. yaz.: Norberto Bobbio, Jacques Texier. çev.: Arda İpek, Kenan Somer. Ank.: Savaş Yay., 1982: 90s.

Bochenski, I.M. Çağdaş Avrupa felsefesi. çev.: S. Rıfat Kırkoğlu İst., YAZKO, 1983, 304s.

Bolay, S. Hayri. Felsefe doktrinleri sözlüğü. İst.: Ötüken Neş., 1979. 304s.

Bolay, S. Hayri. Felsefe doktrinleri sözlüğü. 2. bs. İst.: Ötüken Neş., 1981. 326s.

Buhr, Manfred. Aydınlanma hareketi ve felsefesi. yaz.: Manfred Buhr, A. Schroeder, K. Back. çev.: Veysel Atayman. İst.: Birim Yay., 1984. 110s.

Buhr, Manfred. Bilgi kuramı-sanat kuramı. yaz.: Manfred Buhr, Alfred Kosing. İst.: Birim Yay., 1984. 80s.

Cassirer, Ernest. Bilimsel felsefenin doğuşu. çev.: Cemal Yıldırım. İst.: Remzi Kite., 1981. 231s.

Cassirer, Ernest.. İnsan üstüne bir deneme. çev.: Necla Arat. İst.: Remzi Kite., 1980. 229s.

Cresson, André. Diderot. çev.: Asım Bezirci. 2. bs. İst.: De Yay., 1984. 109s.

Denkel, Arda. Anlaşma; anlatma, anlama. İst., Boğaziçi Üni. Yay., 1981. 89s.

Denkel, Arda. Yönletim; dil felsefesinde bir konu. İst.: Boğaziçi Üni. Yay., 1981. 88s.

Denkel, Arda. Anlamın kökenleri. İst.: Metis Yay., 1984. 163s.

Denkel, Arda. Bilginin temelleri. İst.: Metis Yay., 1984. 165s.

Descartes. Aklın idaresi için kurallar. çev.: Mehmet Karasan İst.: Sosyal Yay., 1984.

Descartes. Felsefenin ilkeleri. çev.: Mesut Akın. İst.: Say Yay., 1983. 156s.

Descartes. Metot üzerine konuşma. çev.: K. Sahir Sel. İst.: Sosyal Yay., 1984. 126s.

Diderot. Aktörlük üzerine aykırı düşünceler. çev.: Sabri Esat Siyavuşgil. İst.: Sosyal Yay., 1984. 171s.

Diderot. Felsefe konuşmaları. çev.: Adnan Cemgil. İst.: Sosyal Yay., 1984.

Diderot. Filozofça düşünceler. çev.: İsa Öztürk. İst.: Sosyal Yay., 1984. 96s.

Diderot. Körler hakkında mektup. çev.: Adnan Cemgil. İst.: Sosyal Yay., 1984.. 318s.

Eflatun Platon. Devlet. çev.: S. Eyüboğlu, M. Ali Cimcoz. İst.: Remzi Kite., 1980. 311s.

Engels, F. Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni. 7. bs. çev.: Kenan Somer. Ank.: Sol Yay., 1979. 287s.

Engels, F. Doğanın diyalektiği. 4. bs. çev:: Arif Gelen. Ank.: Sol Yay., 1979. 478s.

Engels, F. Ludwig Feuerbach ve klasik Alman felsefesinin sonu. 2. bs. çev.: Sevim Belli. Ank.: Sol Yay., 1979. 95s.

Engels, F. Ütopik ve bilimsel sosyalizm. çev.: Kemal Savaş. İst.: Günce Yay. 1979. 95s.

Farabi, Ebu Nasr. Es-siyâset ul-medeniyye veya mebâdi, ul-mevcûdât. çev.: Mehmet Aydın, Abdülkadir Şener, Rami Ayas. İst.: Kültür Bak., Y., 81s.

Fındıkoğlu, Z.F. Karl Marx ve sistemi. İst.: Ötüken Neş., 1981. 133s.

France, P. Mendes. Bugünkü felsefe konuşmaları. çev.: Y. M. Toprak. İst.: Remzi Kite.,

Gazali, İmam. Alemlerin sırrı. 3. bs. çev.: Naim Erdoğan. İst.: Hisar Yay., 1980. 239s.

Gazali, İmam. Filozofların tutarsızlığı: Tehafüt el-felâsife. çev.: Bekir Karlıağa. İst. Çağrı Yay., 1981. XXXI, 381s.

Goldmann, Lucier. Kant felsefesine giriş. çev.: Afşar timuçin. İst.: Metis Yay., 1983. 240s.

Gramsci, A. Felsefe ve politika sorunları. İst.: Payel Yay.,

Gramsci, A. Modern prens. çev.: Pars Esin. Ank.: Birey ve Toplum Yay., 1984. 172s.

Gökberk, Macit. Değişen dünya değişen dil. İst.: Çağdaş Yay., 1980. 174s.

Gökberk, Macit. Felsefe tarihi. 4. bs. İst.: MEB, 1979. VIII, 380s.

Gültekin, Vahdet., haz. Jean-Jacques Rousseau. İst.: Rado Yay., 1979. 240s.

Günbulut, Şükrü. Küçük Felsefe Tarihi. Ank.: Maya Yay., 1983. XV, 194s.

Grespigny, Anthony de, der. Çağdaş siyaset felsefecileri. der.: Anthony de Grespingy, Kentteh R. Minogue. İst.: Remzi Kite., 1981. 293s.

Grünberg, Teo. Mantıksal anlam kuramı; bir giriş denemesi toplumsal yorumlama. yaz.: Teo Grünberg, Adnan Onart. Ank.: Türk Dil Kurumu, 1980. 83s.

Hacıkadiroğlu, Vehbi. Bilginin doğası ve kaynakları üzerine. İst.: May Yay., 1981. 174s.

Hacıkadiroğlu, Vehbi, çev. Kavramlar üstüne. İst.: Onur Base., 1981. 151s.

Hançerlioğlu, Orhan. Felsefe ansiklopedisi. 7c. İst.: Remzi Kite., 1976-19

Hançerlioğlu, Orhan. Felsefe sözlüğü. 6. bs. İst.: Remzi Kite., 1982. 516s.

Hegel. Estetik. çev.: Nejat Bozkurt. İst.: Say Yay., 1982. 144s.

Hızır, Nusret. Felsefe yazıları. 2. bs. İst.: Çağdaş Yay., 1981. 302s.

Hilav, Selâhattin. Schopenhauer'in felsefesi ve aşkın metafiziği. İst.: YAZKO, 1983. 110s.

Hilav, Selâhattin. 100 soruda felsefe el kitabı. 3. bs. İst.: Gerçek Yay., 1981. 208s.

Hume, David. Din üstüne. çev.: Mete Tuncay. Ank.: Kültür Bak., 1979. 201s.

Hume, David. Din üstüne. çev.: Mete Tuncay. İst.: Kaynak Yay., 1983. 264s.

Hübscher, Arthur. Çağdaş filozoflar. 2. bs. çev.: ismail Tunalı. İst.: Tur Yay., 1980. 206s.

İzmirli, İslam mütefekkirleri ile garp mütefekkirleri arasında mukayese 6. bs. sad: Süleyman Hayri Bolay. Ank.: Diyanet İşleri Baş., 1981. 83s.

İnsan haklarının felsefi temelleri. yay. haz.: İoanna Kuçuradi. Ank.: Hacettepe Üni. Yay., 1982. 184s.

Jaspers, Karl. Felsefeye giriş. 2. bs. çev.: Mehmet Akalın. İst: Dergah Yay., 1981. 152s.

Lukacs, Georg. Estetik. 2c. çev.: Ahmet Cemal. İst.: Payel Yay., 1978, 1981. 333, 323s.

Kagan, Moissey. Güzellik bilimi olarak estetik ve sanat. çev.: Aziz Çalışlar. İst.: Altın Kitaplar Yay., 1982. XV, 701s.

Kant, İmmanuel. Ahlâk metafiziğinin temellendirilmesi: Grundlegung zur metaphysik der sittem. çev.: İoanna Kuçuradi. Ank.: Hacettepe Üni. Yay., 1982. 83, 83, 15s.

Kant, İmmanuel. Evrensel doğa tarihi ve gökler kuramı. çev.: İst.: Havass Yay., 1982. 164s.

Kant, İmmanuel. Gelecekte bilim olarak ortaya çıkabilecek her metafiziğe prolegomena: Prolegomena zu einer jeden künftigen metophysik die als wissen schaft wird auftreten können. çev.: İoanna Kuçuradi, Yusuf Örnek. Ank.: Hacettepe Üni. Yay., 1983. 119, 119, 19s.

Kant, İmmanuel. Pratik aklın eleştirisi: Kritik der praktischen vernunft. çev.: İoanna Kuçuradi, Ülker Gökberk, Füsun Akatlı. Ank.: Hacettepe Üni. Yay., 1980. 176, 176, 26s.

Kaynak, Mahmut. İslâm kaynakları ışığında Aristoteles ve felsefesi. İst.: Ekin Yay., 1983. 343s.

Kelâbâzi. Doğuş devrinde tasavvuf. haz.: Süleyman Uludağ. İst.: Dergah Yay., 1979. 328s.

Keklik, Nihat. Felsefenin tekniği. İst.: Doğuş Yay., 1984. XIV, 254s.

Keklik, Nihat. Felsefenin ilkeleri. 1. c. İst.: Doğuş Yay., 1982. XIV, 271s.

Keklik, Nihat. Felsefeye giriş. 2. c. İst.: Doğuş Yay., 1983. 239s.

Kranz, Walther. Antik felsefe, metinler ve açıklamalar. çev.: Suad Y. Baydur. İst.: Sosyal Yay., 1984. 232s.

Kuçuradi, İoanna. Çağın olayları arasında. Ank.: Şiir-Tiyatro Yay., 1980. 192s.

Kuçuradi, İoanna. Sanata felsefeyle bakmak. Ank.: Şiir-Tiyatro Yay., 1979. 135s.

Kuhn, Thomas S. Bilimsel devrimlerin yapısı. 3. bs. çev.: Nilüfer Kuyaş. İst.: Alan Yay., 1982. 185s.

Lifşits, Mihail. Marx'ın sanat felsefesi. çev.: Murat Belge. Ank.: Kuzey Yay., 1984. 121s.

Louge, Friedrich Albert. Materyalizmin tarihi ve günümüzdeki anlamının eleştirisi. çev.: Ahmet Arslan. 1. c. İzm.: Ege Üni. Ed. Fak., 1982.

Machiavelli, Hükümdar. çev.: Selahattin Bağdatlı. İst.: Sosyal Yay., 1984. 135s.

Maggee, Bryan. Yeni düşün adamları. çev.: Mete Tuncay. İst.: MEB, 1979. 486s.

Maggee, Bryan. Karl Popper'in bilim felsefesi ve siyasal kuramı. çev.: Mete Tuncay. İst.: Remzi Kite., 1982. 149s.

Malinin, V.A. Marxcı-Leninci felsefenin temelleri. 2. c. çev.: Caner Ertuna. İst.: Konuk Yay., 1979. 283s

Malinin, V.A. Felsefenin temelleri; diyalektik maddecilik. 1. c. çev.: Veysel Atayman. İst.: Konuk Yay., 1979. 228s.

Malinin, V.A. Felsefenin temelleri; tarihsel maddecilik. 2. c. çev.: Veysel Atayman. İst.: Konuk Yay., 1979. 283s.

Marx, Karl. Felsefe incelemeleri. yaz.: K. Marx, F. Engels, çev.: Sevim Belli. Ank.: Sol Yay., 1979 222s.

Marx, Karl. Felsefenin sefaleti. çev.: Ahmet Karaduman. Ank.: Sol Yay., 1979. 247s.

Maurois, André. Voltaire. çev.: Cenap Yazansoy. İst.: Rado Yay., 1980. 176s.

La Mettrie, Julien Offray de. İnsan bir makina. çev.: Zehra Bayramoğlu. İst.: Havass Yay., 1980. 274s.

Mengüşoğlu, Takiyettin. Felsefeye giriş. 3. bs. İst.: Remzi Kite, 1983. 330s.

Mengüşoğlu, Takiyyetin. İnsan ve hayvan, dünya ve çevre; insan ve hayvanın varlık yapısında ortaya çıkan zıt fenomenler. İst.: İÜEF, 1979, VII, 172s.

Monad, Jacques. Raslantı ve zorunluluk. çev.: Vehbi Hacıkadiroğlu. Ank.: Dost Kite., 1983. 208s.

Montaigne, Michel de. Bütün denemeleri I. çev.: Erol Esençay. İst.: Deniz Kitaplar Yay., 1983. 381s.

Montaigne. Denemeler. 13. bs. çev.: S. Eyüboğlu. İst.: Cem Yay., 1980. 332s

Montaigne. Denemeler. çev.: S. Eyübooğlu. İst.: Cem Yay., 1984. 356s.

More, Thomas. Utopia. çev.: S. Eyüboğlu, Mina Urgan, Vedat Günyol. İst.: Cem Yay., 1981. 128s.

Muhammed Bakr Sadr. İslam ve filozofi. 1. c. çev.: Abdurrahman Sarıoğlu. İst.: Hicret Yay., 1980.

Murdoch, İris. Sartre'ın yazarlığı ve felsefesi. çev.: Selâhattin Hilav. İst.: YAZKO, 1981. 135s.

Nietzche. Ecco homo: Kişi nasıl kendi olur. 2. bs. çev.: Can Alkor. İst.: Say Yay., 1983. 152s.

Öner, Necati Klasik mantık. 4. bs. Ank.: AÜ İlahiyat Fak., 1982. VIII, 192s.

Özlem, Doğan. Tarih felsefeleri. İzm.: Ege Üni. Ed. Fak:, 1984.

Paksüt, Fatma. Senaca'nın tuttuğu ışıkta Platon ve Platon sonrası. Ank.: Ayyıldız Mate., 1980. VIII, 434s.

Paksüt, Fatma. Platon ve Platon sonrası. 2. bs. Ank.: Kültür ve Turizm Bak. 1982. VIII. 528s.

Paund, Ezra. Konfüçyüs; özdüşünü sarsılmaz eksen başak. çev.: Ahmet Yücel. İst.: Bürde Yay., 1981. 206s.

Philosophical foundation of human right. ed. by: İoanna Kuçuradi. Ank.: Hacettepe Üni. Yay., 1982. 194s.

Platon. Diyaloglar I. İst.: Remzi Kite., 1982. 301s.

Platon. Sokrates'in savunması. çev.: Teoman Aktürel. İst.: Remzi Kite., 1982. 39s.

Plehanov, G.V. Tarihte bireyin rolü. çev.: İbrahim Altınsoy. İst.: Kaynak Yay., 1982. 100s.

Piaget, Jean. Epistemoloji ve psikoloji: bir bilgi kuramına doğru. 2. bs. çev.: Seçkin Cılızoğlu. İst. Havass Yay., 1980. 144s.

Piaget, Jean. Genetik epistemoloji. çev.: Ali Cengizkan. Ank.: Birey ve Toplum Yay., 1984. 70s.

Piaget. Jean. Yapısalcılık. çev.: Füsun Akatlı. Ank.: Dost Kite., 1982. 144s.

Portelli, Hugues. Gramsci ve tarihsel blok. çev.: Kenan Somer. Ank.: Savaş Yay., 1982. 175s.

Raudall, Jr. John Hermau. Felsefeye giriş. yaz.: John Hermau Raudoll Jr, Jutus Buchler. çev.: Ahmet Arslan. İzm.: Ege Üni. Sosyal Bilim Fak., 1982.

Raddot, Fritz J. Georg Lukacs. çev.: Ender Ateşman. İst.: Alan Yay., 1984. 104s.

Reichenbach, Hans. Bilimsel felsefenin doğuşu. çev.: Cemal yıldırım. İst. Remzi Kite., 1981. 231s.

Rosenthal. M. Materyalist felsefe sözlüğü. 4. bs. çev.: Enver Aytekin, Aziz Çalışlar İst.: Sosyal Yay., 1980. 578s.

Rousseau, J.J. İnsanlar arasındaki eşitsizl'ğin kaynağı. 2. bs. çev.: Rasih Nuri İleri. İst.: Say Yay., 1982. 272s.

Rousseau, J.J. Toplum sözleşmesi, 5. bs. çev.: Vedat Günyol. İst.: Adam Yay. 1982. 172s.

Russell, Bertrand. Aylaklığa övgü. 2. bs. çev.: Mete Ergin. İst.: Say Yay., 1983. 300s.

Russell, Bertrand. Batı felsefesi tarihi. çev.: Muammer Sencer. İst.: Say Yay., 1983. 838s.

Russell, Bertrand. Bertrand Russell'den seçmeler. haz.: Mete Tuncay. İst.: Varlık Yay., 1982. 310s.

Russell, Bertrand. Bilimin toplumsal işlevi. çev.: Erol Esençay. İst.: Deniz Kitaplar Yay., 1982. 128s.

Russell. Bertrand. Dış dünya üzerine bilgimiz. çev.: Vehbi Hacıkadiroğlu. İst.: Alaz Yay., 1980. 213s.

Russell. Bertrand. Din ile bilim. 3. bs. çev.: Akşit Göktürk. İst.: Say Yay 1981. 167s.

Russell, Bertrand. Din ile bilim. 4. bs. çev.: Akşit Göktürk. İst.: Say Yay 1983, 176s.

Russell, Bertrand. Eğitim ve toplum düzeni. 2. bs. çev.: Nail Bezel. İst.: Varlık Yay., 1981. 176s.

Russell, Bertrand Evlilik ve ahlak. çev.: Vasıf Eranus. İst.: Say Yay., 1983. 200s.

Russell, Bertrand. Felsefe sorunları. çev.: Vehbi Hacıkadiroğlu. İst.: Alaz Yay., 1980. 176s.

Russell, Bertrand. İktidar. çev.: Erol Esençay. İst.: Deniz Kitaplar Yay., 1983. 243s.

Russell, Bertrand. Mutluluk yolu. 5. bs. çev.: Nurettin Özyürek. İst.: Varlık Yay., 1982. 208s.

Sartre, Jean-Paul Edebiyat nedir. çev.: Bertan Onaran. İst.: Payel Yay., 1982. 143s.

Sartre, Jean-Paul. Varoluşçuluk. 3. bs. çev.: Asım Bezirci. İst.: YAZKO, 1982. 116s.

Sartre, Jean-Paul. Yöntem araştırmaları; diyalektik aklın eleştirisi. 2. bs. çev.: Serdar Rıfat Kırkoğlu. İst.: YAZKO, 1981. 190s.

Sena, Cemal. Hz Muhammed'in felsefi. İst.: Remzi Kite., 1979. 584s.

Spinoza. Etika. 3. bs. çev.: Hilmi Ziya Ülken. İst.: Ülken Yay., 1984. 382s.

Stalin, J.V. Diyalektik ve tarihsel materyalizm. çev.: S. Nuhoğlu. İst.: Yıldız Yay., 1979. 40s.

Sunar, Cavit İbn Miskaveyh ve Yunan'da ve İslâm'da ahlak görüşleri. Ank.: AÜ İlahiyat Fak., 1980. 227s.

Tanilli, Server. Diderot; çağı, yaşamı ve eseri. İst.: De Yay., 1984. 117s.

Timuçin, Afşar. Descartes felsefesine giriş. İst.: Kavram Yay., 1980. 151s.

Timuçin, Afşar. Gerçekçi düşüncenin kaynakları. İst.: De Yay., 1984. 391s.

Tokatlı, Atilla. Çağdaş diyalektiğin kaynağı Hegel. İst.: YAZKO, 1981. 140s.

Topses, Gürsen. Eğitim felsefesi temel sorunları. Ank.: Dayanışma Yay., 1982. 216s.

Tunalı, İsmail. Denemeler. İst. İktisadi Yay., 1979. 206s.

Tunalı, İsmail. Estetik. İst.: Cem Yay., 1979. 318s.

Tunalı, İsmail. Estetik. İst.: Cem Yay., 1984. 510s.

Tunalı, İsmail. Estetik beğeni. İst.: Say Yay., 1983. 264s.

Tunalı, İsmail. Felsefenin ışığında modern resim. İst.: Remzi Kite., 1981. 221s.

Tunalı, İsmail. Grek estetik'i; güzellik felsefesi, sanat felsefesi. 3. bs. İst.: Remzi Kite., 1983. 169s.

Tunalı, İsmail. Sanat ontolojisi. İst.: İÜEF, 1984. 208s.

Uygur, Nermi. Dil yönünden fizik felsefesi. İst.: İÜEF, 1979. VIII, 148s.

Uygur, Nermi Felsefenin çağrısı. İst.: Remzi Kite., 1981. 231s.

Uygur, Nermi. Kültür kuramı: İst.: Remzi Kite., 1984. 185s.

Uygur. Nermi. Yaşama felsefesi. İst.: Çağdaş Yay., 1981. 223s.

Uygur, Nermi. Yaşama felsefesi. 2. bs. İst.: Çağdaş Yay., 1984. 223s.

Ülken, Hilmi Ziya. Aşk ahlakı. 4. bs. İst.: Ülken Yay., 1981. 272s.

Ülken, Hilmi Ziya. Bilim felsefesi. 2. bs. İst.: Ülken Yay., 1983. 280s.

Ülken, Hilmi Ziya. İslam felsefesi. 3. bs. İst.: Ülken Yay., 1983. 360s.

Ülken, Hilmi Ziya. Türkiye'de çağdaş düşünce tarihi. 2. bs. İst.: Ülken Yay 496s.

Yenişehirlioğlu, Şahin. Felsefe diyalektik bilgi kuramı. Ank.: AÜ Dil ve Tarih Coğ. Fak. Yay., 1982. XV, 516s

Yenişehirlioğlu, Şahin. Felsefe ve sanat. Ank.: Dayanışma Yay., 1982. 168s.

Yetkin, Suut K. Estetik ve ana sorunları. İst.: İnkılap ve Aka Yay., 1979. 80s.

Yıldırım, Cemal. Bilim felsefesi. İst.: Remzi Kite., 1979 271s.

Yücel, Tahsin. Yapısalcılık. İst.: Ada Yay., 1984. 168s.

Zekiyan, Bogos. Humanizm; düşünsel içlem ve tarihsel kökenler. İst.: İnkılap ve Aka Yay., 1982. 6, 140s.

Ziss, Avner. Gerçekliği sanatsal özümsemenin bilimi estetik. çev.: Yakup Şahan. İst.: De Yay., 1984. 315s.

YENİ KİTAPLAR

Bu bölümde her ay
Bilge Kitap Kulübü'ne
ulaştırılan kitaplar
tanıtılabilmektedir.

ADAM YAYINCILIK

A/222 Kır Çiçekleri "100 Türkü" **400.—**

Muammer Sun, Müzik, 136 s

M.E.B. Talim ve Terbiye Dairesi'nce ilk ve orta dereceli okullar ile öğretmen yetiştiren kurumlarda yararlanılmak üzere kaynak kitap olarak kabul edilen Kır Çiçekleri'nde, on çocuk ezgisi, seksen teksesli türkü, on ikisesli türkü olmak üzere, toplam yüz tane halk havası yer alıyor.

A/223 Kalpazanlık Bile Yapılamıyor **450.—**

Aziz Nesin, Öykü, 132 s

Aziz Nesin'in 1984 yılı içinde yazdığı öyküleri bir araya getirilmiş. Yine mizah ve ince alayla örülü on beş öyküde, yazar, akıcı yalın bir dil kullanıyor.

A/224 Dilsiz ve Çıplak **650.—**

Oktay Rifat, Şiir, 144 s, 1. Hamur

1984 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü kazanan Dilsiz ve Çıplak'da Oktay Rifat'ın 1982-1984 yılları arasında yazdığı son şiirleri bir araya getirilmiş. Dilsiz ve Çıplak'tan bir şiir: «GÜL/Yazlık elbiseler/ dikiniyor/karantina yapraklarıyla/bayrağı nerde/ gemiyse sütbeyaz bir gül/bu sarı/böylesi bahçelerde bile açmıyor.»

A/228 Yetmiş Yaşım Merhaba **450—.**

Aziz Nesin, Öykü, 128 s

3 Aralık'ta yetmişinci doğumyılını kutlayan Aziz Nesin'in bu kitabında, yine 1984 yılında kaleme aldığı birbirinden ilginç, duyarlı on bir öykü yer alıyor.

ALAN YAYINCILIK

Al/30 İşte Alternatif Demokratik Planlı Kalkınma **500.—**

Arslan Başer Kafaoğlu, İnceleme, 240 s

Yine Alaz Yayınları'nca ekonomi konularında kitapları yayımlanmış olan Kafaoğlu, İşte Alternatif'i için şunları yazmış: «Kitabım, içinde yaşadığımız ekonomik politikanın alternatifini içeriyor. Kalkınmanın asıl motoru, gelirlerin eşit dağılımıdır. Bu sağlanırsa israf önlenir. Ekonomik ve sosyal dengesizlik kalkar, az gelişmiş ülkelerde bir türlü kurulamayan istikrarlı düzene geçilir. Endüstrideki dengesizlik, talebin soysuzlaşmasından kaynaklanıyor. Kitabımda, bu görüşten çıkarak alternatif çözümler yer alıyor.»

Al/31 Reich **400.—**

Bernd A. Laska, Özyaşamöyküsü, 160 s

Çev. Necmi Zekâ

Alan Yayıncılık'ca sürdürülen Yaşam İncelemeleri Dizisi'nin beşinci kitabı Reich'a ayrılmış. Kitabı, Reich'ı çok iyi tanıyan Bernd A. Laska kaleme almış. Almanya'da Wilhelm Reich dergisini çıkaran, Reich'ın İngilizce yazılarını Almancaya çeviren, bir Reich uzmanı olan Laska, ünlü bilimadamının değişik alanlarda sürdürdüğü çalışmalarının hem içeriğini, hem tarihsel çerçevesini öz yaşamöyküsüyle birlikte okura sunuyor. Fotoğraflarla da zenginleştirilen önemli bir çalışma.

ALAZ YAYINCILIK

Alaz/11 Charles Baudelaire "Genç Edebiyatçılara Öğütler" "Özden Günceler - Kötülük Çiçekleri" **550.—**

19. yüzyılda yaşayan Fransalı Baudleaire, güçlü ve özgün şiiriyle yirminci yüzyıla da damgasını vurmuş önemli bir ozan. Üç bölümden oluşan kitabın ilk bölümünde, Baudelaire'in çağının edebiyatçıları hakkında yazdığı -ozanın sanat görüşlerini içeren- denemelerden çıkarılan alıntılar, yer alıyor. İkinci bölümünü oluşturan günceleri, ozanın şiirinin özünün daha iyi kavranmasına neden oluyor. Üçüncü bölümdeyse, çevirmen Erdoğan Alkan, Kötülük Çiçekleri'nden yaptığı şiir çevirilerini sunuyor.

Alaz/12 Yeryüzünde Konaklama **350.—**

Pablo Neruda, Şiir, 112 s

Çev. Adnan Özer

Adnan Özer, Pablo Neruda'nın tüm şilr kitaplarından seçmeleri çevirerek ünlü ozanın şiirlerini okurlarına tanıtmayı sürdürecek. «Akşam Alacası», «Yirmi Aşk Şiiri ve Bir Umutsuz Şarkı», «El Hondero Entusiasta», «Yeryüzünde Konaklama 1», «Yeryüzünde Konaklama 2», «Üçüncü Konaklama», «Canto General», «Yüz Aşk Sonesi», «Sabah», «Öğle», «Akşam», «Gece», «Kara Ada Defteri», «Ağıt» adlı bölümlerden oluşan kitapta ayrıca, «Hispano Amerikan Şiirinin Evrimi ve Pablo Neruda» başlığıyla bir inceleme yazısı da yer alıyor.

AYKO YAYINLARI

Ay/7 Aydınlar **300.—**

Louis Bodin, İnceleme, 112 s
Çev. Mehmet Dündar
Aydınlar üzerine ayrıntılı bir inceleme kitabı oluşturan Bodin, yapıtında şu konuları işliyor: «Giriş», «Aydınlar ve Kültür», «Aydınlar ve Toplum», «Aydınlar ve Meslekler», «Sonuç». Böylece, günümüzde de üzerinde çokça konuşulan aydın ve aydın'ın nasıl olması gerektiği konusuna bir açıklık getiriyor kitap.

Ay/8 Kinino **200.—**

Orhan Çubukçu, Öykü, 68 s
Reji asistanlığı, senaristlik ve sinema oyunculuğu yapan Çubukçu, «Grev» adlı öyküsüyle 1955'de Yeni Ufuklar dergisinin açtığı yarışmada birincilik, «Yılan Islığı» adlı öyküsüyle de 1981 Nevzat Üstün Öykü Başarı ödülünü kazanmıştı. Yazarın ikinci öykü kitabı Kinino'da altı öyküsü yer alıyor.

Ay/9 Güvercin Yüreğinde Gül Renkli Çocuklar **150.—**

Metin Güven, Şiir, 64 s
1968 yılından bu yana birçok dergi ve gazetede şiirleri, inceleme ve röportajları yayınlanan Güven'in bu ikinci şiir kitabında yer alan ürünlerden biri: «MAVİ/Nerde bir ağaç görsem onun gözlerini hatırlarım/Deniz çeker beni. Her yanım maviye boyanır/Toprak uyanır. İrkilirim korkuyla/Toprak uyanır. İrkilirim dehşetle.»

BELGE YAYINLARI

Bel/15 Genel Bunalımın Dinamikleri **700.—**

Immanuel Wallerstein-Giovanni Arright-Andre Gunder Frank-Samir Amin, İnceleme, 272 s
Çev. F. Akar
Dünya çapında ünlü dört ekonomi kuramcısı, ortak bazı noktalardan hareketle, dünya bunalımının çeşitli boyutlarını tartışarak ortak yargılar yanında birçok konuda da farklı sonuçlara ulaşıyorlar. Wallerstein «Geçiş Olarak Bunalım»ı, Arright «Bir Hegemonya Bunalımı»nı, Frank «İdeoloji Bunalımı-Bunalım İdeolojisi»ni, Amin «Bunalım, Ulusçuluk, Toplumculuk»u işliyorlar.

Bel/16 Özal Ekonomisi ve İşçi Hakları **400.—**

Mustafa Sönmez, İnceleme, 168 s
Dört bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde, 1970'lerin sonlarında derinleşen krizin ve krizin nedenleri anlatılırken, o sıralar krizden çıkış için iş çevrelerinin çözüm önerilerine de yer veriliyor. İkinci bölümün konusu, olağanüstü dönemdeki YHK (Yüksek Hakem Kurulu) uygulamaları. Üçüncü bölüm, çalışma yaşamını biçimlendiren yasalarda yapılan değişikliklerin irdelenmesine ayrılmış. Dördüncü ve son bölüm ise, yeni sendikal düzene yöneltilen eleştirilerin uygulamada haklılık kazanıp kazanmadığını sınıyor ve ortaya çıkan aksaklıklar örnekleriyle sergileniyor.

CAN YAYINLARI

Can/184 Kuş Kanadı Kalem Olsa **850.—**

Ahmet Erhan, Toplu Şiirler, 336 s
Şimdiye kadar yayımlanmış üç şiir kitabıyla geniş bir okur kitlesinin ilgisini çeken genç ozan (1958 doğumlu) Ahmet Erhan, ilk kitabı «Alacakaranlıktaki Ülke» ile Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandı. Kuş Kanadı Kalem Olsa adlı bu toplu şiir kitabında, yayımlanmış ilk üç kitabıyla birlikte «Sevda Şiirleri», «Ateşi Çalmayı Deneyenler İçin» ve «Zeytin Ağacı» adlı yayımlanmamış ve içindeki şiirlerin büyük çoğunluğu ilk kez bu kitapla okura sunulan üç yeni kitabına da yer veriliyor.

Can/185 Bir Akşam Alacası **800.—**

Selim İleri, Roman, 312 s, 2. Basım
İlk kez Altın Kitaplar'ca 1980'de basılan Bir Akşam Alacası için Sennur Sezer şunları yazmış: «Selim İleri, Her Gece Bodrum'dan bu yana yazdığı romanlarda (Ölüm İlişkileri, Bir Akşam Alacası) çürümüş bir çevreyi, kokuşmuş ilişkileri anlatıyor. Romanlarında olayları izlerken iç konuşmalara, sözlere dikkat etmeyenler, kolayca yazarın eleştirisini gözden kaçırabilirler. Duygulara ağırlık verilişin etkisi altında kalarak fondaki toplumsal olayları görmeyebilirler.»

Can/186 Ortancalar **600.—**

Felisberto Hernandez, Öykü, 224 s
Çev. Muhterem Anıt
Latin Amerikalı ünlü yazar Felisberto Hernandez (1912-1963), Uruguay'dan seslendiği öykülerinde, kendi özyaşamından kesitler kullanıyor; anılarından incelikler ve ayrıntılar aktarıyor okura. Ortancalar da, okuyanda düşler kurduracak on öyküsüyle Hernandez, Türk okurlarıyla ilk kez tanıştırılmış oluyor.

CEM YAYINEVİ

Cem/112 Çağımızın Bir Kahramanı **400.—**

Lermontov, Roman, 192 s
Çev. Nedim Önal
Haksızlıklarla dolu bir dünyada başkaldıran insanın acılarını ve gururunu romantik bir tadda anlatırken, duyguları yeni bir açıdan inceleme özelliğiyle Rus edebiyatını büyük ölçüde etkileyen Lermontov'un, psikolojik yönü ağır basan bir serüven romanı Çağımızın Bir Kahramanı. Aşk ve ölümün, umut ve düşkırıklığının yer aldığı olaylar, Kafkasya'nın kendine özgü tutkulu ve gizemli havası içinde geçiyor.

Cem/113 Kadınlar Kitabı **400.—**

Nedim Gürsel, Öykü, 160 s
İnceleme ve eleştirileriyle de tanınan Nedim Gürsel ilk öykü kitabı «Uzun Sürmüş Bir Yaz»la TDK ödülünü kazanmış, kitap yabancı dillere çevrilerek yurt dışında da ilgi uyandırmıştı. Kadınlar Kitabı'nda, yazar, kentleri ve kadınları anlatırken edebiyatımızda alışılmamış bir cinsellik anlayışından yola çıkıyor. Yarattığı kadın kahramanların aynasında kendi öznel tarihini, çocukluk ve ilkgençlik

yıllarının ürpertici anılarını seyrediyor. Kitapta yer alan bazı öyküler geçen yıllarda Le Monde gazetesinde yayımlanmış ve ilgi görmüştü.

Cem/114 Yeniden Yaratma **250.—**

Ülkü Ayvazoğlu, Oyun

1984 - Enka Bilim ve Kültür Vakfı'nca düzenlenen yarışmada oyun dalında birincilik kazanan Ayvazoğlu, Yeniden Yaratma'da, içerik ve biçimiyle tiyatromuz için yeni sayılabilecek bir anlayışla seyirci/okurun karşısına çıkıyor. Çelişkileri, acıları, yalnızlıkları ve birşeyler yapmaya çabalayan insanlarıyla ilginç bir oyun sergiliyor Ayvazoğlu.

CEP YAYINLARI

Cep/40 Dünya Hepimize Yeter **500.—**

Isaac Asimov, Bilimkurgu, 248 s

Çev. Hulusi Özaykun

Daha önce yine Cep Yayınları'nca «Dünya Dışı Uygarlıklar» ile «Sonsuzluğun Sonu» adlı kitapları çıkan Asimov'un bu yapıtında, konusu yeryüzü olan öyküler yer alıyor. Asimov, bu derlemesinin önsözünde şöyle diyor: «Yeryüzünden başka yerlere gitmeden de yapılacak ve düşünülecek bir sürü şey vardır; dünya hepimize yeter aslında.»

ÇAĞDAŞ YAYINLARI

Çağ/36 Yaşama Felsefesi **350.—**

Nermi Uygur, Deneme, 224 s, 2. Basım

Yurt içi ve yurt dışında çeşitli dergilerdeki yazılarıyla özgün bir düşünür ve denemeci olarak tanınan Nermi Uygur, Yaşama Felsefesi ile beden, gönül, kafa, toplum, politika, tarih, kültür gibi içiçe dolanan değişik kesimlerin dokuduğu insan - varlığını, birbirini bütünleyen somut ve soyut çağdaş boyutlarla aydınlatmaya yönelen, bir başucu kitabı sunuyor.

Çağ/37 Kültür Üzerine **350.—**

Emre Kongar, İnceleme, 240 s, 2. Basım

Kültür ve sanat dünyamıza çeşitli ürünleriyle eğilen bilimadamı Prof. Dr. Emre Kongar, kitabında, kültürsüz bir bilimadamı olamayacağı, olanlarınsa gerçek bilimadamları olmaktan uzak oldukları üzerine, özgün bir bakışla yorumlar getiriyor. Tartışma açıcı, yorumunu kanıtlayıcı yetkin bir çalışma yapmış Kongar, Kültür Üzerine'yle.

ÇINAR YAYINLARI

Çın/12 Sekizinci Renk **300.—**

Seval Esaslı, Şiir, 112 s

1984 Rıfat Ilgaz -Cide Edebiyat Ödülü'nü kazanan Sekizinci Renk'ten bir şiir: «ÇAĞRI/Senden bir dal istesem/Verirdin,/Duralı değil./Senden bir güz istesem/Getirirdin,/Sarılı değil./Bir acı istesem senden/Bulurdun,/Sıralı değil./Senden seni istesem/Gelmezdin,/yaralı değil,/Sunmak, desem sana/Candan can sunmak; Diz boyu çamurdan/Ak çıkmak, desem;/Öperdin dudaklarımdan/Oralı değil/Ölürdüm/Doğmak için/Bir kuş yumurtasında,/Taşlar değerdi bana/Kıralı değil./Geçmek, desem size/Bir biçimden,/Ağmak başka bir göğe;/Sizin beklediğiniz/Varalı değil.»

Çın/13 Nerde Kalmıştık **400.—**

Rıfat Ilgaz, Yazılar, 144 s

Ilgaz, Nerde Kalmıştık'a ilişkin kitabının arka kapağında şu açıklamaları yapıyor okurlarına: «(...) Yazmasıyla dizmesiyle tam bir gazeteci olmuştum sonunda. 1399 sayılı basım şeref kartım tanığımdır. Şu elinizdeki kitap da ikinci tanığım. Kastamonu'da çıkan Çalçene, İstanbul'da çıkan Marko Paşa'lardan Akbaba'lardan Dolmuş'lardan beri yazdığım yüzlerce, binlerce yazıdan seçtiğim gazete, dergi yazıları bunlar. Üç büyük kentimizde yayınlanan güncel yazılardan seçmeler Güncel oluşları, eskiliklerinin, bayatlıklarının açıklanması sayılmasın. Yazı gerçekten güncelse o gün olduğu gibi, bugün de günceldir. Geleceğe kalması düşünülmeyen bir yazı niçin yazılmış dizilmiş, basılmış olsun. Kalıcılık tüm sanat ürünleri gibi güncel yazının da amaçlarından biri ve en önemlisidir. (...)»

DAYANIŞMA YAYINLARI

Day/38 İşte Hayat İşte Ölüm ve Tarih **250.—**

Özkan Mert, Şiir, 88 s

Kitapta yer alan şiirler 1960'dan 1982'ye kadar uzanan 22 yıllık bir dönemin ürünü. Ozan, şiirine ilişkin yaptığı açıklamada; kitabının, dostluğun, sevdanın, emeğin, barışın, kardeşliğin egemen olduğu güzel bir dünyaya uzanan bir yolun parke taşları olmasını istiyor. İsveç Yazarlar Sendikası üyesi olan yazar, on yılı aşkın süredir İsveç'te yaşıyor ve İsveç Radyosu Türkçe yayınlar bölümünde program yapımcısı olarak çalışıyor.

DERGÂH YAYINLARI

Der/104 Üç Mesele **400.—**

İsmet Özel, İnceleme, 192 s, 2. Basım

Üç Mesele'nin, yani «Teknik-Medeniyet-Yabancılaşma»nın gerçekte Doğu-Batı zıtlaşmasının temelindeki tek konudan kaynaklandığını dile getiren İsmet Özel, yapıtında, sosyo-politik ortamda Müslümanların kendi kaynaklarına bağlı kalarak gerçekçi ve haklı bir çıkış yolu arama çabalarına girmelerinin gerekliliğini vurguluyor.

Der/105 Orta-Lise ve Dengi Okullar İçin Türkçe Sözlük **800.—**

Sözlük, 576 s, 2. Basım

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi yayım kurulunca hazırlanan Türkçe Sözlük, orta dereceli okullara yardımcı olabilecek bir kaynak kitap.

GERÇEK YAYINEVİ

Ger/51 100 Soruda Para ve Para Politikası **450.—**

Sadun Aren, İnceleme, 176 s

Çağımızda, ekonomik ve toplumsal yaşamımızın ayrılmaz parçaları durumuna gelen «para ve para

sorunları» hakkında bazı temel bilgilere sahip olunması amacıyla herkesin anlayabileceği yalınlıkta bir kaynak kitap hazırlanmış. İçinde yaşadığımız olayları doğru bir biçimde algılamamızı sağlayacak önemli bir başvuru kitabı oluşturmuş Sadun Aren.

Ger/52 100 Soruda Türk Devrim Tarihi **500.—**

Doç. Dr. Ahmet Yücekök, İnceleme, 192 s

Politika, belediyecilik, bürokrasi ve gazetecilik alanlarında çalışan Yücekök, halen Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde lisans düzeyinde «siyaset sosyolojisi» ve lisanüstü düzeyde de «Parlamenterizm» ve «din ve siyaset» derslerini veriyor. Yazarın Türk Devrim Tarihi, şu bölümlerden oluşuyor: «Giriş ve Osmanlı'dan Kalan Miras», «Türk Devriminin Siyasal Koşulları», «Türk Devriminin Toplumsal Tabanı», «Tek Partili Dönemde Sosyal ve Ekonomik Gelişme», «Türk Siyasal Hayatının Çok Partili Dönemi», «Atatürk İlkeleri», «Atatürk Devrinde Dış Politika.»

İLETİŞİM YAYINLARI

İl/28 Din-Üretim Biçimleri Üstüne **450.—**

Tarihsel Uzlaşma

Yılmaz Öner, İnceleme, 208 s

İki bölümden oluşan kitabın ilk bölümü olan Din-Üretim Biçimleri Üstüne, Yılmaz Öner'in özgün incelemesini içeriyor. Tarihsel Uzlaşma adlı ikinci bölümse, Yılmaz Öner'ce İtalyanca «Il Compresso storico» aslının Almanca çevirisi «Der Historische Kompromiss, NSA Verlag West Berlin, 1976»dan Türkçeleştirilmiş. Tarihsel Uzlaşma, 1960'lardan sonra dünya komünist hareketinde ortaya atılmış yeni stratejı örneklerinden biri. İlk kez İKP genel sekreteri Enrico Berlinguer'ce dile getirilen bu formül, Ortodoks komünist stratejilerinden oldukça farklı olarak nitelendi. Kitapta ayrıca, «İtalyan Komünist Partisi'nin Sosyalizm Yolu» başlıklı Giorgio Amendola ile yapılan söyleşiye de yer verilmiş. Söyleşi daha önce Birikim Dergisi'nin 40-41. sayısında yayımlanmıştı (Haziran-Temmuz 1978).

İl/29 İnkılap Dersleri **400.—**

Recep Peker, Derleme-Ders Notları, 112 s, Büyük Boy, 4. Basım

Tek-parti dönemının belli başlı sözcülerinden Recep Peker, uzun yıllar CHP genel sekreterliği yapmış ve tam yetkili üçlü «Genbaşkur» da (Genel Başkanlık Kurulu) Atatürk ve İnönü'yle birlikte milletvekillerini tek tek belirlemiş bir kişi. 1935 Kurultayı'ndan sonra, genel sekreterlik göreviyle birlikte İçişleri Bakanlığını da üstlenmiş, ancak bir süre sonra belirtildiğine göre, partl içinde çok güçlü bir konum edindiğinden görevden alınmıştı. 1946'da İnönü'ce başbakanlığa getirilse de parti-içi gerginlikler nedeniyle bir süre sonra istifa eden Recep Peker, siyasi yaşamının sona ermesinden üç yıl sonra da ölmüştü. Kitapta, Recep Peker'in 1934-35 öğrenim yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi'nde verdiği İnkılap Dersleri bir araya getirilmiş.

İl/30 Politikada 45 Yıl **800.—**

Bütün Eserleri: 16

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Anı, 304 s, 2. Basım

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun siyasi anılarını içeren Politikada 45 Yıl, 1921'de Ankara'nın çağrısıyla Anadolu'ya geçen ve 1965 seçimlerine kadar bağımsız milletvekilliğini sürdüren yazarın bu dönem süresince tanık olduğu olayları, değeri yadsınmayacak bir belge özelliğiyle sunuyor.

İMGE YAYINLARI

İm/9 Cellâdıma Gülümserken **250.—**

İsmet Özel, Şiir, 32 s, 1. Hamur

«Çektirdiğim son resmin arkasındaki satırlar», «Dişlerimiz Arasındaki Ceset», «Mataramda Tuzlu Su», «Jazz», «Ils Sont Eux» ve «Üç Firenk Havası» adlı bölümlerden oluşan İsmet Özel'in son şiir kitabından bir dörtlük: «Nezaketten, haklılardan yanayızdır hepimiz/Sevinmemiz çapkıncadır, ağlatır bizi küpeşteler/Yaşamak deriz -Oh, dear- ne kadar tekdüze/Katliamlar ne kötü be birader.»

KAYNAK YAYINLARI

Kay/34 Çerkez Ethem'in İhaneti **500.—**

Zeki Sarıhan, Tarih-İnceleme, 208 s

Kendisini «Kurtuluş Savaşı Günlüğü» adlı kronoloji çalışması ile «İstiklal Marşı Tarihi ve Anlamı» adlı araştırmasıyla tanıdığımız Zeki Sarıhan, halen Öğretmen Dünyası dergisi ve Öğretmen Dünyası Yayınevinin yönetmenliğini yapmakta. Yazar Çerkez Ethem hakkındaki bitmeyen taştışmayla daha geniş bir «Kemalist devrimi sindirip sindirmeyişi» sorunsalı çerçevesinde değerlendiriyor. Böylece, Çerkez Ethem'in ihanetinin içyüzünü sergilemeyi amaçlayan yazar, aynı zamanda bunu belgelerle destekleyerek önemli bir kaynak oluşturmuş.

Kay/35 Şahmeran **250.—**

Erhan Bener, Oyun, 72 s,

Şahmeran, daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da anlatılan halk masallarına konu olan bir halk masalı. Erhan Bener, bu çarpıcı ve simgesel masalı oyunlaştırırken, masala fazla bağlı kalmadan, dramatik öğeleri dikkate alarak yeni bir şahmeran masalı yazmış adeta. İki bölümlük bir tiyatro metni olmaktan öte, kitap, akıcı, sürükleyici anlatımıyla bir roman-masal görünümünde. Ankara Halk Tiyatrosu'nun 1984-1985 dönemi repertuarında yer alan bu oyunun yönetmenliğini Erkan Yücel üstlenmiş bulunuyor.

Kay/36 Momo **700.—**

Michael Ende, Masal-Roman, 240 s

Çev. Leman Çalışkan

Alman Gençlik Kitap Ödülü'nü alan Momo için üç plak ya da kaset de yapılmış. Dünyanın çeşitli dillerine çevrilen Momo, «zaman» bilmecesinin söz konusu edildiği bir düşünceyi işliyor. Bu bilmece doğal gibi görünen olaylara şaşmayı henüz unutmamış çocuk ve yetişkinleri düşündürmeyi amaçlıyor. Momo'nun öyküsü, bir hayal ülkesinde, ya da belirsiz bir şimdiki zamanda geçiyor, ama öykü

bildiğimiz masal kişilerinden değil, günümüz yaşamından alınmış simgelerden ve kişilerden oluşuyor. Kitap aynı zamanda, çeşitli biçimlerde ve yaşam koşullarında yansımasını bulan, günümüzdeki ve gelecekteki gerçeğin sorunlarını da irdeliyor.

Kay/37 Belgelerle 1908 Devrimi Öncesinde Anadolu 450.—

H. Zafer Kars, İnceleme, 160 s
Tarihimizin önemli ve ilgi çekici bir dönemi üzerindeki aymazlığa son verilmesi ve yeni araştırmalara başlangıç olabilmesi amacıyla hazırlanan bu yapıtta, H. Zafer Kars, «Anadolu Kıyımları ve Erzurum İsyanı» (Yeni Ortam, 23-29 Eylül 1975) ve «Anadolu'da Demokratik Kitle Hareketleri 1906-1908» (Türkiye Gerçeği, sayı 9, Kasım 1979) başlıklı yazıların kısmen değiştirilmiş ve gözden geçirilmiş yeni biçimleriyle, bu yazılardan sonra ele geçen yeni zengin belgeleri bir araya getirmiş.

Kay/38 Kıbrıs Tarihi (1878-1960) Kolonyalizm, Ulusçuluk ve Uluslararası Politika 800.—

Şükrü S. Gürel, İnceleme, 208 s, Büyük Boy
1976'dan beri SBF'deki öğretim üyeliği görevini sürdüren Şükrü S. Gürel'in yayınlanmış bilimsel çalışmaları ve çeşitli gazete ve dergilerde çıkan yazıları vardır. Gürel, kitabıyla, yalnız üzerinde yaşayanları değil, içinde bulunduğu bölgeyi, hatta uluslararası sistemi etkileyen çok boyutlu sorunların adası «Kıbrıs» gerçeğini sergilemeyi amaçlıyor. Araştırmasında, Kıbrıs'a bir sorun olarak bakıp görüş üretmeyi değil, bir ülke olarak doğru ve eksiksiz tarihini, 1878-1960 döneminini, yani adanın İngiliz yönetimi altında kaldığı süreyi ortaya koymaya çalışmış Gürel.

Kay/39 Marks ve Oryantalizmin Sonu 450.—

Bryan S. Turner, İnceleme, 160 s
Çev. H. Çağatay Keskinok
Aberdeen Üniversitesi Sosyoloji Öğretim Üyesi Turner, araştırmasında, eski oryantalizmin, Weber sosyolojisinin ve ATÜT'çü (Asya Tipi Üretim Tarzı) «Marksist» yaklaşımın, Orta Doğu toplumlarını ve İslamiyeti, tarihin genel yasaları dışındaki bir benzersizlik gibi ele alışlarının eleştirisini yapıyor. Orta Doğu toplumlarının sosyolojik çözümlenmesiyle ilgili çok az sayıda yapılan verimli kuramsal tartışmalara yeni bir boyut getiriyor Marks ve Oryantalizmin Sonu.

METİS YAYINLARI

Met/13 Dil, Doğruluk ve Mantık 400.—

A.J. Ayer, İnceleme-Felsefe, 192 s
Çev. Vehbi Hacıkadiroğlu
Günümüzün önde gelen filozoflarından Ayer, yapıtları içinde en tanınmışı olan bu kitabında, felsefe önermelerinin yapısını ve felsefeyle deneysel bilimler arasındaki bağıntıyı inceliyor.

Met/14 Algılama, Duyma ve Bilme 450.—

A.J. Ayer-G.E. Moore-H.H. Price-C.D. Broad-W.F. Barnes-V Hacıkadiroğlu, İnceleme-Felsefe, 228 s
Çev ve Der. Vehbi Hacıkadiroğlu
Duyu organlarımızın bize gerekli bilgileri nasıl ve ne ölçüde verebildikleri sorusunu açımlayan bu derleme, okura algılama konusundaki belli başlı öğretileri tanıtmayı amaçlıyor. Değişik görüşlere yer verilen kitapta, felsefe edebiyatımızı zenginleştirici bir tartışma sunulmuş oluyor.

MİLLİYET YAYINLARI

Mil/76 Romantik Bir Karga 500.—

Cahit Kayra, Öykü-Gülmece, 264 s
Üç uzun öyküsü yer alıyor Cahit Kayra'nın Romantik Bir Karga'da: «Romantik Bir Karga», «Ölümsüz Meşe», «Çağımız Şeytanının Kaygıları». Yaşananların en sivri en güncel özelliklerini, bütün zıtlıkları ve terslikleri ile anlatıyor yazar.

ÖZGÜR-YAYIN DAĞITIM

Öz/16 Erzurumlu Emrah 400.—

Orhan Ural, İnceleme, 200 s, 2. Basım
Orhan Ural, 19. yüzyıl halk şairi Erzurumlu Emrah'ın yaşamına ve sanatına yeni bir bakış açısı getiren bu incelemesinde, halk edebiyatı dalında önemli bir aşamayı gerçekleştiriyor. Ozanın, en doğru ve ayrıntılı belgesel yaşam öyküsü ile birlikte bütün şiirleri bir arada sunuluyor.

Öz/17 Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu 800.—

Cahit Öztelli, İnceleme-Derleme, 374 s, 2. Basım
Türk edebiyat tarihinde ozanlıkları kadar kahramanlıklarıyla da ün yapmış üç halk ozanı Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu'nun yaşam öyküleri ve en güzel seçme şiirleri bir araya getirilmiş. İlk kez tek kitapla okura sunulan bu Anadolu ozanları ile ilgili ayrıntılı çalışmayı titiz araştırmacı Cahit Öztelli gerçekleştirmiş.

PINAR YAYINCILIK

Pın/16 Haberlerin Ağında İslam 500.—

Edward Said, İnceleme, 208 s
Çev. Alev Alatlı
Yazar, İslam dünyası, Araplar ve Doğu ile Batı, Fransa, İngiltere ve özellikle ABD arasındaki ilişkileri çözümlemeye çalıştığı bir dizi kitabın üçüncüsü ve sonuncusu olduğunu belirttiği Haberlerin Ağında İslam'da tümüyle güncel bir konuyu işliyor. Batılı olmayan bir dünyaya ilişkin gerçeklerin, Batı'daki bilgi oluşum mekanizmaları ve iletişim araçları'nca nasıl biçimlendiğini ve nasıl gerçek kimliklerinden soyularak sunulduğunu anlatıyor Said.

SAVAŞ YAYINLARI

Sav/15 Temel Toplumbilim Terimleri Sözlüğü 450.—

Prof. Dr. Özer Ozankaya, Sözlük, 224 s, 3. Basım
İlk iki basım TDK'ca yayımlanan Toplumbilim Terimleri Sözlüğü'nün yeniden genişletilmiş üçüncü

basım ede... toplumbilim ile özellikle felsefe, yöntembilim ... dallarının ortak kavram ve ulam... temel önem taşıyanlarına yer veriliyor. Bu... Türkçe karşılıkları verilecek ya da öne... terimlerin toplumbilimin temel konularını ... bir biçimde içermesine çalışılmış.

Sav/16 Felsefe Terimleri Sözlüğü 600.—

Prof. Dr. Bedia Akarsu, Sözlük, 250 s, 3. Basım

İlk iki basımı TDK'ca gerçekleştirilen Felsefe Terimleri Sözlüğü'nün üçüncü basımı, felsefi terimlerin Türkçe karşılıklarını bulmak ve bu terimlerin tanımlarını vermek amacını güdüyor. Gözden geçirilmiş bu özenli çalışma, felsefe konusunda öğrenim görenlere ve ilgilenenlere önemli bir kaynak oluşturuyor.

SÜREÇ YAYINLARI

Sür/13 Niçin Değil Dizisi - 7
Niçin Arabesk Değil? 200.—

Ertan Eğribal, İnceleme, 80 s

Dizinin yedinci kitabında, ülkemizde son yıllarda özellikle müzikte yaygınlık ve etkinlik kazanan arabeskleşmeyi bir toplumsal olay olarak ele alıp irdeleyen bir çalışma yapılmış.

YENİ ASYA YAYINLARI

As/49 Berlin 250.—

Nancy Garden, İnceleme-Belge, 124 s
Çev. Ali Toker

Utanç Duvarı'yla bölünen kent Berlin'in bu duruma gelmesinin öyküsü anlatılıyor. Fotoğraf ve haritalarla zenginleştirilmiş belgesel bir çalışma.

As/50 Yunus Emre 250.—

Selâhaddin Yaşar, Özyaşamöyküsü, 128 s

13. yüzyıl ünlü halk azanlarından ve düşünürlerinden Yunus Emre'nin yaşamı, sanatı ve düşünceleri bir araya getirilmiş.

As/51 İktisat 200.—

Yeni Asya Araştırma Merkezi'nce hazırlanan kitapta, ekonomiye ilişkin akla gelen sorular ve günümüzde üzerinde durulan sorunlara açıklık getiriliyor.

As/52 Yıldırım Bayezid 250.—

Yavuz Bahadıroğlu, Özyaşamöyküsü, 120 s

14. yüzyıl Osmanlı padişahlarından Yıldırım Bayezid'in yaşamı, düşünceleri ve savaşlarda gösterdiği mücadeleleri anlatılıyor.

As/53 Zafer Yolu 200.—

Bahadır Alp, Derleme-Öykü, 96 s

Bahadır Alp, Anadolu'ya gelen Türklerin ilk ayak basışından günümüze kadar geçen sürede kahramanlığıyla kendinden söz ettirmiş kişileri bir araya getirmiş.

As/54 Bir Arının Hatıra Defteri 200.—

Ümit Şimşek, İnceleme, 96 s

İşbölümü, yardımlaşma, çalışkanlık öğeleriyle tanınan arıların günlük yaşamları, oluşturdukları balın öyküsü fotoğraflarla dile getiriliyor.

As/55 Köprübaşı 450.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 232 s

Kurtuluş Savaşı'nın hangi mücadeleler sonucu kazanıldığını belgeleyen çarpışmalardan biri anlatılıyor.

As/56 Endülüs'e Veda 500.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 258 s

Sekiz yüzyıl boyunca Avrupa ülkelerinde egemenliğini sürdüren Emevi Devleti'nin yıkılışı gözler önüne seriliyor.

As/57 Mısır'a Doğru 450.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 200 s

Yavuz Sultan Selim serisinin sonuncu kitabında, ünlü padişahın Mısır Seferi anlatılarak onunla ilgili ayrıntılı bir çalışma tamamlanmış oluyor.

As/58 Şehzade Selim 500.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 240 s

Ünlü Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in şehzadelik dönemi roman biçiminde aktarılıyor.

As/59 Sunguroğlu-3 450.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 194 s

Sunguroğlu serisinin bu son kitabında, Sunguroğlu'nun Foça korsanlarına karşı gösterdiği mücadele anlatılıyor.

As/60 Şirpençe 500.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 232 s

En yüksek dönemine ulaşan Osmanlı İmparatorluğu'nun padişahı Yavuz Sultan Selim'in padişahlık dönemi anlatılıyor.

As/61 Mehter ve Marşları 250.—

Necmeddin Şahiner, Marş, 120 s

Şahiner, Osmanlı Devletinin tören müziği olarak söylenen ve çalınan mehter ve marşlarını bir araya getirmiş.

As/62 Merhaba Söğüt 600.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 394 s

Yüzlerce Türk aşiretinden biri olan Kayı Han Aşiretinin Anadolu'ya göçlerinin öyküsü dile getiriliyor.

As/63 Sahipsiz Saltanat 500.—

Yavuz Bahadıroğlu, Roman, 238 s

Yıldırım Bayezid'in Timur'a yenildikten ve tutsak düştükten sonra, oğullarının herbirinin bir yana dağılması sonucu sahipsiz kalan saltanatın «fetret devri» olarak geçen döneminin öyküsü.

YAZKO

Yaz/201 Güneşe Dön Yüzünü 350.—

Ayşe Kulin, Öykü, 128 s

Ayşe Kulin, ince duygularla örülmüş on iki öyküsünde duyarlı insanların dünyasını anlatıyor.

Yaz/214 Gecede Kanat Sesleri 250.—

Hüseyin Yurttaş, Şiir, 80 s

«Geceyarısı Ezgileri», «Saklı Sözler», «Gecede Kanat Sesleri» başlıklı bölümlerden oluşan kitaptan bir şiir: «Sabaha Çıkmak/yüzlerde dehşetin karası/umut mu gözlerin kuyusuna salınan/bir bilinse/sıratlar yıkılır/iki cehennem arası mı bu/ölümlerle kalımların kesiştiği/bir bilinse/belki sabaha çıkılır/.»

Aşağıda yer alan yayınevleri, genellikle 1984 yılının son aylarında kitap yayımlamış Bilge Kitap Kulübü'ne katılan yeni yayınevleridir.

BİREY VE TOPLUM YAYINLARI

BT/1 Genetik Epistomoloji 250.—

Jean Piaget, İnceleme, 72 s
Çev. Ali Cengizkan
Felsefe, din, sosyoloji ve psikoloji alanlarında ürün veren Piaget'in, bu kitabı, onun Ekim 1968'de Columbia Üniversitesi'nde çağrılı olarak Woodbridge Konferansları kapsamında yaptığı, genetik epistomolojiye özlü bir bakış sayılabilecek konuşmasının tam metnidir. Araştırmacı, Piaget, kitabıyla çocuktaki ruhsal ve zihinsel gelişmeyi irdelemeyi amaçlıyor.

BT/2 Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi 400.—

Louis Althusser, İnceleme, 144 s
Çev. Ömür Sezgin
1974 yılında yayınlandığında büyük tartışmalara yol açan ve felsefenin bilim üzerindeki etkilerini çözümleyen ve bunun sonucunda bilimadamlarında ortaya çıkan felsefi (düşünsel) yapıların işleyişini ve ideolojik düzeyle ilişkilerini ele alan bu kitabın ülkemizde de ilgi göreceği umuluyor.

BT/3 Modern Prens 400.—

Antonio Gramsci, İnceleme, 176 s
Çev. Pars Esin
Yüzyılımızın önden gelen Marksist teorisyenlerinden A Gramsci'nin Machiavelli üzerine siyasal notlarını kaleme aldığı ve Prens'in modern toplumdaki bağlamı anlamında yapı-üstyapı, yönetenler-yönetilenler, hegomanya-diktatora, sivil toplum-politik toplum ve parti kavramlarını işlediği bu metinler İtalyanca aslından çevrilerek, ayrıca İngilizce derlemesinden karşılaştırılarak oluşturulmuş.

BT/4 Demokrasinin Gerçek Dünyası 400.—

C.B. Macpherson, İnceleme, 148 s
Çev. Levent Köker
Demokrasi kavramını ve bu kavramın içerdiği özgürlük ve eşitlik anlayışlarını ele alışındaki çok yönlülük ile çağdaş siyaset teorisinde önemli bir yer edinen Macpherson'un Demokrasinin Gerçek Dünyası adlı yapıtı, kapitalizm-sosyalizm-demokrasi üçgeninde yer alan çeşitli soruniarı -bu bağlamda azgelişmişlik sorununu da- irdeleyen ve yer yer alışılmışın dışında, eleştirel görüşlerle bezenmiş bir çalışma.

BT/5 Azgelişmişlik ve Siyasal Yapılar 450.— Türkiye - Mısır - Peru "Devletin Görece Özerkliği"

Sadun Emrealp, İnceleme, 192 s
Sadun Emrealp'in özgün bir yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışması, vardığı sonuçlardan çok, «görece özerklik» kavramının değişik yaklaşımlar çerçevesindeki kullanımını irdeleyen; ve sınırlı bir tanımlama içinde söz konusu kavramı, çok farklı konjüktürlerdeki somut örneklerin karşılaştırmalı incelemesinde analitik bir araç olarak sınayan bir çalışma olarak değerlendiriliyor.

BT/6 Türk Kurtuluş Savaşı ve Siyasal Rejim Sorunu 400.—

Ömür Sezgin, İnceleme, 160 s
TBMM'nin açılışından Cumhuriyet yönetiminin kuruluşuna kadar geçen dönem (1920-1923) içindeki muhalefeti genel hatlarıyla ortaya koymaya çalışan Ömür Sezgin, bu çalışmasıyla, iktisadi bakımdan geri, dinsel ideolojinin egemen ve halkın büyük çoğunluğunun geleneksel hilafet ve saltanat düzenine bağlı olduğu bir toplumda hangi koşullar altında yeni bir devlet biçiminin -cumhuriyetin- kurulabilmesinin gerçekleştiğine ilişkin soruya yanıt bulmaya çalışıyor.

BT/7 Haz. Muhammed ve Charlemagne 700.—

Henri Pirenne, İnceleme, 368 s
Çev. Mehmet Ali Kılıçbay
İktisat Tarihi'nin kurucularından ünlü Belçikalı bilimadamı Henri Pirenne, Avrupa'nın 5. ve 9. yüzyıllar arasındaki tarihini incelediği bu kitapta, Germenlerin Avrupa uygarlığına katkıda bulundukları iddialarını çürütürken ve Avrupa feodalitesinin 5. yüzyıldan sonra bir Roma-Germen sentezi olarak ortaya çıktığı tezini reddederken, aslında Nazizme karşı olan Avrupa demokrasilerini savunmakta.

DEĞİŞİM YAYINLARI

Değ/1 Doğabilimsel ve Teknik Araştırma Yöntemleri 500.—

Carl Wagner, İnceleme-Araştırma, 186 s
Çev. Doç. Dr. Zeki Tez
Bilimi, bir bilgi yığını olarak değil, bir düşünme yöntemi olarak ele alma zorunluğundan yola çıkan Carl Wagner, yetişmekte olan bilimadamlarına kaynak kitap niteliğinde sunduğu bu incelemesinde, sistemli bir şekilde doğabilimsel ve teknik araştırma yöntemlerini açıklıyor.

ESTETİK YAYINCILIK

Est/1 Picadilly'nin Kırmızı Işıkları 250.—

Mehmet Fehmi İmre, Roman, 98 s
Picadilly'nin Kırmızı Işıkları, birkaç günlük bir aşkın öyküsü. Yaşamları nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan insanlar roman boyunca bir görünüp bir yokolurlar ve sevmeye gereksinimi olan iki insan bir anda dış dünyadan kopup, sevgi, güven ve uyum aradıkları özel bir yerde bulurlar kendilerini. Ağır ve ayrıntısı az bir yaşamın sıkıntısı, yazarın betimlemeleriyle irdeleniyor.

Est/2 Kaspar 300.—

Peter Handke, Oyun, 102 s
Çev. Mehmet Fehmi İmre
Oyunun kahramanı Kaspar, «normal» olarak konuş-

mayı öğreninceye kadar görülmeyen kişilerin sesleriyle yönlendirilir ve eğitilir. Sözler, gerçeklikle çakışmaya başladığı zaman Kaspar her ikisini de ustalıkla yönetmeyi öğrenir. Handke, «Çağın oyunu» olarak nitelendirilen bu oyununda, dilin, insanlara dünyayı sadece dil kalıplarının onlara anlattığı şekilde anlamalarını sağlayarak yapay bir birlik yaratan bir araç, bir baskı aracı olduğunu ustalıkla sergiler.

GÖKŞİN YAYINLARI

Türk Yazarları Dizisi:

Gökşin Yayınları, edebiyatımıza yön veren, yaşadığı çağı dile getiren, genç kuşaklara ışık tutan sanatçılarımızı ve yapıtlarını daha yakından tanımak ve tanıtmak, ortaöğrenim öğrencilerine edebiyat derslerinde yardımcı olmak amacıyla «Türk Yazarları Dizisi»ni hazırlamış. Dizide, altı kitap yer alıyor.

Gök/1 Karaçaoğlan **250.—**
Çağı, Yapıtları, Özyaşamöyküsü
Halil Aktüccar, İnceleme, 136 s

Gök/2 Fuzulî **300.—**
Çağı, Yapıtları, Özyaşamöyküsü
Müslim Ergül, İnceleme, 168 s

Gök/3 Nabi **200.—**
Çağı, Yapıtları, Özyaşamöyküsü
Halil Aktüccar, İnceleme, 96 s

Gök/4 Namık Kemal **400.—**
Çağı, Yapıtları, Özyaşamöyküsü
Osman Nuri Ekiz, İnceleme, 376 s

Gök/5 Ömer Seyfeddin **350.—**
Çağı, Yapıtları, Özyaşamöyküsü
Şerif Oktürk, İnceleme, 360 s

Gök/6 Refik Halit Karay **300.—**
Çağı, Yapıtları, Özyaşamöyküsü
Osman Nuri Ekiz, İnceleme 184 s

GÜNCEL YAYINLAR

G/1 Güneyli Bayan **350.—**
Lillian Hellman, İnceleme-Oyun, 128 s
Haz. Bilgesu Erenus

1952 yılında Senatör Mc Carthy'nin aydınlar hakkında açtığı soruşturma sırasında hedef alınan yazarlardan biri olan Lillian Hellman, 30 Haziran 1984'de yaşamını yitirmişti. 1983'de AST'ca sahneye konan oyunu Bilgesu Erenus Güneyli Bayan adıyla yazmıştı. Kitapta, Hellman'ın yaşamını konu alan bir inceleme yazısıyla oyunun metni birlikte sunuluyor.

KUZEY YAYINLARI

Kuz/1 Marx'ın Sanat Felsefesi **400.—**
Mihail Lifşits, İnceleme, 122 s
Çev. Murat Belge

Kitaplarında ve mektuplarında, sanat ve kültürün çeşitli evreleri üzerine düşüncelerini dile getiren Marx'ın birçok söyleri Mihail Lifşits'ce biraraya getirilmiş. Kitap, Marx'ın dünya görüşüne ayrılmaz şekilde bağlı estetik görüşlerini irdelemeyi, ve bu konudaki eksikliği doldurmayı amaçlıyor.

Kuz/2 Eleştiri Kuramları **400.—**
J.C. Carloni - J.C. Filloux, İnceleme, 124 s
Çev. Tahsin Yücel

Eleştiri, her şeyden önce kendine özgü yasaları bulunan bir edebiyat türü olarak, eleştiri yapıtları da açık ya da örtülü bir yöntem ortaya koydukları oranda incelemeye çalışılıyor. 19. yüzyıldan başlatılan dizgesel incelemede, özellikle eleştirmenler incelenirken onların kuramsal yazılarına başvuruluyor, eleştiri türleri açımlanıyor.

Kuz/3 Anlambilim **450.—**
Pierre Guiraud, İnceleme, 138 s
Çev. Prof. Dr. Berke Vardar

Anlambilim, dili anlam açısından inceleyen daldır. Anlam sorunu ve bu sorunun türlü uzantıları dilbilimi olduğu gibi felsefe, mantık, ruhbilim, toplumbilim, vb gibi bilimleri de çok yakından ilgilendirir. Yapıt, anlambilim'le ilgili önemli çalışmalardan biri niteliğinde.

Kuz/4 Son Yaz **300.—**
Pasternak, Roman, 108 s
Çev. Mete Ergin

Asıl adı «Bir Öykü» olan Son Yaz, «Jenya Luvers'in Çocukluğu» ile «Doktor Jivago»nun zaman bakımından aşağı yukarı ara yerinde kalan, her ikisiyle de ilintili bir roman. Yapıtta, kitabın yalnızca ilk birkaç sayfasıyla son üç sayfası Ousolie'deki yaşamla ilgili olup, öykünün asıl gövdesini Sereja'nın 1914 baharı ve yazıyla ilgili düşünceleri anıları oluşturur.

Kuz/5 Jenya Luvers **300.—**
Pasternak, Roman, 96 s
Çev. Mete Ergin

Pasternak'ın yayımlanmış bütün düzyazıları içinde en kusursuzu kabul edilen bu yapıtında, olaydan yoksun bir öyküde, yazarın nesnelleştirdiği anımsamalar yer alıyor. Jenya Luvers'in Çocukluğu'nda, yetişme çağındaki bir kızın çevresindeki dünyaya gösterdiği tepkiler, o dünyanın bir parçası haline geliyor.

Kuz/6 Yürüyüşler ve Duruşlar **250.—**
Ali Cengizkan, Şiir, 72 s

«Senlere», «Çocuk Ömrümüz», «Bağımlı Şiir», «Yunan Dosyası» adlı şiir kitaplarıyla çeşitli edebiyat ödüllerini alan Ali Cengizkan'ın iki bölümden oluşan Yürüyüşler ve Duruşları'ndan bir şiir: «SAFLIK/Kolların boynumda kalsın, demiştin./Kolların boynumda kaldı, sen gittin./Sanki kolları olmayan bir adam/Ve büyük bir armağan, taşımak için...»

Kuz/7 Golovlev Ailesi **1000.—**
Saltıkov Şçedrin, Roman, 416 s
Çev. Mazlum Beyhan

Rus edebiyatının önde gelen adlarından Saltıkov Şçedrin, Golovlev Ailesi'nde, 19. yüzyılda tam bir «güçsüz insanlar koleksiyonu»nu sergilemeyi amaçlıyor. Akrabalık ilişkilerinin bile tümüyle çözülmüş oluşunu toprak egemeni sınıfın ahlaksal ve tarihsel yokoluşunun kaçınılmazlığının bir kanıtı olarak gören Şçedrin, bu asalak sınıfın çöküşünü geniş topraklara sahip sömürgen bir ailenin serüveniyle dile getiriyor.

Kuz/8 Bir Ceza Avukatının Anıları 300.—
Faruk Erem, Anı, 88 s, 3. Basım
Resimleyen: Tan Oral
Türk Ceza Hukuku alanına değerli görüşleriyle büyük katkılarda bulunan bilim adamı ve yazar Prof. Dr. Faruk Erem'in meslek yaşamı boyunca anılarında yaşattığı bir yığın olayların dökümü gibi görünen bu kitap, yılların bir birikimi olmanın ötesinde, «İnsanımız»ı, «toplumumuz»u ve «Türk Hukuku Sistemi»ni ortak bir bağlamda da değerlendirebilmekte.

TEST EĞİTİMİ YAYINLARI

Test Eğitimi Yayınları, kolejlere ve Anadolu liselerine giriş sınavlarında öğrencileri hazırlamak amacıyla test kitapları hazırlamış. İlkokul 3., 4., ve 5. sınıf ünitelerini içeren kitaplar, son sınav sistemine göre hazırlanmış, alışılmışın dışında, değişik sorularıyla öğrencileri iyi yetiştirmeyi amaçlıyor ...

Test/1 3. Sınıf Test Takımı 1100.—
53 Testi, 1560 soruyu içeriyor.

Test/2 4. Sınıf Test Takımı 1200.—
52 Test, 2080 soruyu içeriyor.

Test/3 5. Sınıf Test Takımı 1250.—
60 Test, 3000 soruyu içeriyor.

Test/4 Eş ve Karşıt Anlamlı Sözcükler 250.—
Haz. Ertuğrul Karsan, Sözlük, 178 s
Yine Anadolu liseleri ve kolejlere girmek için hazırlananlara yardımcı olabilecek, ya da ilkokul öğrencilerine Türkçe derslerinde kaynaklık edebilecek yetkin bir sözlük.

TÜRKÜ YAYINEVİ

Tür/1 Bahçe Biziz Gül Bizdedir Türkülerimiz/1 500.—
Battal Pehlivan, Derleme, 320 s
Daha çok halkbilim alanındaki çalışmalarıyla tanınan Battal Pehlivan, kitabında, ünlü halk ozanlarımıza ait dörtyüzü aşkın koşma, deyiş, ağıt ve ninni ile halkımızın ortak malı türküleri bir araya getirmiş. Ayrıca, türkülerle ilgili bilgilere ve Pir Sultan Abdal'ın iki yeni deyişine de yer verilmiş.

Tür/2 Bulutlar Sevilmez mi? 200.—
Şükrü Bilgiç, Öykü, 80 s,
Öğretmen-yazar Şükrü Bilgiç'in daha önce «Yaşamaya Sevdalı» adıyla bir kitabı yayımlanmıştı. 1975-1981 yılları arasında yazılan öykülerin konularını o dönemdeki olaylar oluşturuyor.

Tür/3 Kara Şavga 200.—
Battal Pehlivan, Öykü, 96 s. 2. Basım
Halkbilim çalışmalarının yanısıra öykü ve röportajlarıyla da edebiyat yaşamını sürdüren Battal Pehlivan, Kara Şavga'da, Anadolu insanının çileli yaşamını çarpıcı bir biçimde ele alıp, derinlemesine irdelemekte.

Kart/Tebrik Dizisi:
Türkü Yayınevi, Ali Haydar Nergis, İsmail Pehlivan, Fikri Soylu, Seyfi Bora, Battal Pehlivan, Savaş Ay, Enver Gökçe, Rıfat Ilgaz, Hasan Hüseyin, A. Kadir, Sabahattin Ali, Aşık Veysel, Pir Sultan Abdal ve Faruk Çağla'nın şiir, fotoğraf ya da desenlerinden oluşan siyah-beyaz ve renkli olmak üzere her poşette on tane birbirinden güzel, özenle, kutlama kartları hazırlamış.

Tür/4 Kart/Tebrik (1. Poşet) 250.—
Ali Haydar Nergis, İsmail Pehlivan, Fikri Soylu, Seyfi Bora ve Battal Pehlivan'ın fotoğraflarından oluşan «insanlarımız» konulu on çeşit siyah-beyaz kart...

Tür/5 Kart/Tebrik (2. Poşet) 250.—
Battal Pehlivan, Ali Haydar Nergis, Savaş Ay, İsmail Pehlivan ve Mehmet Batur'un fotoğraflarından oluşan «İnsanlarımız» konulu on çeşit siyah-beyaz kart...

Tür/6 Kart/Tebrik (3. Poşet) 250.—
Battal Pehlivan, Savaş Ay ve Fikri Soylu'nun fotoğraflarından oluşan «İnsanlarımız» konulu on çeşit siyah-beyaz kart...

Tür/7 Kart/Tebrik (4. Poşet) 250.—
Enver Gökçe, Hasan Hüseyin, Rıfat Ilgaz, A. Kadir, Sabahattin Ali, Aşık Veysel ve Pir Sultan Abdal'ın şiirli posterleri. Desen ve fotoğraflar Fahri Karagözoğlu, Battal Pehlivan, Levent Efe ve İsmail Pehlivan'ın ürünleri.. 10 çeşit siyah-beyaz kart...

Tür/8 Kart/Tebrik (5. Poşet) 250.—
Battal Pehlivan'ın fotoğraflarından oluşan «İnsanlarımız» konulu 10 çeşit siyah-beyaz kart...

Tür/9 Kart/Tebrik (6. Poşet) 350.—
Grafiker-karikatürist Faruk Çağla'nın fırçasından «Sevgisiz Barış Olmaz», «Özgürlük Sevgiyle Başlar», «Sevmek Dokunmaktır», «Doğal Doğaldır», «Çiçekler de Söyler» adlı resim grafik çalışmaları. Kapaklı altı çeşit kart... renkli.

■

ÇEŞİTLİ YAYINLAR

ALTIN KİTAPLAR

Shakespeare ve Hamlet 1100.—
Prof. Dr. Mina Urgan, İnceleme, 560 s.
Shakespeare'in yaşam öyküsüyle tüm yapıtları üzerine bilgileri ve Hamlet'in ayrıntılı incelemesini içeren kitapta, yazar, hem konuyu insancıl yaklaşımıyla işleyişiyle, hem de Türk dilini kullanmadaki ustalığıyla her düzeydeki okurun yararlanabileceği yetkin bir çalışma oluşturmuş. Konusunda tek olan bu kitapla, Shakespeare'in yaygın okunmasını sağlayacak Mina Urgan, ayrıca Melville, Balzac, Huxley ve Filding gibi ünlü yazarların başyapıtlarını da Türkçeye çevirmiş, «Edebiyatımızda Ütopya Kavramı» adlı çalışmasıyla edebiyatımıza önemli katkılar yapmıştır.

KİTAP "85"

YAYINCILIK FUARI

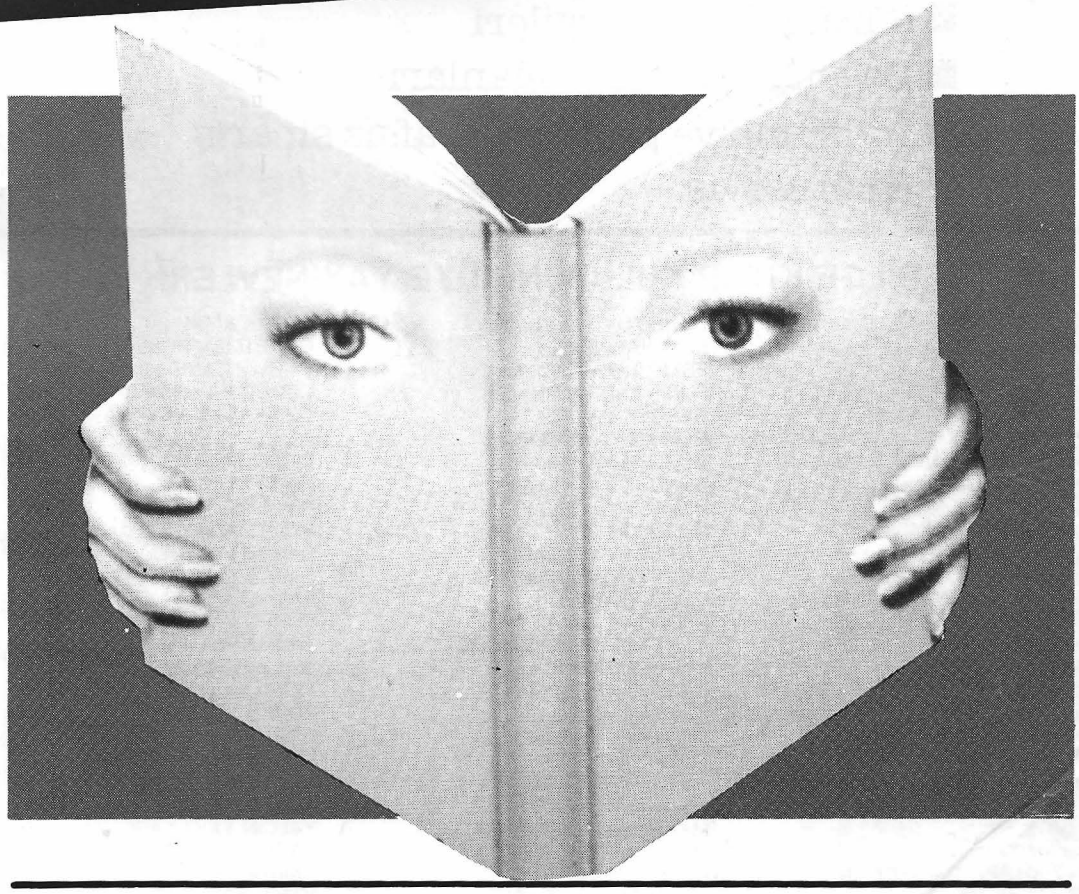

1-10 Mart 1985 İstanbul Reklam Sitesi-Cağaloğlu

FUGOR

FUARCILIK MODA GÖSTERİLERİ
ORGANİZASYON HİZMETLERİ TİC. A.Ş.

Halaskargazi Cad. No. 332 Kat: 3 Daire: 6 Şişli-İSTANBUL Tel: 147 81 83 - 146 32 59

Daha ucuz, daha çok kitap için

BİLGE KİTAP KULÜBÜ

- 100'ü aşkın yayınevinin tüm kitapları
- Kapsamlı genel katalog
- Yetkin aylık yayın bülteni
- Okur-yazar sohbetleri
- Sürekli kitap sergileri
- Değerli kitap armağanları
- İndirimli ve posta masrafsız sipariş
- Hızlı servis

BİLGE KİTAP KULÜBÜNE ÜYE YAYINEVLERİ

ADA YAYINLARI
ADAM YAYINCILIK
ALAN YAYINCILIK
ALAZ YAYINLARI
ALTERNATİF YAYINCILIK
ANİT YAYINLARI
ARKEOLOJİ ve SANAT YAYINLARI
AYKO YAYINLARI
BASKAN YAYINLARI
BAYRAKTAR YAYINEVİ
BELGE YAYINLARI
BİLGE YAYINCILIK
BİLGİ-BAŞARI ÇOCUK KİTAPLARI
BİLİM ve SANAT YAYINLARI
BİREY ve TOPLUM YAYINLARI
BİRİM YAYINLARI
CAN YAYINLARI
CEM YAYINEVİ
CEP KİTAPLARI
ÇAĞDAŞ YAYINLARI
ÇINAR YAYINLARI
DAYANIŞMA YAYINLARI
DE YAYINEVİ
DEĞİŞİM YAYINLARI
DENİZ KİTAPLAR YAYINEVİ
DER YAYINLARI
DERGAH YAYINLARI
DERİNLİK YAYINLARI
DİL-YAY EĞİTİM YAYINLARI
DOST KİTABEVİ YAYINLARI
DÜŞÜN YAYINEVİ
E YAYINLARI
EROL TOY YAYINLARI
ESİN YAYINEVİ
ESTETİK YAYINCILIK
FUNG AND WAGNALLS
GERÇEK YAYINEVİ
GÖKŞİN YAYINLARI
GÖZLEM YAYINLARI
GÜNDÜZ YAYINLARI
HAVASS YAYINLARI
HİL YAYIN
İLETİŞİM YAYINLARI
İMGE YAYINLARI
İZLEM YAYINLARI
KARACAN YAYINLARI
KARAGÖZ YAYINCILIK
KARDEŞ YAYINCILIK
KASTAŞ YAYINLARI
KAYNAK YAYINLARI
KERVAN YAYINLARI
KOZA YAYINLARI
KUZEY YAYINCILIK
LINQUAPHONE
MAYA YAYINLARI
MAYIS YAYINLARI
METİS YAYINLARI
MİLLİYET YAYINLARI
MİYATRO YAYINCILIK
MİZAH YAYINLARI
NESİN VAKFI YAYINLARI
ODA YAYINLARI
OKAY YAYINEVİ
ONUR YAYINLARI
ORTAK KİTAP (YAZKO)
ÖĞRETMEN DÜNYASI YAYINLARI
ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI
ÖZGÜR YAYIN DAĞITIM
ÖZ KAYNAK YAYINLARI
PAYEL YAYINLARI
PINAR YAYINLARI
PÜR YAYINCILIK
RADO YAYINLARI
SANAT KOOP YAYINLARI
SANDER YAYINLARI
SAVAŞ YAYINLARI
SAY KİTAP PAZARLAMA
SÜREÇ YAYINCILIK
TAN YAYINLARI
TEKİN YAYINEVİ
TERCÜMAN YAYINLARI
TÜRKÜ YAYINEVİ
URART SANAT GALERİSİ YAYINLARI
ÜÇÇİÇEK YAYINEVİ
ÜLKEN YAYINLARI
VARLIK YAYINLARI
YALÇIN YAYINLARI
YA-PA YAYINLARI
YAPRAK YAYINLARI
YARIN YAYINLARI
YAZKO
YENİ ASYA YAYINLARI
YENİ TÜRKÜ YAYINLARI
YOL YAYINLARI
YAŞAM YAYINLARI
YURT YAYINLARI

Yazın, ayrıntılı bilgi gönderelim. Uğrayın, tanıtalım

BİLGE KİTAP KULÜBÜ
Valikonağı Cad. 73/2
Nişantaşı-İSTANBUL
Tel: 141 51 24-141 51 25